

Літаратура і Мастацтва

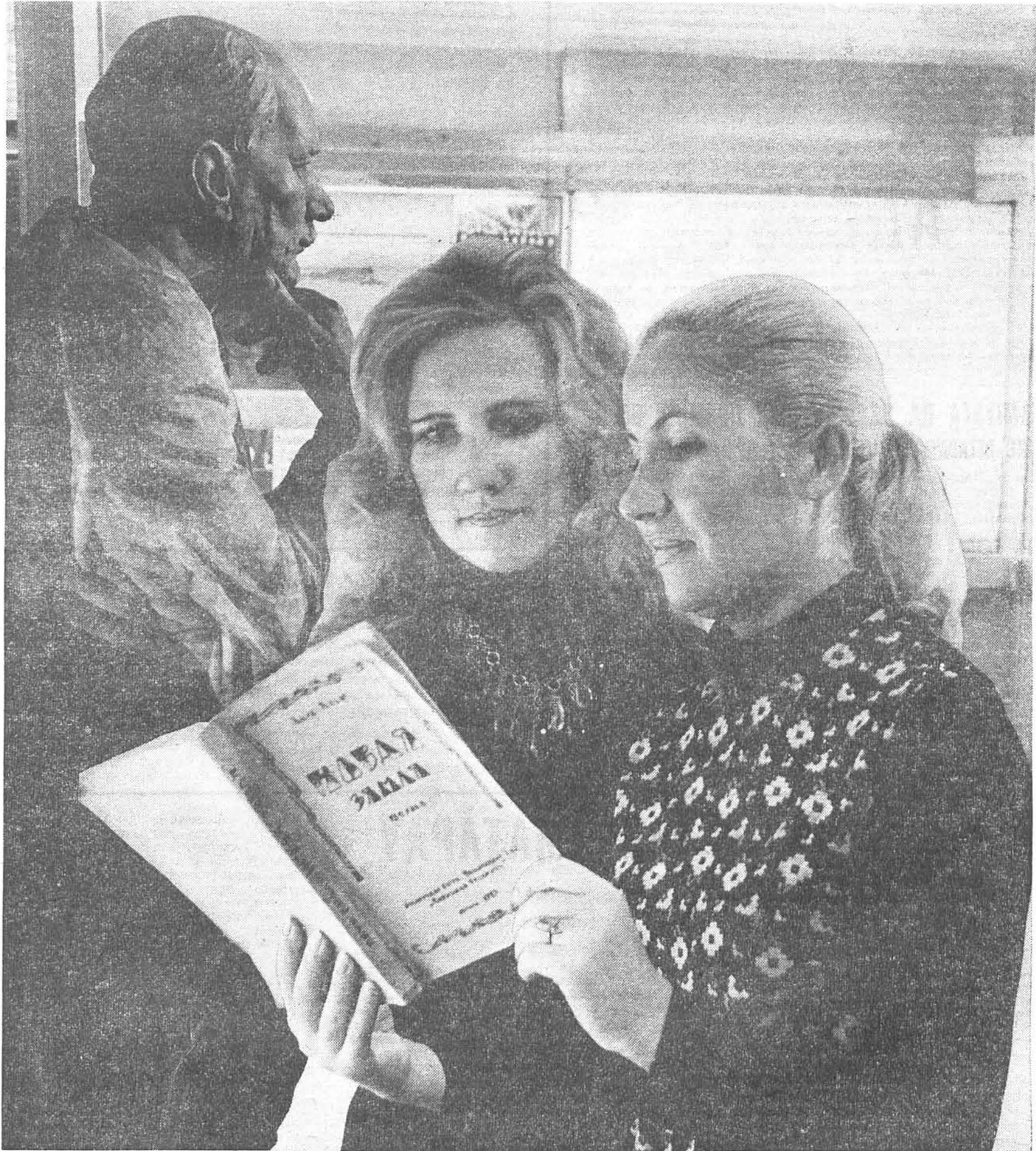
ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 36 (2667)

Пятніца, 7 верасня 1973 года

Цана 8 кап.

Кожны раз, калі адкрываеш знаёмую кнігу, з хваляаннем прыгадваеш любімых герояў, зноўку бачыш перад сабой дарагія вобразы... Асабліва хвалююць твая выданні, якія выйшлі яшчэ пры жыцці аўтара. Вось як гэтае першае выданне «Новай зямлі» Якуба Коласа—сціплы, у звычайнай вокладцы томік... Толькі адгарнеш першую старонку і сэрца напоўніць чароўная музыка бессмяротных радкоў: «Мой родны кут, як ты мне мілы!..»

Пяцьдзесят гадоў назад упершыню прыйшла да чытача «Новая зямля». Падарожжа гэтае да людскіх сэрцаў працігваецца і сёння. І новыя пакаленні зноўку адкрываюць для сябе чудаўны свет коласаўскіх твораў.

Непазнавальна змянілася зямля вялікага паэта... Класуе жыццё ў коласаўскіх мясцінах. Аб ёй, сапраўды НОВАЙ ЗЯМЛІ, раскажваецца ў артыкуле «Абноўленая зямля» на 6 стар.

Фота М. МІНКОВІЧА.

Удзельнікам V канферэнцыі пісьменнікаў краін Азіі і Афрыкі

г. Алла-Ата.

Сардэчна вітаю пісьменнікаў краін Азіі і Афрыкі, якія сабраліся ў сталіцы Савецкага Казахстана на сваю V канферэнцыю.

Плённая дзейнасць асацыяцыі пісьменнікаў краін Азіі і Афрыкі, якая існуе звыш пятнаццаці гадоў, садзейнічае росту ўзаемаразумення паміж народамі, барацьбе за ідэалы міру, свабоды, нацыянальнай незалежнасці і сацыяльнага прагрэсу. Удзельнікі гэтага руху аб'ядноўвае вера ў высокую грамадскае прызначэнне літаратуры, у яе прыхільнасць да прынцыпаў міру, гуманізму і прагрэсу.

Цяпер, калі ў палітычным клімаце планеты адбываюцца пазітыўныя змяненні, звязаныя з перабудовай міжнародных адносін на прынцыпах мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам, расшырэнне кантактаў і плённы абмен духоўнымі каштоўнасцямі адкрываюць перад творчай інтэлігенцыяй краін Азіі і Афрыкі новыя магчымасці для актыўнага ўдзелу ў далейшым умацаванні адзінства ўсіх сіл, якія змагаюцца за мір, нацыянальнае вызваленне і сацыяльную справядлівасць. Садзейнічаюць таму, каб працэс разрадкі напружанасці, які адпавядае жыццёвым інтарэсам народаў, ахапіў увесь зямны шар — высокая і высакародная задача, якая стаіць перад мастакамі слова.

Савецкія людзі, нязменна салідарныя са свабодалюбівай барацьбой народаў Азіі і Афрыкі супраць імперыялізму, каланіяльнага і расісцкага прыгнёту. Перамогай патрыятычных сіл закончылася вайна ў В'етнаме; мы цвёрда верым у поспех справядлівай барацьбы ўсіх народаў Індэквіта за права ўладкоўваць сваё жыццё без усякага ўмяшання звонку. Наша падтрымка — на баку арабскіх народаў, якія змагаюцца за ўстанавленне справядлівага міру на Блізкім Усходзе, супраць ізраільскай агрэсіі, за вывад войск агрэсараў з захопленых арабскіх тэрыторый і забеспячэнне законных інтарэсаў арабскага народа Палесціны. Мы нязменна падтрымліваем барацьбу народаў Афрыкі за ліквідацыю каланіяльных і расісцкіх рэжымаў.

Савецкія людзі з глыбокай зацікаўленасцю ўспрымаюць творчасць і грамадскую дзейнасць прагрэсіўных афра-азіяцкіх пісьменнікаў, якія праўдзіва і ярка адлюстроўваюць нацыянальна-вызваленчую барацьбу, актыўна ўдзельнічаюць у будаўніцтве новага жыцця малых нацыянальных дзяржаў. Развіваючы лепшыя народныя традыцыі, пісьменнікі гэтых краін ствараюць мастацкія творы, прасякнутыя верай у чалавечы розум, у невычарпальны творчы магчымасці народаў, што ідуць шляхам сацыяльнага прагрэсу, свабоднага развіцця і нацыянальнага адраджэння, сапраўднага добраўладдвання, узаемага ўзбагачэння культур.

Дух дружбы і ўзаемаразумення, жывых і плённых сувязей пастаянна спадарожнічаў пісьменніцкім канферэнцыям краін Азіі і Афрыкі. Няхай гэты дух пераможа і на алма-ацінскай канферэнцыі. Няхай яна ўвойдзе ў гісторыю пісьменніцкага руху афра-азіяцкіх краін як важная веха ва ўмацаванні брацкай садружнасці дзяржаў культуры, чыё прызначэнне — адстаяць мір, ахоўваць і развіваць дасягненні цывілізацыі для сваіх сучаснікаў, для будучых пакаленняў!

Ад усяй душы жадаю ўдзельнікам V канферэнцыі пісьменнікаў краін Азіі і Афрыкі паспяховай работы і вялікіх творчых здзяйсненняў у імя міру, дэмакратыі, нацыянальнай незалежнасці і сацыяльнага прагрэсу.

Л. БРЭЖНЕУ.

АД КАМІТЭТА ПА ДЗЯРЖАЎНЫХ ПРЭМІЯХ БССР У ГАЛІНЕ ЛІТАРАТУРЫ, МАСТАЦТВА І АРХІТЭКТУРЫ

Камітэт па Дзяржаўных прэміях БССР у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктурны прымае для разгляду творы і работы, вылучаныя на атрыманне Дзяржаўных прэмій БССР 1974 года.

На атрыманне Дзяржаўных прэмій БССР вылучаюцца высокаідэйныя і высокамастацкія творы і работы ў галіне літаратуры, мастацтва і архітэктурны, выкананыя на працягу 1970—1973 гадоў і не раней як праз паўгода пасля іх апублікавання (паказу або выканання, збудавання, уводу ў эксплуатацыю).

Творы і работы на атрыманне Дзяржаўных прэмій БССР прадстаўляюцца прэзідыумам Акадэміі навук БССР, калегіямі міністэрстваў і ведамстваў, творчымі саюзамі і таварыствамі, прэзідыумам

Беларускага рэспубліканскага савета і рэспубліканскімі камітэтамі прафесіянальных саюзаў, ЦК ЛКСМБ, навукова-даследчымі інстытутамі, канструктарскімі і практычнымі арганізацыямі, навучальнымі ўстановамі, выдавецтвамі, рэдакцыйнымі калегіямі газет і часопісаў, мастацкімі саветамі тэатраў і музычных калектываў, рэспубліканскімі і абласнымі бібліятэкамі, сходамі калектываў прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый, калгасаў і саўгасаў.

Творы і работы разам з дакументамі прымаюцца да 1 ліпеня 1974 г. па адрасу: 220600, Мінск, вул. Акадэмічная, № 15-А, пакой 561. Камітэт па Дзяржаўных прэміях у галіне літаратуры, мастацтва і архітэктурны.

БЕЛТА.

Н ЯДАЎНА заводу «Чырвоны Кастрычнік» споўнілася 100 гадоў. Пра геральдычны шлях рабочага класа гэтага прадпрыемства раскажваюць фотастэнды, дакументы, кнігі, лістоўкі, розныя вырбы, сабраныя ў заводскім музеі.

А з некаторага часу ў справу ўключыліся мясцовыя кінааматары самадзейнай маладзёжнай студыі «Таварыш» пад кіраўніцтвам інжынера Аляксандра Шакала.

Вось фільм «Укараням кібернетыку». Стужка раскажвае пра тое, як ручную або слаба механізаваную працу паўсюдна замяняе сістэма аўтаматычнага кіравання. Самадзейныя кінематографісты, паглыбляючыся ў праблему, у межах сваіх магчымасцей, шырока выкарыстоўвалі выяўленчыя сродкі кіно. Яны здымалі метадам назірання, скры-

ПОЧЫРК КІНААМАТАРАЎ

тай камерай, зазіралі ў тэатр «сакрэты», якія не даступны простаму чалавечаму воку.

У сваім рэпертуары значнае месца студыйны (а іх налічваецца звыш пяцідзiesiąці) адводзяць патрыятычнай і ваенна-патрыятычнай тэматыцы. Хіба ж не аб гэтым сведчаць такія назвы, як «Маршрутамі дружбы», «Яны стаялі да апошняга патрона», «Вуліца Сарокіна».

У гэтым не поўным спісе, вядома, лепшым фільмам лічыцца «Юбілей заводу». Яго героі — стаханаўцы даваенных пяцігодак, тыя, хто ішоў у першай шэразе будаўніцтва сацыялізму, хто паклаў першыя цагліны ў падмурок новага грамадства. Калектыву заводу

«Чырвоны Кастрычнік» шэфствуе над калгасам «Авангард». Хіба ж маглі не раскажаць аб гэтым супрацоўніцтве, моцнай дружбе рабочых і сялян самадзейнай кінааматары?

І аднойчы ў заводскім доме культуры перад чарговым сеансам, глядачам быў паказан кінанарыв «Залатыя рукі», прысвечаны дзяржы калгаса «Авангард» Ганне Радзівонаўне Сасноўскай. Кінааматары звярнуліся да актуальных з'яў сучаснай калгаснай вёскі, прасачылі за цікавым лёсам майстроў земляробства.

Дарэчы, фільм «Залатыя рукі» двойчы дэманстравалася па ўсесаюзнаму тэлебачанню. Кіраўнік студыі паведаміў, што зараз зды-

ВЕСТКІ З ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

МУЗЫЧНЫ ФЕСТЫВАЛЬ

У Рэчыцы адбыўся музычны фестываль «Рэчыцкая лірычная—73». На працягу двух дзён сваё майстэрства тут дэманстравалі калектывы мастацкай самадзейнасці гарадскога дома культуры, дома культуры дрэваапрацоўчага вытворчага аб'яднання, вакальна-інструментальны ансамблі ўпраўлення буравых работ «Рэчыцабурнафта», керамікатрубнага завода, дарожна-будаўнічага завода № 19 і іншыя.

Лепшым калектывам уручаны дыплом фестывалю.

АБМЕННЫЯ КАНЦЭРТЫ

У палацы культуры чыгуначнікаў імя У. І. Леніна гамельчане ўцяла сустрэлі выступленне гасцей — артыстаў Саратаўскага эстраднага маладзёжнага ансамбля. Гэты калектыв даў у раённых цэнтрах, калгасах і саўгасах вобласці звыш дваццаці канцэртаў.

У хуткім часе ў Саратаўскай вобласці выступяць артысты Гомельскай абласной філармоніі.

«КРАІНА МУРАВІЯ» ГУЧЫЦЬ

СА СЦЭНЫ

Вялікім поспехам карыстаецца выступленне работніцы Лоеўскага раённага аб'яднання «Сельгастэхнікі», чытальніцы Галіны Чмут, якая з'яўляецца ўдзельніцай агітбрыгады раённага дома культуры. У яе рэпертуары — урывкі з паэмы А. Твардоўскага «Краіна Муравія».

З чытаннем іх Галіна Чмут выступіла перад калектывамі міжкалгаснай будаўнічай арганізацыі і ў саўгасе «Усход».

ЗДЫМАЕЦЦА НОВЫ ФІЛЬМ

У ваколіцах Дняпра, каля Бабовіч і Горвала, кіназдымачная група з маскоўскай кінастудыі імя М. Горькага закончыла здымкі першых кадраў двухсерыйнага тэлевізійнага мастацкага фільма «Аніскін і Фантасма» па сцэнарыю В. Ліпатава. У галоўнай ролі — народны артыст СССР М. Жараў. Наступныя кадры будуць здымацца ў іншых месцах краіны. Перад ад'ездам з Гомеля М. Жараў даў інтэрв'ю карэспандэнту абласной газеты і пакінуў свой аўтограф, у якім гаворыцца: «Здаўкі гамельчанам за цудоўныя адносіны да нашай працы».

ЮБІЛЕЙНАЯ «КРЫНІЧКА»

Некалькі гадоў пры добрушкай раённай газеце «Ленінец» працуе літаратурнае аб'яднанне. У літаратурных старонках «Крынічка» рэгулярна друкуюцца творы пачынаючых і маладых аўтараў.

Нядаўна выйшаў юбілейны, дваццаць пята выпуск «Крынічка». На гэтай літаратурнай старонцы са сваімі творамі выступілі маладыя паэты А. Ціханав, В. Сівакоў, А. Табалькоў, У. Нікіцін, Т. Гарбачоў, празаік С. Салоўскі.

ПЕСНІ У ПАРКУ

Калектывы мастацкай самадзейнасці Калінкавіцкага раёна выступілі са справаздачным канцэртам у гомельскім парку культуры і адпачынку імя Луначарскага. Гонар раёна адстойвалі самадзейныя артысты раённага дома культуры, Агародніцкага сельскага і Азарыцкага гарадскога дамоў культуры, Юравіцкага народнага хору.

ПОМНІКАМ ГІСТОРЫІ І КУЛЬТУРЫ—ШЫРОКУЮ ПРАПАГАНДУ

На тэрыторыі Беларусі шмат розных помнікаў гісторыі і культуры. Дастаткова хоць бы нагаляць помнік у вёсцы Лясная, пабудаваны ў гонар перамогі рускіх войск над шведамі, манумент у Віцебску —сведчанне разгрому напалеонаўскіх захопнікаў, унікальны замак у Міры, старажытны будынак у Нясвіжы, дзе вядомы беларускі асветнік Сымон Будны друкаваў свае

кніжкі, дуб Міцкевіча на Навагрудчыне і многія іншыя. З мэтай папярэнення ведаў аб гэтых і іншых каштоўных помніках гісторыі і культуры ўрад рэспублікі прыняў нядаўна пастанову аб арганізацыі спецыяльнага бюро па прапагандзе пры Цэнтральным саветце Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры.

ФІЛЬМЫ НАРОДНАЙ КАРЭІ

У кінатэатрах і сельскіх дамах культуры рэспублікі 5 верасня пачаўся паказ карэйскіх фільмаў, прысвечаны 25-й гадавіне абвяшчэння Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі.

На працягу тыдня глядачы пазнаёмляцца з мастацкімі стужкамі «У горадзе ва-рожага раёна», «Пільныя вочы», «Нябач-

ны фронт», «Першае заданне», якія раскажваюць аб барацьбе карэйскага народа за свабоду і незалежнасць, і нека-торымі іншымі.

У праграму ўключаны таксама дакументальныя фільмы аб прыродзе паўва-страва, аб творчасці карэйскіх мастакоў, аб поспехах працоўных КНДР у будаў-ніцтве сацыялізма.

БЕЛТА.

заўважае Аляксандр Усцінавіч, — што мы прымаем у студыю ўсіх жадаючых. Ні ў якім разе. Дзверы студыі адчынены для самых здольных, нярэдка, як кажуць, «майстроў на ўсе рукі».

Далей ён прыводзіць цэлы спіс імён людзей самых розных спецыяльнасцей. Назавём толькі некаторыя з іх: Юрагім Баязітаў — старшы тэхнік, Піша вершы, іграе ў агітэ-атры, займаецца спор-там;

Генадзь Ксенафонтаў — майстар цэха, спя-вае. Іграе на гітары; Аляксандр Раманен-ка — фрэзероўшчык, адзін з лепшых фатог-рафаў заводу;

Рай Стасюкевіч — школьніца, таксама спявае і піша вершы; Сяргей Франкаў — рабочы, здымаючы аматарскія фільмы на-столькі палюбіў сель-скую гаспадарку, што сам рашыў працаваць у

гэтай галіне і зараз вучыцца на механіза-тара.

Калектыву самадзей-най кінастудыі пад-трымлівае цесную су-вязь з абласным тэле-бачаннем, студый «Беларусьфільм», усе-саюзнай радыёстанцы-яй «Юнацтва» і іншымі творчымі арганізацы-ямі. Есць і, так сказаць, персанальны кантак-ты: з работнікам Віцеб-скай студыі тэлебачан-ня Л. Шульманам, кі-нааператарам творчага аб'яднання «Летапіс» У. Цеслюком. А ці трэ-ба казаць, што ім, ама-тарам, заўсёды дапама-гае дырэктар заводу Фелікс Іванавіч Багда-наў, які сам вельмі любіць кіно.

Ды ў гэтым няма ні-чога дзіўнага. Ствараць летапіс роднага прад-прыемства — агульны клопат, і не толькі кіна-аматары.

А. ПЯТРОВІЧ.

Аршанскі раён.

ВАСІЛЬ ПАЎЛАВІЧ любіць глядзець на калгасны палац культуры раніцай, калі толькі што ўзыходзіць сонца і ўсе вокны ад першых промінняў блішчаць, пераліваюцца рознымі колерамі. Палац стаіць на ўзгорку, за Сеницай і яго гмахі віднеюцца здалёку. Падыход да яго выкладзены бетнаванымі плітамі, з абодвух бакоў разбіты кветнікі. Будынак добра ўпісаны ў вакоўскі пейзаж — вакол яго шумяць шматгадовыя зялёныя дрэвы. Пабудавалі палац добра, як кажуць, на вымі. І цяпер ён стаў нібы цэнтрам новай Сеницы. Вунь паабалал яго ў рынтаванні новабудоваў двухпавярховы катэдры — дамы для калгаснікаў. Ніжэй ад палаца культуры, у бок Слуцкай шашы, там, дзе зялёны лукі, неўзабаве будзе пабудаваны калгасны стадыён, а поруч з ім зашуміць парк культуры і адпачынку.

На другім паверсе палаца культуры часова размешчаны ўсе службы праўлення калгаса. Вось-вось у калгасе ўзвядуць над кантору новы будынак, куды пераселяцца «праўленцы».

Васіль Паўлавіч прайшоўся па кабінце, прыслушаўся, усміхнуўся:

— Да канцэрта рыхтуемца. Хутка да нас літоўскія хлебаробы ў гэці выедуць, з калгаса «Драўгас». Спачорнічаем мы з імі, надаўна туды ездзілі. Цяпер чакаем візіту ў адказ...

Праз прыдчыненныя дзверы старшыніўскага кабінета з першага паверха палаца даносіліся гукі баяна — хтосьці развучваў мелодыю новай песні. Калі пабудавалі палац, узнікла пытанне, хто будзе працаваць у ім. «Самавучкі» тут не справяцца. І па просьбе Васіля Паўлавіча раённы аддзел культуры накіраваў сюды выпускнікоў музычна-педагагічнага вучылішча Ігара і Наталію Мурашак. Старшыня задаволены, што яны з душой узяліся за справу, што ў палац культуры ахвотна ідуць цяпер гаспаляўцы, каб добра адпачыць, паслухаць лекцыю, палюбавацца ўмельствам самадзейных артыстаў.

...Мы даўно знаёмы з Васілём Паўлавічам Шыманскім. Яшчэ з тае пары, калі ён працаваў бухгалтарам, калі быў сакратаром партыйнай арганізацыі — дзелавым і прынцыповым памочнікам былога старшыні Героя Сацыялістычнай Працы Міхаіла Мікітавіча Валадзько.

Як камуніст, як парторг, як член праўлення калгаса, ён заўсёды быў сярод людзей. Васіля Шыманскага — прапагандыста, агітатара можна было сустрэць усюды: і на далёкім лузе, і ў полі сярод механізатараў, і ў жывёлагадоўчых гарадках. Яго простая гаворка, з народнымі жартамі і прымаўкамі, дзе гэта дарэчы, заўсёды прываблівала ўвагу людзей. А за ўсім тым стаялі сур'ёзныя адносіны да справы. Уважлівыя, удумлівыя вочы Васіля Паўлавіча глядзелі далёка ўперад, бачылі перспектыву гаспадаркі.

Земляробы заўсёды раіліся са сваім камісарам.

«А што думае наконт гэтага Васіль Паўлавіч?»

«Трэба параіцца з Шыманскім...»

«А як бы парторг паступіў у даным выпадку?...»

Такія словы можна было часта пачуць ад калгаснікаў.

І калі Міхаіла Мікітавіча Валадзько пачэсна правялі на пенсію, хлебаробы аднагалосна выбралі сваім старшынёй Васіля Паўлавіча. На яго плечы лёг яшчэ большы цяжар. Давер'е хлебарабаў трэба было апраўдваць працай — карпатлівай, штодзённай, настойлівай.

Праз некалькі год Радзіма высока ацаніла працоўныя справы старшыні калгаса імя Гастэлы Васіля Паўлавіча Шыманскага — яму таксама прысвоілі званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Дваццаць дзевяць гадоў у калгасе. Дваццаць з іх — старшынёй. І кожны дзень — новы, непадобны на папярэдні, кожны дзень, — думы аб развіцці гаспадаркі, аб удасканаленні кіраўніцтва ёю. Зараз аб гаспаляўцах ідзе па ўсёй краіне добрая слава. І не дзіўна. Вунь як размахнуліся, як працуюць хлебаробы гэтай гаспадаркі! У апошнія гады яны атрымоўваюць устойлівыя ўраджай, дабіліся высокіх надоў, павялічылі вытворчасць мяса. За добрыя паказчыкі калгас узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырво-

нага Сцяга. Высокія абавязальствы ўзяла ардэнаносная гаспадарка ў трэцім, рашаючым годзе пяцігодкі. І яны, безумоўна, будуць выкананы.

Некля пасля наведвання фермы, Васіль Паўлавіч падышоў да калгаснага эканаміста Мікалая Максімавіча Сялічкага.

— Давай, браток, паглядзім, што там у нас за сем месяцаў па малаку атрымоўваецца?

— Калі ласка, — адказаў эканаміст. — Ад кожнай каровы ўжо надое на па 2.500 кілаграмаў.

Так, у жывёлагадоўлі справы ідуць нядрэнна. Ды і не толькі ў жывёлагадоўлі.

...Калядзічы, Сеница, Канючыцы, Скарынічы, Каханаўшчына. Гэта вёскі, якія ўваходзяць у калгас імя Гастэлы. А калісьці, адразу пасля вайны, у кожнай з гэтых вёсак быў свой калгас. Зараз нават не верыцца, што існавалі такія малосенныя гаспадаркі.

— Неяк мы падлічылі, які сярэдні ўраджай збожжавых быў у калгасах да аб'яднання, — успамінае Васіль

СОНЦА

Паўлавіч. — Атрымалася каля сямі цэнтнераў.

Яно і зразумела — насенне негартунковае, угнаенняў мала. На праўленні рашылі падняць ураджайнасць збожжавых да 12 цэнтнераў з гектара.

Прыпамінае Васіль Паўлавіч, як некалі пра такія планы раскажаў бацьку, прыроджанаму земляробу.

— Што ты, сын, — паціснуў плячыма. — З сямі цэнтнераў ды адразу дванаццаць... Памятай, што ў нас

ВА ЎСІХ

не чарназём, а пяскі.

— Што пяскі! — ведаем, — адказаў задумлена Васіль. — Ды пабачыш, што будзе такі ўраджай і яшчэ вышэйшы.

А летась атрымалі гаспаляўцы 32 цэнтнеры. Сёлета ж мяркуюць узяць яшчэ больш.

Калгасу, як кажуць, пашанцавала на брыгадзіраў. Няма тут цякучасці кадраў так звананага сярэдняга звяна. Многа год брыгады ўзначальваюць Генадзь Пятровіч Маціш, Георгій Георгіевіч Зярыятка, Таццяна Сямёнаўна Станішэўская, Лідзія Антонаўна

ВОКНАХ

Дубовік. Разам з калгасным аграномам Леанідам Мікалаевічам Пунтусам яны «перамералі» нагамі, прамацавалі рукамі кожны кавалачак зямлі, склалі карту аграхімічнага складу глебы, ведаюць, куды і колькі даць фосфару, калію, азоту.

Па пытаннях палыводства Леанід Мікалаевіч Пунтус у старшыні — правая рука, Светлавалосы, сінявокі хлопец прыйшоў сюды на працу пасля тэхнікума. Потым завочна скончыў Беларускаю сельскагаспадарчую акадэмію. Цяпер ён заслужаны аграном рэспублікі, Герой Сацыялістычнай Працы.

— Леанід Пунтус заўжды ў пошуку, — кажа пра яго Васіль Паўлавіч. — Ён унёс прапанову пераўтварыць палыводчую брыгаду Генадзь Пятровіча Мацішча ў насенняводчую. Зараз гэта брыгада пастаўляе ўсю калгасу ды і многім іншым суседнім гаспадаркам добрае гартунковае насенне жыта, пшаніцы, ячменю, аўса, кармавога лубіну.

Дзелавыя, энергічныя людзі працуюць і на іншых участках. Ветурач Яўген Ліўшыц, эканаміст Мікалай Сяліцкі, брыгадзір трактарнай брыгады

Міхаіл Шарэйка... На іх заўсёды апрацаваць у сваёй рабоце калгасны старшыня.

Моцнымі карэннямі ўрос ў сеницкую зямлю і інжынер Уладзіслаў Ліпніцкі. Тут ён праходзіў практыку, калі вучыўся ў інстытуце. Пачаў з таго, што дапамог калгасу наладзіць раздзельную ўборку збожжавых, затым прыстасаваў сетку для перавозкі сіласнай масы.

Прыгледзеўся тады да яго Васіль Паўлавіч і сказаў:

— Знаеш, Уладзіслаў, скончыш інстытут, прыязджай да нас працаваць.

У Васіля Паўлавіча ёсць нейкае чуццё да людзей. Вось і ў Ліпніцкім убачыў ён талент, «жывінку ў спрэ». І не памыліўся, запрасіўшы яго ў Сеницу. Тэхніка зараз у надзейных руках. Яна безадказна працавала ў дзве змены на пасяўной, яна рацыянальна зараз выкарыстоўваецца на жніве. Уладзіслаў Ліпніцкі падрыхтаваў да прыёму новага ўраджайна механізаваны ток. Гэта цэлая фабрыка па перапрацоўцы збожжа з-пад камбайнаў. Яна прапускае ў суткі больш за 200 тон зерня.

Прынцыповы камуніст, гарачай і чыстай душой чалавек, Васіль Паўлавіч свае адносіны з падначаленымі будзе на аснове іх дзелавых якасцей. Ён па-харошаму патрабавальны да людзей, не дае патачкі тым, хто дапускае непараўныя пралікі ў рабоце, у паводзінах.

Машына звярнула з шашы на палыю дарогу. А вась і вёска Канючыцы. Шыманскі папрасіў шафёра сьнінца ля жывёлагадоўчай фермы, загадчыцай якой Марыя Васільеўна Гладкая. Прыгадалася такое. Працавала яна заатэхнікам гаспадаркі. Справы ў яе нядрэнна ладзіліся. І вась аднойчы зайшла Марыя Васільеўна ў кабінет да старшыні.

— Параіцца хачу, — сказала.

Выслушаў тады яе Васіль Паўлавіч. А яна вась што заявіла:

— Дужа адстае наша канючыцкая ферма. Надумалася я ўзначаліць яе. Хочацца «выцягнуць» ферму гэтую. Калі можна, дазвольце...

Васілю Паўлавічу спадабалася такая чыстасардэчная размова.

— Добра, сказаў ён. Задаволім тваю просьбу.

І праз некаторы час Марыя Васільеўна вывела малочна-таварную ферму на першае месца ў калгасе. З даяркамі, свінаркамі ў яе нейкі шчыры, душэўны лад. Спадабалася яна людзям за сваю працу, старанне, за простую чалавечую дабрату.

Камуністы аказалі Марыі Васільеўне вялікае давер'е — выбралі яе дэлегатам на XXIV з'езд КПСС. Цяпер яна — дэпутат Вярхоўнага Савета СССР.

Зараз Васіль Паўлавіч напаткаў яе ў чырвоным кутку фермы. Яна штосьці пісала.

— Вось насценгазету выпускаю, — усміхнулася Марыя Васільеўна. —

Паглядзіце, «Уперадзе даяркі фермы Марыя Сцяпаняўна Клімава і Таццяна Міхайлаўна Шаменька. З пачатку года кожная з іх надаіла каля трох тысяч кілаграмаў малака ад каровы. Слава перадавікам!» А па ферме ў сярэднім атрымоўваецца па 2.700 кілаграмаў.

...І зноў мільгаюць прыдарожныя дрэвы. Куды каранз трымае кірунак старшыня? Вось за сямом грукоўцаў два трактары Гэта механізатары Іван Мікалаевіч Філюціч і Віктар Уладзіміравіч Клемлічук убараюць зялёную масу на сляж. Пацкавіўся, як ў іх ідуць справы. Гаспадарчы ж трэба нарыхтаваць шэсць тысяч тон гэтага корму.

А потым — другія брыгады, іншыя клонаты. У палыводчай брыгадзе Георгія Георгіевіча Зярыятка пацкавіўся, як ідзе ўборка збожжавых, каля майстэрняў, пагутарыў з механізатарамі — хутка ж сьлёба азімы.

— Тэхніка амаль што гатова. Засталося давесці да ладу дзве селякі, — далажыў брыгадзір трактарнай брыгады камуніст Міхаіл Данілавіч Шарэйка.

Вечарэла, калі ішоў дахаты. З возера, што каля музычнай школы, павявае прахалодай, ветрык ланчыць стомлены за дзень на летній спёцы твар. На хвіліну спыніўся каля школы, прыслушаўся. З адкрытых вагон даносіліся гукі піяніна, чуўся знаёмы напеў:

Эх, дарогі,

Пыл ды туман...

Падумалася, як хутка ляціць час. Здаецца, яшчэ нядаўна Васіль Паўлавіч прыводзіў у гэту школу сына Міколку, а зараз ён ужо займаецца ў аспірантуры Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя П. І. Чайкоўскага. І яшчэ. Пачуўшы знаёмую мелодыю ў гэты летні вечар успомніў чамусьці лета сорак першага года...

З самага пачатку вайны быў ён на фронце. Адважна біўся малады камандзір кулямётнага ўзвода лейтэнант Васіль Шыманскі на Калінскім фронце. Потым удзельнічаў у баях пры абароне Масквы. Шэсць разоў раніла яго на полі бою.

Тады, на фронце, ён адчуў сілу салдацкай дружбы, дзе поплеч з ім супраць ворага змагаліся рускія, украінцы, літоўцы, латышы. Аб гэтую непаліхнітую дружбу разбіліся планы фашысцкіх рабаўнікоў. Дружба... Яна мацнее з кожным годам. З многіх рэспублік прыязджаюць да гаспаляўцаў дэлегацы калгаснікаў. Тут бабывалі земляробы Украіны і Грузіі, Латвіі і Казахстана. Яны пазнаёміліся з гаспадаркай, расказалі аб сваіх справах. Але, здаецца, самую моцную сувязь трымае калгас імя Гастэлы з калгасам «Драўгас» Літоўскай ССР. Некалькі гадоў запар яны спаборнічаюць, дзеляцца вопытам, дапамагаюць адзін аднаму. Неаднаразова сустракаўся Васіль Паўлавіч Шыманскі са старшынёй літоўскага калгаса Альгірдасам Малінаўскасам, сакрэтамі сваіх поспехаў дзліліся даяркі гэтых гаспадарак Марыя Клімава і Данута Людкевічуче, вопытам работы абменьваліся інжынеры Уладзіслаў Ліпніцкі і Ігнатас Балтаніс. Гаспаляўцы насеннем з літоўскага калгаса сеюць кузкі, якая дае небывалыя ўраджай. А літоўскія калгаснікі хваляць «міронаўку», насеннем якой іх забяспечыў беларускі калгас.

— Дружба дапамагае нам у жыцці і працы, — так сказаў пры нашай сустрэчы Васіль Паўлавіч.

Правільныя, дакладныя словы!

Вось і прыбліжаецца да канца разказ пра Васіля Паўлавіча Шыманскага, цудоўнага чалавека, камуніста, сельскага важака. Акрамя непасрэдных спраў па кіраўніцтву гаспадаркай, у яго яшчэ шмат іншых клопатаў. Бо Васіль Паўлавіч — член камітэта народнага кантролю рэспублікі, член рэспубліканскага савета калгаснікаў, дэпутат абласнога Савета дэпутатаў працоўных.

Усходы і заўжды ён служыць людзям. У гэтым ён бачыць сэнс свайго жыцця.

...Недзе і зараз ідзе Васіль Паўлавіч па шырокай вуліцы Сеницы і ўсміхаецца ранішнім праменям сонца, якое адбіваецца ў вокнах калгасных хат.

Віктар ШЫМУК.

С ТАРАЖЫТНЫ горад Магілёў, горад на Дняпры... Многія старонкі гісторыі звязаны з яго слаўным імем. З сёвай даўніны вырываюць звесткі аб свабодалюбных рамесніках-магіляўчанах, якія выступалі супраць насілля і прыгнёту, незвычайна хваляюць успаміны аб тэўшых змагарках за Савецкую ўладу. Бадай што, кожны кавалак зямлі ў горадзе расказвае аб знамянальных гістарычных падзеях, шматлікія вуліцы і плошчы носяць імёны герояў грамадзянскай вайны, мужных абаронцаў Магілёва ў 1941 годзе, падпольшчыкаў, народных месціцаў, войнаў-вызваліцеляў, тых землякоў, якія праславілі родны горад сваімі справамі, стваральнай працай. Гэтага нельга забыць, гэта — назаўсёды ва ўдзячных сэрцах.

Але не менш хвалюе і надзвычайна радзе Магілёў сённяшні, буйны індустрыяльны абласны цэнтр рэспублікі, яго людзі. Нельга не захапляцца тымі велічымі планами, якія здзяйсняюць у дзевятай пяцігодцы калектывы вядучых прадпрыемстваў горада: Магілёўскага камбіната сінтэтычнага валакна імя У. І. Леніна, аўтамабільнага завода імя Кірава, завода штурчанага валакна імя Куйбышава, завода «Строммашына» і іншых.

Менавіта гэтым прыцягвае да сябе ўсё большую ўвагу беларускіх пісьменнікаў горад на Дняпры. І не выпадкова — з мэтай правядзення вялізнага пасяджэння прэзідыума праўлення СІП БССР — сюды з Мінска 30 жніўня прыехала вялікая група пісьменнікаў на чале з першым намеснікам старшын праўлення СІП Беларусі Іванам Шамякіным. У складзе дэлегацыі — празаікі і паэты, пісьменнікі рознага ўзросту: Міхась Калачынскі, Іван Чыгрынаў, Янка Скрыган, Мікалай Аляксееў, Васіль Быкаў, Анатоль Вярцінскі, Леанід Прокша, Генадзь Бураўкін, Мікола Гамолка, Еўдакія Лось, Анатоль Грачанікаў, Сцяпан Гаўрусёў, Лідзія Арабей, Уладзімір Дамашэвіч, Дамітрый Бугаёў, Валянцін Мыслівец і іншыя.

Гасцінна, па-сяброўску цёпла сустрацілі магіляўчане сваіх гасцей з Мінска. На мяжы двух абласцей сардэчна віталі пісьменнікаў прадстаўнікі грамадскасі Вялікага раёна. І ў той жа атмасферы дружбы, выключнай шчырасці і павагі праходзілі ўсе наступныя сустрэчы, якія адбыліся пазней з рабочымі прамысловых прадпрыемстваў горада.

Але бесспрэчна, самым уражлівым і карысным для літаратараў было наведанне флагама аічыннай сінтэтыкі — камбіната сінтэтычнага валакна імя У. І. Леніна. Аб гэтым сведчыла першая ж размова — у кабінете дырэктара прадпрыемства Валерыя Сямёнавіча Бяляўскага. Чалавек ужо немалады, з пасівелымі сронямі і з пейкай мудрай, асаблівай уважлівасцю ў вачах на крышку столнем, заклапочаным твары, ён імкнуўся гаварыць нетаропка, паўмысна рабіў паўзы, падкрэсліваючы значнасць таго ці іншага факта. Лагодная, задуманная ўсмішка кранала яго вусны, калі ён прыгадаваў, як будаваўся камбінат, і адразу ж сур'ёзна, закранаючы стан сённяшніх спраў. А пытанні — самыя розныя — сыпаліся з усіх бакоў: Янка Скрыган цікавіўся тэхналогіяй вытворчасці валакна, Анатоль Грачанікаў — умовамі працы рабочых, Еўдакія Лось — вытворчымі працэсамі, на якіх заняты жанчыны, Сцяпан Гаўрусёў — падрыхтоўкай тэхнічных кадраў... І калі Уладзімір Дамашэвіч спытаў, якімі якасцямі ў першую чаргу павінен валодаць чалавек, каб кіраваць працай такога буйнага, шматтысячнага калектыву, ён нечакана атрымаў адказ: заваніў тэлефон і Валерыя Сямёнавіч з паўгадзіны вёў напружаную гаворку... І з гэтай гаворкі можна было зрабіць вывад, наколькі выдатна разбіраецца ён у тэхналогіі вытворчасці, як дэтальна ведае стан спраў на кожным вытворчым участку і як цудоўна вывучыў дзелавыя якасці свайго «каманднага саставу».

Потым дырэктар зноў працягваў свой расказ і з яго слоў паўставала хваляючая карціна гісторыі маладога прадпрыемства ад таго самага моманту, калі ў Дырэктывах XXIII з'езду КПСС аб развіцці народнай гаспадаркі СССР на 1966—1970 гг. было запісана «Пабудаваць Магілёўскі камбінат сінтэтычнага валакна», і на месцы вёскі Грэбянёва пачалося ўзвядзенне гіганта. Герачыныя будні. Кожны год прыносіў свой плён, свае перамогі. І неўзабаве, 6 лістапада 1968 года, дзяржаўная камісія прыняла ў эксплуатацыю першы пускавы комплекс камбіната — вопытную ўстаноўку. А ў 1971 годзе камбінат даў ужо спажывучам 26,4 тысячы тон поліэфірнага валакна — 2/3 усяго савецкага лаўсана. Краіна і свет даведаліся, што першая

Снавальшчыца Святлана Дзімідава расказвае аб сваёй працы.

чарга Магілёўскага камбіната сінтэтычнага валакна ўступіла ў строй. Тэмпы будаўніцтва, самаадданая праца савецкіх людзей, веліч здзейсненага імі выклікала здзіўленне нават за мяжой. «Зрабіць тое, што рускія зрабілі пад Магілёвам — гэта сапраўдны подзвіг», — пісала адна з англійскіх газет.

І сапраўды, нельга не захапляцца тым, як пераўтварылася Задняпроўе, які сучасны горад хімікаў вырастае тут. — Не многа часу ў вашым распараджэнні, дарагія таварышы, а хочацца, каб вы ўбачылі як мага больш прадыржэства, — сказаў у заключэнне гутаркі Валерыя Сямёнавіч. — Таму прапаную вам самім паходзіць па цэхах, пазнаёміцца з калектывам. Суправаджаць вас будзе сакратар парткома камбіната Юрый Іванавіч Галактыёнаў.

І вось цэнтральная лабараторыя прадпрыемства... 140 дзяўчат працуюць тут. Робяць аналіз сыравіны. Усе яны маюць добрую спецыяльную падрыхтоўку, закончылі прафесійна-тэхнічныя вучылішчы або хіміка-тэхналагічны тэхнікум. Вясёлыя, ажыўленыя, абступаюць пісьменнікаў, звязваюцца цікавая гаворка аб жыцці, літаратуры, працы. Адуваюцца, як многа чытаюць і пільна сочаць за развіццём савецкай літаратуры субсід-

У ЦЭНТРЫ ўВАГІ

РАБОЧЫ ЧАЛАВЕК

ВЫІЗНОЕ ПАСЯДЖЭННЕ ПРЭЗІДУМА ПРАўЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАў БССР У МАГІЛЕВЕ

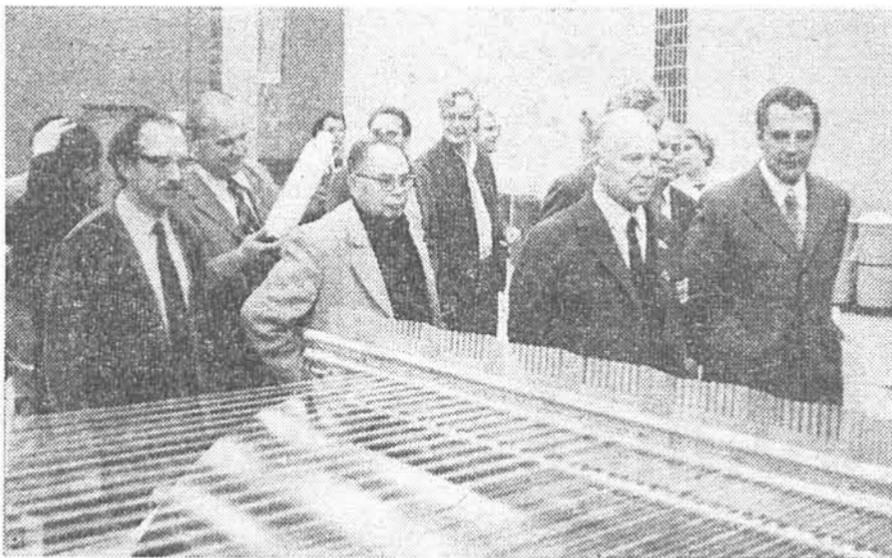
ніцы. Адна з іх — Алена Мятлюк — працуе на камбінаце з самага пачатку, як закончыла прафесійна-тэхнічнае вучылішча ў Магілёве, вучыцца заочна і зараз, у тэхнікуме лёгкай прамысловасці. Сваім лёсам задаволена надзвычай, з цеплынёй расказвае пра сваю маладую сям'ю, пра сябровак. Якраз у гэты момант падыходзіць сакратар партыйнай арганізацыі лабараторыі Вера Васільеўна Куліш і з зычлівай

ляцін Мыслівец, — толькі вопытны цэх пусцілі... Тады ж пазнаёміўся з начальнікам цэха Вячаславам Цярэнцьевічам Лахтанавым, з Хведарам Мікалаевічам Мацьковым і іншымі. Яны сталі героямі маіх нарысаў і маімі цудоўнымі сябрамі. Асабліва Мацькоў. Цяпер ён ужо памочнік дырэктара... І сувязі ў нас з ім не губляюцца. Сустрэкаемся час ад часу. Воблік гэтага чалавека вельмі ўражвае. Вельмі начытаны, эрудзіраваны, любіць сваю справу і закаханы ў пазію. Сапраўдны прадстаўнік навукова-тэхнічнай рэвалюцыі.

Аб тым, як растуць людзі на камбінаце, як куюцца тут кадры, выходзяюцца характары вельмі цікава расказваў Юрый Іванавіч Галактыёнаў у цэху дзімэнтэратэфталата (ДНТ). Многія цяперашнія кіраўнікі камбіната пачыналі менавіта тут свой працоўны шлях. Яшчэ, здаецца, нядаўна быў звычайным рабочым і Леся Гецанок. І вось ужо ён на пасадзе інжынера. Як і яго калегі па цэху, набыў сем сумежных прафесій. Усяго 42 чалавекі абслугоўваюць цэх. Сочаць за складанымі прыборамі. З прыемнасцю ўсведамляе, якая высокая арганізацыя вытворчасці на камбінаце.

«Сардэчна вітаем дарагіх пісьменнікаў Беларусі!» — гэтыя цёплыя словы можна было ў той дзень прачытаць не толькі на плакатах у цэхах, але пацуюць непасрэдна ад саміх рабочых. Нямала аўтографав пакінулі і старэйшыя і маладзёжныя пісьменнікі сваім удзячным чытачам — Іван Шамякін, Іван Чыгрынаў, Еўдакія Лось, Янка Скрыган і іншыя.

Здаўляла і радавала паўсюдна: на рабочых месцах амаль адна моладзь. Растлумачылі: сярэдні ўзрост рабочых — 23 гады. Вунь колькі ў іх творчай энергіі, запалу ў працы, вялікага жадання не толькі выканаць, але і перавыканаць свае сацыялістычныя абавязальствы. Ёсць, як кажуць, і свае героі дня. Так, па выніках сацыялістычнага спаборніцтва за першае паўгоддзе камплект памочніка майстра Матохінай заняў сярод камсамольска-маладзёжных калектываў першае месца — за кошт павелічэння зоны абслугоўвання машын і ўкаранення перадавых метадаў працы. Заслужаная перамога, заслужаная ўзнагарода: Чырвоны сцяг ЦК ВЛКСМ і ганаровы знак «Пераможца сацспарніцтва 1973 года». Пачын перадавікоў шырока падхоплены на камбінаце.

З цікавасцю аглядаюць пісьменнікі цэхі камбіната.

Даюць аўтографы Еўданія Лось і Ул. Дамашэвіч (злева).

Багатыя уражання пакінула наве-
данне буйнага прадпрыемства. Ціка-
вым і карысным было знаёмства з ка-
лектывам. І міжволі прыгадваецца да-
клад Г. М. Марківа на сакрэціім пле-
нуме праўлення СП БССР «Пісьмен-
нік і піцігодка», заклік да пісьменні-
каў яшчэ больш актыўна вывучаць
жыццё рабочага класа, каласнага ся-
лянства, бо ў гэтай сувязі з сучасна-
сцю — зарука поспеху мастакоў сло-
ва. Паездка на камбінат сінтэтычнага
валокна — яшчэ адно сведчанне, ме-
навіта практычнае пацвярджэнне гэ-
тай важнай думкі. Вось якія шчырыя
словы запісаў у кнігу ганаровых гас-
цей камбіната ад імя ўсёй дэлегацыі
народны пісьменнік БССР Іван Ша-
мякін: «З вялікай цікавасцю агледзе-
лі камбінат, пазнаёміліся з яго цудоў-
нымі людзьмі, якія сваёй гераічнай
працай паляпшаюць індустрыяльную
славу Беларусі. Нельга не захапіць
ца тым, што зроблена тут, на Дняпры,
у Магілёве. Ядаем шматтысячаму
калектыву камбіната, які носіць імя
вялікага Леніна, выдатных поспехаў у
выкананні трэціга, рашаючага года
піцігодкі».

Вечарам шматлюдныя рабочыя
аўдыторыі Магілёва прымалі гасцей...
І дзе б ні выступалі пісьменнікі, дзе б
ні чыталі свае творы — перад рабо-
чымі камбіната сінтэтычнага валокна
Імя У. І. Леніна, завода штучнага ва-
лакна імя Куйбышава, завода «Стром-

та, маштабна раскаваную, аб гераізм
народа ў мінулай вайне, аб жыцці
вёскі ў першыя гады Савецкай улады
і сёння, каб пераканацца ў сказаным.
Але калі гаварыць на шчырасці, мы
яшчэ недастаткова актыўна адлюст-
роўваем у сваіх творах праблемы су-
часнасці, закранаем надзённыя пытан-
ні. Асабліва ў вялікім даўгу мы пе-
рад рабочым класам рэспублікі. Пра
рабочага чалавека, героя піцігодкі
напісана ў нас пакуль мала кніг, ды і
не заўсёды на належным мастацкім
узроўні. Ці ж не тлумачыцца гэта
тым, што мы рэдка бываем на заводах
і фабрыках, на будаўнічых пляцоўках,
слаба вывучаем жыццё буйных пра-
мысловых прадпрыемстваў? А між-
тым, колькі можна напаткаць там ці-
кавых характараў, колькі канфлікт-
ных сітуацый, якія натуральныя ва-
ўмовах навукова-тэхнічнай рэвалюцыі.
Я, напрыклад, закаргаваю зараз раман
аб горадабудаўніках, наведваю часта
праектныя арганізацыі і сутыкаюся
з надзвычай цікавым матэрыялам,
з'явам і канфліктам. Пажадана, каб
і магілёўскія літаратары часцей быва-
лі ў цудоўных рабочых калектывах
свайго горада, глыбей цікавіліся іх
жыццём.

Учора, калі мы выступалі на прад-
прыемствах перад рабочымі, нас
ухваліла і ўразіла, з якой увагай
яны ставяцца да нашай творчасці. Але
мы чулі і слухныя заўвагі, прагненні:

Сустрэчы з пісьменнікамі... Застануцца яны ў памяці ўдзячных чытачоў і ці-
кавымі расказаў аб творчых справах, і дасціпнымі вясёлымі словамі.

кам-магіляўчанам удзяліць найбольш
ую ўвагу ў сваіх творах людзям пра-
цы, вывучаць жыццё рабочых калек-
тываў, ствараць яркія, запамінальныя
характары.

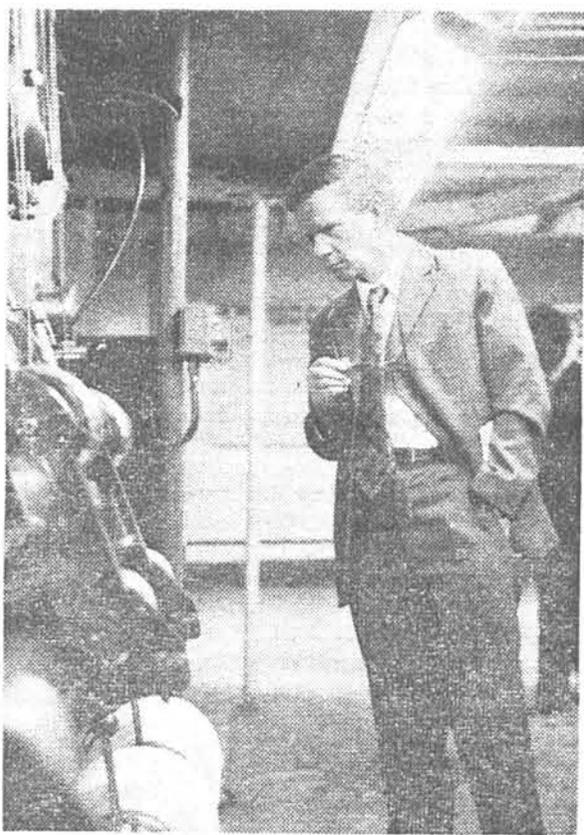
Закрываючы пасяджэнне, Іван Ша-
мякін ад імя праўлення СП БССР сар-
дэчна падзякаваў кіраўнікам Магілёў-
скага абласнога камітэта КПВ, аблвы-
канкому, гаркому партыі і ўсім парт-
ыйным і савецкім работнікам воблас-
ці за тую дапамогу, якая была аказана
ў правядзенні вялізнага пасяджэння
прэзідыума Саюза пісьменнікаў
БССР.

У сваю чаргу другі сакратар абкома
КПВ В. В. Прышчэпчык цёпла падзя-
каваў беларускім пісьменнікам ад імя
мясцовых партыйных і савецкіх арга-

нізацый за ўвагу да горада на Дняп-
ры і выказаў надзею, што гэтая паезд-
ка, сустрэча з працаўнікамі Магілёва
пахіць пісьменнікаў на стварэнне ці-
кавых твораў аб рабочым класе.

У рабоце прэзідыума прынялі
ўдзел другі сакратар Магілёўскага
абкома КПВ В. В. Прышчэпчык, сак-
ратар абкома КПВ Н. М. Чыгалеічык,
загадчык аддзела прапаганды і арга-
цыі абкома М. А. Тоўсцік, сакратар
гаркома КПВ М. Н. Балашоў, намес-
нік старшыні аблвыканкома У. А.
Дайнека, а таксама іншыя прадстаўні-
кі грамадскасці горада.

Я. КАРШУКОУ,
спец. карэспандэнт
«Літаратуры і мастацтва».
Фота Ул. КРУКА.

Васіля Быкава ўразіла
дасканалая работа стан-
ка.

машына» — усюды вялася вельмі ці-
кавая і грунтоўная размова пра са-
вецкую літаратуру і ўдарную вахту
дзевятай піцігодкі.

Напружаным і плённым быў на-
ступны дзень. Пісьменнікі сабраліся,
каб правесці ў Магілёве першае вя-
лізнае пасяджэнне прэзідыума праў-
лення СП БССР, падсумаваць убача-
нае, абмеркаваць творчасць мясцовых
аўтараў — Аляксея Пысіна, Надзеж-
ды Зверавай, Івана Аношкіна, Арка-
дзя Кандрусевіча і іншых.

Пасяджэнне адкрыў намеснік стар-
шыні праўлення СП БССР Іван Ша-
мякін. Ва ўступным слове ён сказаў:

— Мэта нашай паездкі і нашага
пасяджэння не толькі ў абмеркаванні
твораў, якія напісаны магілёўскімі
пісьменнікамі за апошні час. Мы мар-
куем засяродзіць іх увагу галоўным
чынам на магістральнай тэме савецкай
літаратуры — рабочай тэме, звярнуць
увагу ўсіх членаў нашай пісьменніч-
кай арганізацыі на неабходнасць
больш плённага ўдзелу ў адлюстраван-
ні жыцця рабочага класа рэспублікі.

Беларускія літаратары ўносяць
свой уклад у агульную самаадданую
працу савецкага народа па ажыццяў-
ленню велічных задач, якія паставіў
XXIV з'езд КПСС. За апошнія гады
створана нямала цікавых мастацкіх
твораў, яны дастойна раскаваную аб
жыцці, справах нашых людзей. Папу-
лярнасць кніг П. Броўкі, М. Лынько-
ва, М. Танка, І. Мележа, І. Навумен-
кі, В. Быкава, А. Адамовіча, п'ес
А. Макавіча сведчыць аб высокім
майстэрстве пісьменнікаў. Дастаткова
прыгадаць раманы, апавесці, паэмы,
драматургічныя творы, якія таленаві-

цавых кніг на сучасную тэму павін-
на быць больш! Думаецца, што бела-
рускія пісьменнікі з усёй сур'ёзнасцю
аднасуцца да патрабаванняў часу —
створаць яркія вобразы герояў дзевя-
тай піцігодкі, напішуць значныя вы-
сокамастацкія кнігі пра нашу сацыя-
лістычную рэалізацыю. Кнігі, на якіх
будуць выхоўвацца пакаленні савец-
кіх людзей.

З дэталёвым разборам твораў магі-
ляўчан выступілі старшыні секцыі
прозы — Янка Скрыган і секцыі паэ-
зіі — Анатоль Вярцінскі.

Янка Скрыган адзначыў мастацкія
вартасці і пралікі кніг І. Аношкіна і
А. Кандрусевіча. Падкрэсліў, у пры-
ватнасці, творчы рост гэтых пісьменні-
каў, звярнуў іх увагу на неабходнасць
больш глыбокага мастацкага ўвасаб-
лення ў творах тэм сучаснасці.

А. Вярцінскі падрабязна спыніўся
на разглядзе творчасці таленавітага
беларускага паэта А. Пысіна і мала-
дой паэтэсы Надзежды Зверавай. Ён
адзначыў, што ў творчасці Пысіна спа-
лучаецца суровая памяць вайны і піль-
ная ўвага да з'яў сучаснасці. Яго паэ-
зія помніць вайну і ў той жа час сла-
віць мір на зямлі...

Імкнецца да філасофскага асэнса-
вання навакольных з'яў Н. Зерава.
Апошні яе зборнік сведчыць аб знач-
ным пашырэнні тэматычнага круга-
гляду паэтэсы.

У абмеркаванні творчасці магілёў-
скіх літаратараў актыўны ўдзел пры-
нялі таксама С. Гаўрусёў, М. Гамолка,
М. Калачынскі, П. Кавалёў, В. Мыслі-
вец і іншыя. У гэтых выступленнях
яшчэ раз прагучала парада пісьменні-

ТАШКЕНТ-ГОРАД КНІЖНЫ

Свята кнігі сёлета прыходзіць у
Мінск не першы раз. Яшчэ зусім ня-
даўна ў рэспубліцы адбываліся дэка-
ды польскай і румынскай кнігі, а ў До-
ме мастацтваў была арганізавана вы-
стаўка лепшых выданняў братняй
Малдавіі. І вось у Беларусі зноў госці.
У Мінск прыехалі выдавецкія работ-
нікі з сонечнага Узбекістана. На вы-
стаўцы, якая па традыцыі адкрылася
ў Доме мастацтваў, прадстаўлена ка-
ля 600 экспанатаў. Гэта лепшыя кнігі,
выпушчаныя ўзбекскімі рэспублікан-
скімі выдавецтвамі ў апошнія гады.

Асобае месца ў экспазіцыі займаюць
творы класікаў марксізма-лені-
нізма. На вокладцы іх эмблема вы-
давецтва «Узбекістон»: на фоне раз-
горнутай кнігі праменні ўзыходзячага
сонца, серп і молат. Выдавецтва гэтае
старэйшае ў рэспубліцы. Яно створа-
на было адначасова з утварэннем рэспу-
блікі ў 1924 годзе. Першай кнігай,
якая выйшла ў выдавецтве, быў «Мані-
фест Камуністычнай партыі» К. Марк-
са і Ф. Энгельса. Цяпер асноўны на-
прамак у дзейнасці выдавецтва — пра-
паганда твораў класікаў марксізма-ле-
нінізма, публікацыя грамадска-палі-
тычнай, сацыяльна-эканамічнай, маса-
ва-палітычнай літаратуры.

У экспазіцыі прадстаўлены першыя
тамы Поўнага збору твораў У. І. Лені-
на на ўзбекскай мове, паасобныя тво-
ры К. Маркса, Ф. Энгельса. Побач
мэляўніча аформлены трохтомнік.
Гэта артыкулы, выступленні, прамовы
Генеральнага сакратара ЦК КПСС
Л. І. Брэжнева, якія выйшлі ў пера-
кладзе на ўзбекскую мову.

На выстаўцы прыведзены цікавыя
данія. За гады Савецкай улады ў
рэспубліцы выпушчана 63.804 назвы
кніг агульным тыражом 767.336 тысяч
экземпляраў. Штогод у рэспублі-
канскіх выдавецтвах выходзіць у ся-
рэднім больш 2 тысяч кніг тыражом
каля 40 мільёнаў экзэмпляраў. Краса-
моўныя лічбы. І гэта ў рэспубліцы,
якая некалі лічылася адной з самых

адсталых ускарін былой царскай Ра-
сіі.

Новыя кнігі — новая эмблема: раз-
горнутая вокладка, а над ёй цюль-
пан. Гэта марка рэспубліканскага вы-
давецтва літаратуры і мастацтва імя
Гафура Гуляма. Яно — адно з буйней-
шых ва Узбекістане. Побач з творамі
ўзбекскай класікі (Бабур, Алішэр На-
ваі, Беруні), кнігі пачынальнікаў узбек-
скай савецкай літаратуры: Хамзы Ха-
кім-заде Ніязі, Хаміда Алімджана, Га-
фура Гуляма, Айбека, Абдула Кахара.

А вось і творы сённяшніх узбекскіх
пісьменнікаў. Аднатомнікі Каміла Яша-
на, Шарафа Рашыдага, Зульфіі, Хамі-
да Гуляма, літаратараў малодшых па-
каленняў Ульмаса Умарбекава, Эркі-
на Вахідава, Гульчахры Нурулаевай...
Улічваючы развіццё турызму, выда-
вецтва выпускае сувенірныя кнігі,
альбомы буклеты аб сённяшнім дні
рэспублікі, дзелях культуры і мас-
тацтва, архітэктурных помніках Савец-
кага Узбекістана. Некаторыя з гэтых
выданняў экспануюцца на выстаўцы.
Сярод іх прыгожа аформлены са
шматлікімі ілюстрацыямі, даведнік
«Самарканд».

Рэдакцыя літаратурнага народаў СССР і
краін сацыялізма, якая ёсць у выда-
вецтве, пераклала на ўзбекскую мову
і творы беларускіх пісьменнікаў. Па-
дабаюцца мінчанам з густам аформ-
леныя раманы народнага пісьменніка
Беларусі Івана Шамякіна «Сэрца на
далоні», апавесць Васіля Быкава «Трэ-
цяя ракета».

Падручнікі, дапаможнікі для студ-
энтаў, вучэбную і метадычную літара-
туру экспануе выдавецтва «Ўкітуўчы»
 («Настаўнік»). Асобны раздзел экспа-
зіцыі займае кніжная графіка лепшых
узбекскіх мастакоў, якія працуюць
над афармленнем кніг.

Сапраўды, Ташкент — горад кніж-
ны. У гэтым пераканаюцца ўсе, хто
пазнаёміцца з кнігамі, якія прадстаў-
лены на выстаўцы ў Доме мастацтваў.

А. ВІШНЕУСКІ.

Мой родны кут, як ты мне мілы!
Забывць цябе не маю сілы!
Якуб Колас

Гэта лета прынесла можа як ніколі многа клопату працаўнікам калгаса «Радзіма Якуба Коласа» і яго старшыні Лінніку Сямёну Мікалаевічу. Калі я прыехаў у адну з вёсак калгаса — Місёнкаўшчыну, дзе жыў мая сястра, і папытаў, як знайсці Сямёна Мікалаевіча, тая з зычлівай усмешкай адказала:

— Ганяе свайго казла, аж пыл ідзе...

Ну, наконт пылу гэта яна трохі перабрала. Пылу пакуль што яшчэ не было. Перад гэтым тыдзень ці паўтара лілі амаль няспынныя дажджы, часта халодныя, з рэзкімі парывістымі вятрамі. Як усё роўна ўвосень, хоць была макаўка лета. Нарабілі яны бяды людзям.

Пазней, калі я ўсё ж сустрэў Лінніка, ён журботна паказваў вынікі гэтага нечаканага «нашэсця» дажджоў. Затаніла, як вясною ў паводку, наднёманскія лугі, і нямала засталася недобрага яшчэ сена. Там-сям пашкодзіла дарогі, а цяпер у вёсцы без людскіх дарог, хай сабе і грунтавых, пры сучаснай тэхніцы, — цяжкавата... Ператварыла ў непразную калатушу прыфермскія пляцоўкі, і жывёлы і людзям даводзілася ясаладка.

Але самую вялікую шкоду нарабіла непагадзь збожжавым. К канцу лета выйшлі яны цяжкім коласам, наліліся буйным зернем. І раптам на табе: то тут, то там цэлыя дзятляныя вышляжаны.

— Нялёгка даводзіцца камбайнерам, — заклапочана казаў Сямён Мікалаевіч.

Мы ехалі на поле, што раскінулася ўсцяж дарогі на Стоўбцы. Там сёння працавалі камбайны. Сямён Мікалаевіч круціў баранку свайго «казла», моўчкі і засяроджана глядзеў наперад. Пра нешта сваё думаў, і мне не хацелася назаліць яму. Хай пабудзе сам-насам са сваімі думкамі. А можа чалавек стаміўся. Ведама ж, устань кожны дзень ледзь золак і ляж апоўначы. Летам інакш не атрымаваецца. Такая ўжо доля калгаснага кіраўніка.

Дарога была добра ўкатаная, і машына ішла лёгка і роўна. Знаёмая да драбніц дарога, кожны ўзгорчак, кожная лагчынка, кожны вялікі ці малы валун на ўзбочыне.

І нагадалася трохі са свайго жыцця, тое, што так прывязала мяне да гэтых мясцін, дала сэрцу цяпло і радасць, нейкае дзіўнае душэўнае заспакаенне, калі з вялікіх ці малых дарог я вяртаўся сюды, у Наднямонне.

Першы раз гэтая дарога вяла мяне, басаногага, калі я быў яшчэ пастушком. Галодны ў першыя пасляваенныя гады, я сабраўся з майё вёскі, што на Дзяржыншчыне, аддаў сяброўку, такому ж, як сам, пастушку, бяспечны на той час для мяне скарб — маленькі сцізорык з жалезнымі тронкамі, з адным лязом. Адаў за тое, каб ён тыдзень папасвіў і маю карову. Сам жа сеў на стаўбоўскі поезд і гайсанаў сюды, да старэйшай сястры. Сяст-

ра была ў Місёнкаўшчыне замужам, жыла, як мне думалася, багацей, чым мы з братам, круглыя гаранашнікі, якія засталіся пасля суровай вайны без бацькі і маткі.

Была ў мяне і яшчэ адна патаемна-радасная думка: хоць адным вокам зірнуць на Мікалаевічыну, пахадзіць ля Нёмана. Я вельмі любіў і многа чытаў на той час вершаў Якуба Коласа, сам начама пры газоўцы рыфмаваў тое-сёе, адсылаў у Мінск у розныя рэдакцыі. І таму не дзіва, чаму я так імкнуўся ўбачыць мясціны, дзе жыў некалі вялікі паэт, куды, як пісала сястра, ён часта наведваўся. А можа і мне выпадае шчасце ўбачыць яго?

Алесь РЫБАК

АБНОЎЛЕНАЯ З ЯМЛЯ

І вось гэтай дарогай, па якой так гладка сёння коціцца старшынёў газік, ідуць са Стаўбоў у далёкія і бліжэйшыя вёскі рэйсавыя аўтобусы, больш як чвартку веку назад плёўся я пешкі ад станцыі ўсе дванаццаць кіламетраў.

Гасцяваць у сястры доўга не давалося, бо і яна жыла не вельмі. Калгаса тут яшчэ не было, кожны гаспадар дзень і ноч завіхаўся на сваім надзеле. Ды хіба толькі гаспадар? Уся сям'я, дарослыя і дзеці не ведалі ні хвіліны спачыну. І мне, галапятаму госяцю, хочаш не хочаш, давалося ўпругчыся ў работу. Але ўсё ж я выкраіў час і схадзіў да Нёмана.

Тады праз раку ля Мікалаевічыны яшчэ не было моста (гэта цяпер ажно два), і я доўга сядзеў на пясчаным касары, глядзеў на вялізную незнаёмую вёску, што ляжала на другім беразе. Дзядзькі басанога, з падкасанымі штанамі, з перакінутымі праз плячо косамі ішлі аднекуль з лугоў. Жанчыны паласкалі ў пяшчотна-цёплай плыні бялізну. Хлапчкі нанізаўшы на дубцы небагаты свой улоў, спяшаліся дадому на вачэру. Сонца вялікім мядзяным дыскам клалася на далёкі грэбень лесу. Рыкалі, ідуць ў свае двары, каровы. Нейкая дзяўчо надрыўна гукала. «Гыля дамоў, гыля дамоў!».

Гледзячы на ўсё гэта, дзівячыся такой шырынёй і веліччу наднёманскіх прастораў, я думаў пра тое, якія ж, пэўна, шчаслівыя мае раўнікі — мікалаевіцы, якія ходзяць вунь у тую цагляную, аж на два паверхі, школу пад чырвоным чарапічным дахам. Я

ўжо ведаў са слоў сястры, што школу гэтую пабудоваў на свае грошы ў падарунак землякам Якуб Колас.

Праз колькі гадоў, ужо больш дарослы, я таксама прыйшоў у гэтую школу, закончыў дзесяцігодку.

Нямала вады сцякло ў Нёмане з тых часоў, нямала цёплых навалніц прашумела над тутэйшай зямлёй. У гэтую восень калгас «Радзіма Якуба Коласа», які аб'яднаў Мікалаевічыну, Місёнкаўшчыну, Кнотаўшчыну і іншыя суседнія вёскі, спраўляе свой юбілей — дваццаціцігоддзе. Праўленне калгаса паставіла ўрачыста адзначыць гэтую дату адразу ж пасля заканчэння ўборкі.

Можа пра гэта і думаў Сямён Мікалаевіч, едучы са мной на поле другой палыводчай брыгады, дзе ішло жніво.

З гравейкі мы звярнулі ўлева, і неўзабаве затармазілі каля аднаго з камбайнаў. Камбайнер Уладзімір Ермаковіч, з абветраным, загарэлым (пра такіх звычайна кажуць: «Забраў усё сонца») тварам, убачыўшы старшыню, спыніў магутную машыну, прыглушыў матор і саскочыў на зямлю.

— Поўна, ажно пад завязку, — задаволена сказаў, як бы адрапартаваў ён.

У гэты час пад'ехаў шафёр Мікалай Ермаковіч, лоўка падагнаў кузаў сваёй машыны да латка бункера, і адтуль не без дапамогі памочніка камбайнера Віктара Супруна шугануў пругкі струмень буйнога спелага зерня. Гледзячы на гэтых людзей, слухаючы іх, я міжволі нагадаў словы, якія вычытаў недзе ў людным месцы ў калгасе: «Хвала таму, чые рукі пахнуць хлебам».

Цёпла і хораша сказана. Лепей і прасцей, бадай, не скажаш.

На кожным кроку адчуваецца вось гэты клопат праўлення, яго старшыні Лінніка Сямёна Мікалаевіча пра тых, чые рукі пахнуць хлебам, сырадом, пахнуць зямлёй.

Клопат пра людзей прывёў у той дзень кіраўніка калгаса і ў райвыканком. У кабінце намесніка старшыні Дзмітрыя Дзмітрыевіча Бычко ішла

гаворка не толькі пра ўборку, хоць на той час гэта было галоўнае. Юбілейная ўрачыстасць, чым і як адзначыць лепшых працаўнікоў, будаўніцтва дзіцячага сада ў Мікалаевічыне, як задаволіць попыт на газавыя пліты, — гэтыя і многія іншыя пытанні трэба было вырашаць зараз, не адкладваючы іх на пасля. Асабліва цяжка было з газам. 218 сем'яў калгаснікаў ужо вараць, пацаць, смажаць на бялюткіх газавых плітах. Але яшчэ амаль столькі ж заяў ляжыць на стала старшыні: дай газ і годзе, мы таксама не горшыя за іншых, мы таксама маем права карыстацца дабротамі цывілізацыі. Выкручвайся як хочаш, на тое і даверылі табе быць галавой усяму.

...Хвала таму, чые рукі пахнуць хлебам.

Галоўны герой паэмы Якуба Коласа «Новая зямля» Міхал калісьці ўсё сваё жыццё марыў, каб яго рукі пахлі хлебам, марыў пра свой надзел зямлі, якая б дала яму гэты хлеб, каб пракарміць дзяцей, дала трохі нейкую незалежнасць, забяспечыла яго старасць. Ён не чакаў і не думаў пра хвалу, ён думаў пра кавалак хлеба. Але Міхал так і памёр, не займеўшы ні зямлі, ні хлеба, ні волі. Такі быў час.

Сёння землякі Міхала, стаўшы гаспадарамі больш як півці тысяч гектараў зямлі, гаспадарамі велізарнага парка самай складанай, самай сучаснай сельскагаспадарчай тэхнікі, іншых багаццяў, не думаюць над праблемай, — хоць хлеба да новага ўраджаю ці не. Цвёрда ведаюць: хоць і такі час. Наш, савецкі час. Абы ты працаваў.

Ну, а тыя, хто ўсё жыццё прысвяціў зямлі, аддаў ёй лепшыя сілы і цяпер адпачывае? Трыццаць тысяч рублёў штогод толькі грашыма выплачвае калгасная каса пенсіянерам.

З вялікай павагай раскаваў Сямён Мікалаевіч Ліннік пра такіх людзей: і пра Іосіфа Ксіневіча, і пра Любоў Лёсік, і пра Якуба Ігнацюка, і пра многіх іншых. У меру сваіх сіл і здароўя яны і цяпер працуюць, дапамагаюць калгасу. З іх бяруць прыклад і тыя, хто толькі пачынае жыццё, хто шчасце сваё, дабрабыт, будучыню звязваў з зямлёй.

І гэтая зямля не скупіцца перад тымі, хто сумленна і па-гаспадарску ставіцца да яе, не здраджвае ёй. Нават сёлета, у такі неспрыяльны год, яна дала ў сярэднім на круг па 24 цэнтнеры збожжавых, а жыта і таго болей — 27 цэнтнераў. Такого мясцовыя жыхары не памяць. А хлеб, як кажуць, усё галава. Ён прынесе ў хаты яшчэ большы дастатак, хоць і цяпер калгаснікаў нічым не здэвіш: ні тэлевізарамі, ні моднай апрадкай, ні гарнітурамі.

Упэўнена і радасна глядзяць землякі народнага паэта наперад у сваё заўтра. Яны ведаюць, што гэтае заўтра будзе яшчэ больш светлым. Для іх саміх і дзяцей іхніх.

Мінск. Плошча Якуба Коласа.

Фота М. МІНКОВІЧА.

ХРЫБТАМ НЕ ЗГАРЭЦЬ І МАРАМ НЕ ЗМЯЛЕЦЬ...

У высокім небе сучаснай в'етнамскай паэзіі, паэзіі барацьбы і змагання, адметнай паэтычнай зоркай — творчасць То Хыу, паэта, буйнага грамадскага і партыйнага дзеяча. З юнацкіх гадоў стаў ён на шлях барацьбы з каланіялізмам. Падпольшчык. Шмат гадоў правёў у турмах. Адзін з актыўных ўдзельнікаў жніўняўскай рэвалюцыі 1945 года. Вершы То

Хыу — своеасаблівы летапіс змагання в'етнамскага народа.

Восенню мінулага года Беларусь наведала група в'етнамскіх пісьменнікаў, сярод якіх быў паэт Суан Зіеу. Наведаўшы гістарычны музей Вялікай Айчыннай вайны, мы доўга моўчкі хадзілі па сцяжынках купалаўскага скеера, пазалочаных шархотнай лістотай. Тады Суан Зіеу сказаў, што шчаслівы той народ, які, нягледзячы на суровыя

выпрабаванні, захаваў у сваім сэрцы пяшчоту і любоў да ўсяго жывога на зямлі. Пазней, перакладаючы вершы паэта, я адчуў, як пульсуе ў іх мелодыя любові да ўсяго жывога і мелодыя нянавісці да рабаўнікоў-захопнікаў.

Прапаную ўвазе чытачоў некалькі вершаў в'етнамскіх паэтаў.

Анатоль ГРАЧАНІКАЎ.

Суан Зіеу

ВЕРНАСЦЬ

— Каханы,
дзе ні будзеш ты,
не забывай мяне.
На плыні шчасця і бяды
не забывай мяне.
Калі у поўнай місцы — рыс,
не забывай мяне.
І калі хіліць смага ўніз,
не забывай мяне.
Калі пяшчотай вабіць рунь,
не забывай мяне.
Сярод сяброў, сярод красунь,
не забывай мяне.
Меконг змялее, як раўчук,
тады мяне забудзь.
І знікнуць горы Таньіен,
тады пакінь мяне.
— Дамой вяртаючыся з гор,
каханая, чакай.
І як распальваеш касцёр,
каханая, чакай.
Як слепіць парнасць і туман,
чакай мяне, чакай.
І як лютуе ураган,
каханая, чакай.
Чакай, коханая, і вер:
не высахне Меконг.
Чакай, коханая, і вер:
не знікнуць схлы горы.
Яны ўначы гучаць струной,
Злучыцца каб змаглі
Як Поўнач з Поўднем, мы з табой
На вольнае зямлі!

То Хыу

Калі ўся Айчына —
Рубеж агнявы.

ПЕСНЯ ВЯСНЫ СЕМДЗЕСЯТ ПЕРШАГА

Год семдзесят першы, як воін між нас,
Гісторыі выканаць трэба загод.
І вось ён прыходзіць, хваляючы час,
Час наступлення палкоў і брыгад.

ЦК наш працуе і ноччу і днём,
Убачыць і ранняя птушка ў акне:
Сівыя байцы за рабочым сталом,
Партрэт Хо Шы Міна на белай сцяне.

Дакладна акрэслены план гадавы,
І франтавы,
І тылавы.

Хрыбтам не згарэць,
І марам не змялець,

Крывавіць краіну шаснаццаць гадоў,
Чужак, што нясе свой драпежны закон.
Але ён не вынішчыць нашых радоў,
Сустрэнуцца, верым, Ханой і Сайгон.

О, Поўдзень наш родны, пакуты — рака!
Няма Хо Шы Міна. Ды верш яго зной
Гучыць над краінай, як голас ЦК,
На подзвігі кліча дачок і сыноў.

Праз грукат варожых снарадаў і мін
Ідзем да свабоды, і нас не спыніць,
Дарогай, якую праклаў Хо Шы Мін.
Хай вораг ад нашае помсты трыміць!

Пакуты вялікія выпалі нам,
Але мы запішам агністым пяром
Год семдзесят першы, ты чуеш, В'етнам,
У кнігу Свабоды чырвоным радком!

ку і, паставіўшы каля сябе кошык, акінуў позіркам сціпую мэблю.

Куен прынесла чай. Тху маўкліва стала поруч з ёй.

— Ці не жонка Кхака? — Госць уважліва паглядзеў на Куен.

— Сястра, — адазвалася Май. — Жонка памерла, калі гэтай, — яна паказала на Тху, — і трох гадоў не было.

Стары згаджаючыся кінуў. І праўда ж, на брата падобна. Але хто ж была тая жанчына, што прыходзіла да яго ў турму?

Маці і дачка ў трывожным маўчанні чакалі, што скажа стары. А той не ведаў, з чаго пачаць, і ўсё марудзіў, пацягваючы чай з піялы.

— Вы, дзядуля, ведаеце майго брата? — адважылася нарэшце парушыць маўчанне Куен.

— Ведаў, — сказаў стары. У доме ўсё быццам замерла. — А хіба вы не атрымалі ніякага паведамлення?

Сэрца старой Май сціснулася ад нядобрага прадчування, як і дваццаць з гакам гадоў назад, у тую мінуту, калі яна даведалася, што муж загінуў на Пуло-Кондар. А цяпер, мабыць, і сына спасціг той жа лёс!

Нгуен Дзін Тхі

МАТЧЫНА СЭРЦА

(УРЫВАК З РАМАНА «РАЗГНЕВАНАЯ РАКА»)

Прапануем увазе чытачоў урывак з рамана вядомага в'етнамскага пісьменніка Нгуен Дзін Тхі «Разгневаная рака». У гэтым творы расказваецца аб рэвалюцыйным руху ў В'етнаме ў перыяд з канца 30-х гадоў да знамянальнага 1945 года, калі нацыянальна-вызваленчая барацьба разгортаецца па ўсёй краіне.

Стары нізка апусціў галаву:

— Ваш сын быў сапраўдным рэвалюцыянерам... Такія, як ён, назаўжды застануцца ў памяці людзей!

У Куен падкасіліся ногі, яна зніслена прыхінулася да сцяны. Тху моцна заплакала.

Май не падала і гуку, усё гэтак жа нерухома сядзела на лаўцы, і толькі калі пачуўся плач Тху, старая жанчына ціха прамовіла:

— Куен...

Стары спачувальна паглядзеў на Май. Так, у гэтай жанчыне і не магло быць іншага сына! Сэрца старога напоўнілася болем, ён быў узрушаны вытрымкай маці.

Куен прысела на лаўку побач з Тху, прытуліла дзядушчынку да грудзей. Слёзы хлынулі з яе вачэй.

— Прашу вас, — ледзь гучна прамовіла старая, — раскажыце, што здарылася з маім хлопчыкам.

Стары выняў з кошыка і разгарнуў шэры світар.

— Ваш сын загінуў. Гэта засталася пасля яго...

У мяне і зараз сэрца крывёю абліваецца, як успомню, што давялося вынесці беднаму Кхаку. Яны жорстка катавалі яго некалькі месяцаў. Ён ужо і на чалавека не быў падобны, але трымаўся да канца. Яшчэ і жартаваў. Усё чытаў мне на памяці вершы з «К'еў». Убачыў аднойчы, што ў мяне абнаслася вопратка, і аддаў мне сваю кашулю. Яе перадала яму з волі якасці жанчына. Сам ён гэтай кашулі так ні разу і не надзеў. У ёй я і пахаваў Кхака. Лепшага нічога не знайшлося... Як толькі яны ні здэкавалі над ім! Палілі тортам, білі так, што нават сцены камеры былі ў крыві. На ім жывога месца не засталася, увесь распух, і з галавы да ног — сучальныя сінкі. Вялікія пальцы на руках былі амаль адарваныя, яго падвешвалі за іх на трасе... Калі ён памёр, я абмыў яго, прыбраў, і ляжаў ён такі спакойны, ясны, быццам і не было ўсё гэтых пакут. Вы не дасце веры, крыху больш як месяц, пабыў я ў турме з вашым Кхакам, а хаваў — гараваў, нібы на родным сыне! Божа мой, што гэта быў за чалавек!..

Май слухала, гледзячы на старога нейкім далё-

У АДЗІН З ЦІХІХ асенніх вечароў, калі сонца амаль схавалася за гарызонтам, у завулку, каля дому цёткі Май, між бананавых дрэў з'явіўся невысокі хударлявы стары ў слянянскай вопратцы. Ён быў босы, праз плячо звісаў плечыны кошык. Ля варот стары нерашуча спыніўся і зазірнуў у двор.

Насустрач яму выбегла Тху і, не зводзячы цікаўных вачэй з незнаёмага чалавека, крыкнула:

— Ба-а-а, тут якісьці дзядуля прыйшоў!

Стары, усё яшчэ не здымаючы капелюша, сплеченага з пальмавых лісцяў, пайшоў па сцяжынку за дзядушчынкай.

Старая Май стаяла на земляной прыступцы, што пад шырокім краем страхі нагадала адкрытую тэрасу, і імкнулася разгледзець госця.

— Вітаю вас, жанчына! — Стары зняў капелюш, паказаўшы няроўна паголеную галаву, на якой месцамі ўжо адраслі валасы. — Ці не вы маці Кхака?

Куен завіхалася на кухні: зілшы з прысечна кацялок, яна паварочвала яго, каб рыс мерна абдаваўся жарам вуголля. Пачуўшы імя брата, яна ўздрыгнулася і наспешліва выбегла з кухні. Яна паздароўкалася з незнаёмцам і запрасіла яго ў дом, а сама пайшла заварваць чай. Стары абтрос з вопраткі дарожны пыл, зайшоў у пакой, апусціўся на пацямнелую ад часу, пацёртую лаў-

[Заканчэнне на 15-й стар.]

З вялікім поспехам прайшлі гастролі Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР у сталіцы Украіны — Кіеве. Упершыню за сарагадовую гісторыю калектыву паказаў свае работы гледачам гэтага горада. На афішы былі пазначаны лепшыя спектаклі бягучага рэпертуару. Творы рускай і замежнай класікі, сучасных савецкіх кампазітараў, паказаныя кіюлянам беларускімі артыстамі, выклікалі цікавасць грамадзянсці. Высока ацэнены музыкантаў і тэатральнымі крытыкамі.

За час гастролей было паказана сорак пяць спектакляў. На іх пабывала больш за шэсцьдзесят тысяч гледачоў. Адыліся творчыя су-

стрэчы з рабочымі і служачымі заводаў «Балшавік» і радыёпрыбораў, аб'яднання аб'яднання № 1 і Інстытута «Прампраэкт».

Прэзідыум Вярхоўнага Савета Украінскай ССР за п'яніную дзейнасць у галіне савецкага тэатральнага мастацтва і актыўны ўдзел у культурным абслугоўванні працоўных у часе гастролей у Кіеве ўзнагародзіў калектыв Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР Ганаровай граматай. На здымку, зробленым фотакарэспандэнтам РАТАУ А. Паддубным, вы бачыце групу прадстаўнікоў тэатра пасля урачыстага ўручэння ўрадавай ўзнагароды ў горадзе-героі Кіеве.

Г. Шыроқшына ў ролі Антаніны.

ПЕРШАЕ УРАЖАННЕ ад гэтай актрысы было яркае — яна нейк упэўнена і арганічна ўвайшла ў ансамбль выканаўцаў спектакля «Толькі адно жыццё» А. Маўзона на гомельскай сцэне. Галіна Шыроқшына звярнула на сябе ўвагу, бо яе Райка захапляла сваёй іспыраднасцю і глядзельную залу, і партнёраў. Было ў ёй штосьці прывабнае — у інтанацыях голасу, у рухах. Але галоўнае — гэта быў характар.

Мы, людзі тэатра, не спяшаемся з высновамі — маўляў, калі ты добра сыграў свайго аднагодка, «трапіў» у сарцавіну персанажа, які і па жыццё-

ДАПЫТЛІВАСЦЬ — РЫСА МАСТАКОЎСКАЯ

ваму вопыту ў нечым блізкі табе, то ўжо і артыст. Бывае ж і звычайнае супадзенне індывідуальнасці дэбютанта з індывідуальнасцю сцэнічнага вобраза, бывае і так званы «шчаслівы выпадак». Таму і да Галі большасць з нас, яе старэйшых калег, сталі прыглядацца. Заўважылі, што яна з актрысы, якія дапытліва шукаюць сябе ў ролі і, наадварот, персанаж у сябе. Нядаўна, скажам, так яна працавала з рэжысёрам Л. Манаковай над роляй у спектаклі «Твае шаснаццаць» Т. Ян. Майка Малышава атрымалася ў маладой актрысы натуральна складанай, хоць шмат у чым гэтая герайна паводзіць сябе прасталінейна, бы падзяляе пакуль што людзей і з'явы на катэгарычна «станоўчыя» і не менш катэгарычна «адмоўныя».

На рэпетыцыях актрыса прасіла дазволу і паўтарала і паўтарала дыялогі з партнёрамі, шукаючы праўдзівыя нюансы і адценні ў паводзінах максімалістычнай натуре Майкі.

Дарэчы, сцэнічным дэбютам на прафесійнай сцэне ў Галі была таксама... Майка. З «Глятона Крэчата» А. Карнойчука. Было гэта ў Вільнюсе, на сцэне Рускага тэатра Літоўскай ССР, у трупы якога яна паступіла пасля заканчэння тэатральнага факультэта кансерваторыі ў літоўскай сталіцы. Так складаецца творчы шлях многіх маладых актрыс — яны пачынаюць самастойную дзейнасць, іграючы вобразы сучасніц і равеніц. Гэта заўсёды бывае і карысным для сапраўды таленавітых натур, здольных адкрываць у блізкіх і нават падобных у нечым адна на адну ролях нешта адметнае, і пагражае штампамі. Ведаючы Галіну Шыроқшыну па рэпетыцыях і спектаклях, мушу сказаць, што яна разумее і адчувае такую дыялектычную супярэчлівасць свайго рэпертуару. Таму патрабавальна і дапытліва працуе з рэжысёрамі. То яна захапляецца рацыянальным падзелам ролі на «кавалікі», то вядзе рэпетыцыю, імкнучыся «сабраць» прааналізаванае на папярэдніх сустрэчах з пастаноўшчыкам.

Здавалася б, ну чаго там асабліва турбавацца — трохі змен у рыме і касцюме, трохі «свежых» інтанацый, і вось новая «Майка» ці «Тоня»! Не, Галя так працаваць не хоча, бо ёсць у яе артыстычным характары сапраўдны творчы імпульс.

Сёлета ў рэпертуары Г. Шыроқшынай з'явілася яшчэ адна работа — роль Антаніны ў аднайменнай п'есе Г. Мамліна. Рэжысёрам спектакля быў я. Раіўся з нашым мастацкім кіраўніком народным артыстам БССР І. Паповым, каго «заныць» у галоўнай ролі. Адказнасць у выканаўцы надзвычай складаная тут, бо і ўсяго ў п'есе тры персанажы. Антаніна — у цэнтры. Яна часцей за ўсё застаецца адна на сцэне, у яе

больш складаны тэкст. Да таго ж у такіх не зусім звычайных абставінах актрыса павінна раскрыць працэс духоўнага станавлення шаснаццацігадовай дзяўчыны. Антаніна нібы на вачах сваіх бацькоў — Барміных (матку іграе заслужаная артыстка БССР Л. Старажава, бацьку — я) з дзяўчынкі робіцца чалавечай асобай з пэўнымі поглядамі і выразным характарам.

Цікава, што ў адным з дыялогаў Антаніна — Шыроқшына гаворыць словы, якія ў вуснах іншай выканаўцы маглі б прагучаць «мімаходзь» — пра тое, што многае яна, Тоня, спасцігае ў жыцці «не раптоўна». У нашым спектаклі такое прызнанне герайні гучыць як прымета яе пасталення «Не раптоўна» — і разам з тым Антаніна жыве па нормах свайго ўзросту, яна імкліва і рашучая, схільная да лірыкі. На рэпетыцыях Г. Шыроқшына і шукала такія сцэнічныя рытмы, якія зношнія акцёрскія прыстававанні, якія б не марудзілі тэмпу і, адначасова, акцэнтавалі б увагу на тым — запаветным для актрысы — «не раптоўна».

Ёсць у вобразе, створаным маладой актрысай, і драматызм. Бо яе Антаніна аказалася нібы паміж полюсамі, да якіх так цягнецца яе сэрца: Соф'я Пятроўна, яе маці, трынаццаць гадоў назад разышлася з мужам, Барміным, бацькам Антаніны. Цяпер яны сустрапіліся...

Павінен сказаць, што Г. Шыроқшына паводзіць сябе на сцэне вельмі чула, пазбягаючы адназначнасці ў раскрыцці ўнутранага свету герайні. Па п'есе гэтай дзяўчыне выпадае быць і суддзёй у канфілікце паміж бацькамі. Выканаўца цалкам пазбегнуць такога прызначэння ролі, вядома, не можа. І нам, яе партнёрам, вельмі дарагія тыя хвіліны душэўнага ўздыму Антаніны, калі яна вымушана па-даросламу стала і па-дзіцячы яшчэ запальчыва размаўляць з маці і з маім Барміным. Тут актрыса тонка захоўвае мяжу, што ўсё ж аддзяляе яе герайню ад «свету дарослых». Магчыма, справядліва будзе сказаць, што Антаніна Барміна ў яе выглядае пэўнай мадэллю дарослага чалавека, прывабнага і прынцыповага, разумнага і чулага...

Яе добра прымае глядач. Бо верыць ёй. Захапляецца праўдай яе пацукцяў і інтэлектуальнага роздуму. Радуецца непаўторнаму характару гэтай Антаніны, якой ўласцівы і наогул тыповыя рысы маладога сучасніка, выхаванца школы, гімнарскай арганізацыі і камсамола.

Пётр ФІЛІПАУ,
заслужаны артыст БССР.
Гомель.

У ДАЛЫМ вырашэннем складанай творчай задачы з'явілася пастаноўка ў мінулым сезоне оперы «Міндзія» вядомага грузінскага кампазітара Атара Тактакішвілі на сцэне Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР. Шмат цікавых знаходак акцёрскага плана ў гэтым спектаклі. Можна гаварыць пра яркае выкананне партыі Мзіі Ірынай Шыкуновай, пра арыгінальнасць сцэнічнага партрэта Чалхія (Ігар Сарокін). Пакідае незабытае ўражанне сімвалічным вобразам прыроды ў калектывным выкананні хору. Калі гаварыць аб галоўным героі оперы — Міндзіі, то трэба адзначыць, што артыст У. Іваноўскі ў гэтай ролі дасягае сапраўдных творчых вырвінаў. Такое выкананне называюць дасканалым.

Для многіх аматараў опернага жанру імя гэтага маладога беларускага спевака знаёмае па партыях другога плана. У. Іваноўскі з тых спевакоў, чыі мастацтва фарміруецца хоць і паволь, але ўпэўнена. Ён спяваў Ганца ў «Аідзе» і Лоўчага ў «Русалцы», выконваў таксама партыю Князя ў той жа «Русалцы». Але сапраўдны старт пачаўся для яго ў партыі старога Фаўста ў оперы Гучо «Фаўст». Наогул, работа з рэжысёрам Сямёнам Штэйнам стала для Іваноўскага школай псіхалагічнага углыблення ў сутнасць музычных вобразаў, якія ён нупер упэўнена ўвасабляе ў суладдзі з выразна-пластычным малюнкам сцэнічнай ігры.

І вось опера Атара Тактакішвілі «Міндзія» — палатно, захапляючае як глыбінёй філасофскай першаасновы — назвы Важа Пшавелы «Змеяед», так і меладичным багаццем. Перад У. Іваноўскім, як выканаўцам галоўнай партыі, стаяла лямбда і задача авалодаць спецыфікай грузінскай вакальнай мелізматыкі.

Вось Міндзія — Іваноўскі — слухае, як у складаным спліценні мелодый хору-Прыроды і аркестра звяртаюцца да яго галасы Зямлі. Як патхнёна адказваючы на гэтыя звароты, артыст спявае за-

АКЦЕРЫ І РОЛІ

«МУДРАЕ ЖЫВЕ ЖЫЦЦЁ...»

САЛІСТ ОПЕРЫ

Уладзімір ІВАНОЎСКІ
У СПЕКТАКЛІ «МІНДЗІЯ»

хапляючы гімн жыццю! Голае яго нібы перадае танчэйшы адценні перазвону срабрыстых горных патокаў, наваўняецца пышчотным шэптам лісця ў цёмных горных дубравах, уторыць рэчу далёкіх абвалаў.

Вялікія магчымасці лірыка-драматычнага тэнара Іваноўскага раскрыліся менавіта ў партыі Міндзіі. Зразумела, не заўсёды спеваку ўдавалася захаваць роўнасць выканання, але прыгажосць вялікага па дыяпазоне і моцнага голасу, яркасць дынамічных культурнаў і савітасць акварэльных паўтонаў напоўнілі радасцю адкрыцця сэрца кожнага слухача.

Вельмі складаны дуэт з Мзіяй У. Іваноўскі спявае з той захапляючай шчырасцю, якая не ведае тэсітурных абмежаванняў. Свабодна, без напружання гучыць голас артыста ў складанай для спявання мізансцэне, калі Міндзія ляжыць на каменях. Радасць сустрэчы з каханай, з роднымі мясцінамі і блізкімі перададзена спеваком проста, выразна. Персанаж яго надзвычай шчыры ў сцэнічных паводзінах, якія пабудаваны і ў опернага спевака па законах акцёрскага майстэрства. Менавіта таму Уладзімір стварыў пераканаўчы вобраз чалавека, які паўстаў супраць векавых асноў феадальнага грамадства.

На нашу думку, партыя Міндзіі паказала, што гэты саліст — і чулы музыкант, і ўдумлівы інтэрпрэтатар драматычнага матэрыялу. Мабыць, лепшыя яго знаходкі паказаны паэтычнымі радкамі В. Пшавелы. Для

многіх слухачоў менавіта гэты вобраз у спектаклі раскрываў характасто легенды, дзе так патхнёна сказана: «Радня — цыніны і вырвіны... Крыніца дружыць са скалой. Удачыны шметкі ўсе даліне, зямлі — тым, хто жыве на ёй... У спове моцным, аднадунным, імкліва бег спрадвечных дзён. Ад сэрца мя праславіў дружбу, дзе мудрае жыве жыццё...» Міндзія У. Іваноўскага і даражыць больш за ўсё гэтым сповам і гэтай дружбаю, «дзе мудрае жыве жыццё».

Ёсць у сцэнічным партрэце Міндзіі «святло», ёсць і «цені». Напрыклад, эпізоды з Хвісберы — староішнай роду, які патрабуе помсты за смерць брата, і Чалхія — забойца і гвалтаўніком, што прагне падысць за Мзію. Іваноўскі праводзіць у рэзкіх кантрастных сферах, раскрываючы дыяпазон адчуванняў і пацукцяў героя. Тут і трапятліва-ўсхваляваныя пацукцяў да Мзіі, і разуменне свайго бяспялля перад грубым і бяспітасным законам — смерць за смерць, кроў за кроў.

Міндзія Іваноўскага пакутуе ад таго, што вакол пацукця братазабойства. Ён кліча да аб'яднання людзей у магутным патрыятычным пацукця, асабліва, калі Зямлі пагражаюць захопнікі. Выканаўца пераканаўча паказвае, як Міндзія не можа пераадолець сілы кроўнай помсты і сам забівае ў падысць Чалхія. Гэтым учынкам герой парушае запаветны для яго закон Прыроды і губляе здольнасць разумець яе галасы...

Апошняя сцэна оперы прасякнута філасофскім роздумам.

Адвярнулася Прырода ад свайго сына, які апатаніў Зямлю крывёю супляменніка. Змоўклі наветкі яе галасы. Міндзія — у адчай! Дарэмна звяртаецца ён да магутных сіл Зямлі.

Паэтычна гучыць дыялог Міндзіі і Прыроды. У. Іваноўскі не збіваецца на меладраму і там, дзе Міндзія паносіць сябе смёртотную рану, бо не можа пераадолець варожасць паміж людзьмі. Голае спевата, перадаючы паэтычны настрой фіналу, загучаў з трагедыйнай праспектыўнасцю, праразаў магутную масу аркестра.

Поспех Уладзіміра Іваноўскага ў партыі Міндзіі абнадзейваючы. І калі гаварыць аб перспектывах яго творчага руху наперад, то яны — цудоўныя!

Уладзімір ЯФРЭМАУ.

ЗВЫЧАША тэатральна-афісны паднісва-юць галоўныя рэжысёры. Публіка ведае імя творчага кіраўніка калектыву, чалавека, які вызначае і рэпертуарныя далігалды, і метадыку працы ў акцёрскай трупе, і пэўную стыльваю свосаблівасць спектакляў. Мешчымі літарамі бывае набрана сціплае слова — «Дырэкцыя». Яно мае не так індывідуальны характар, як калектывны. Але на чале дырэкцыі стаіць дырэктар. І ён таксама ўплывае і на фарміраванне рэпертуару, і на стабільны склад трупы, і на творчы працэс. Плюс яшчэ — клопат пра фінансавую дысцыпліну, пра гастрольныя маршруты, пра маральную атмасферу не толькі ў «акцёрскім паху», а ва ўсім вялікім арганізме тэатра — ад артыстаў вышэйшай катэгорыі да білетэраў, ад рабочых сцэны да расклеішчыкаў афішы...

Калі завітаеш у кабінет дырэктара Брэсцкага тэатра імя Ленінскага камсамола Беларускага Леаніда Валчэцкага, то адрозніваеш у даволі імклівы рытм жыцця калектыву. Тэмы яго размоў з наведвальнікамі і па тэлефоне самыя разнастайныя і нечаканыя. Толькі што ён арыентаваўся прыкладваць, калі спатрэбіцца мастаку атласнага шойку, каб «апрагнуць» гераіна камедыі Астроўскага, а цяпер гаворыць з гарсаветам адносна таго, што актрысе Н. патрэбна кватэра з Ізалеванымі пакоямі («Разумееш, не малы Косцік не даць ёй развучыць роллю, калі яму можна штурхнуць дзверы і трапіць да мамы...»). Не паспеў ён падыходзіць да жыллёваму пытанню, як з'яўляецца шафёр і папярэджае, што «сума» можа і не вытрымаць рэйс да Століна. Потым дырэктар зачыняецца ў кабінете з галоўным рэжысёрам — ім прадстаіць узгадніць размеркаванне ролей у новым спектаклі, у якім галоўнага героя вярта было б даручыць Іграць дэбютанту...

Як блізка яму хваляванне дэбютанта! Некалі, на пачатку 30-х гадоў, Леанід Паўлавіч скончыў студыю пры Другім БДТ (цяпер Дзяржаўны драматычны тэатр імя Я. Коласа) і сам не мог спаць, чакваючы «прысуду» рэжысёра і мастацкага савета.

Уверніма на беларускай сцэне ставіўся Бамаршэ — «Кіраўніцтва Фігаро». Рэжысёраваў спектакль вядомы пазней пэтр Павел Антанольскі і Мікалай Міцкевіч. Ці будзе ён заняты, пачатковец, у чарашняй студыі? Хай бы сабе ў натоўпе... Не, калі шчыра гаворыць, у «натоўпе» ён тады ўжо досыць «нахадыўся»: вярнулася ролі...

І калі аднаго разу раптай Л. Валчэцкі працінуўся да дошкі загадаў. І прачытаў сваё прашэнне побач з радком «Керубіна, першы пажар графа», то спачатку разгубіўся. Бо ў тую мом працінуў аўтарскую прадмову да камедыі, дзе Бамаршэ тлумачыць, чаму яго Керубіна ў тым «існасцім урочышце», калі трынаццацігадовы падлетак за сваёй рухавасці і дасцігнасці некалькі разоў вынаходзіў разбурае планы графа Альмавіна.

Калі ласка, малады артыст, пераўвасабаўся ў юнага пажара, захапіўся ўсім жаночымі ў замку Агуас Фрэска ў трых дзе ад Сейнт...

На гэтай ролі ён і адчуў, што такое творчыя пакуты. Рэжысёры спектакля вучылі яго дакладна вызначаць сцэнічныя задачы, дзейнічаць так, быццам гэта ён, Валчэцкі, апынуўся ў свеце Бамаршэ.

**ВІШНЕМ
З ЮБІЛЕЕМ!**

НЕСПАКОЙНАЯ ПАСАДА...

Заслужанаму дзеячу культуры БССР Леаніду ВАЛЧЭЦКАМУ — 60

што і з радасным тэмпераментам гарэзлівага юнака адкрывае для сабе характэрны і заганы жыцця, робіцца ўдзельнікам інтрыг, у выніку якіх прасталюдзі Фігаро перамагае хітрага арыстакрата... Рух і мова на сцэне, размеркаванне сіл у кожным акце, умение слухаць партнёра — вось прадметны ўрок, што былі тады атрыманы маладым артыстам. Яны не спыніліся. І потым, удзельнічаючы ў пастаноўках вядомых рэжысёраў Аляксей Дзінага («Недарэчына» К. Фіна), Канстанціна Зубава («Гібель эскадры» А. Карнейчыка), ён праходзіць свае творчыя «універсітэты».

У часе Вялікай Айчыннай вайны малады артыст — на фронце. Калі раней ён вучыўся аднастроўваць жыццё, то цяпер яму выпадае быць удзельнікам імклівых маршаў на перадавыя пазіцыі, хадзіць у атакі, хаваць у браціх магільях бацьвых палецікаў, сябраваць з таварышамі на ўзводзе ад бою да бою і потым са шпіталі і сацыялізму на адрас палівавой пошты салдацкіх пісьмы. Калі ў 1946 годзе ён вярнуўся ў родны БДТ-ІІ, яго не пазналі — афіцэр з ардынамі і медалямі на грудзях, з дачаснай сівільнай на сцягах.

Неяк бянтэжыла мяне тады, што раптам я і цяпер прачытаю на дошцы загадаў нешта накшталт таго — «Валчэцкі... Керубіна», — прызнаецца Леанід Паўлавіч. — А без тэатра жыць ужо не мог...

Кіраўніцтва БДТ-ІІ разважала прыблізна так: калі ты ў вайну дайшоў да камандзіра батальёна, то ў цябе ёсць патрэбны нам вопыт работы з людзьмі. І яму даручаюць

атмасфера агульнай зацікаўленасці ў поспеху, што абывалых сярэд яго ўдзельнікаў не было.

А дырэктар трымаўся ў ценю. Ён нават не прэтэндаваў на ролі ініцыятара звароту да п'есы. А гэта было так — Леанід Валчэцкі, прыехаўшы ў Брэст, гадзінамі блукаў па тэрыторыі цытадэлі. Як падаўні салдат, ён адчуваў, што тут, на гэтай пасечанай металам зямлі, сталі насмерць сапраўдныя натрыёты, мужыны і сціплыя героі. Тэатр не мае права не гаварыць аб іх. На сваёй вобразнай мове, з пэўнай і непазбежнай мерай мастацкай умоўнасці (сцэна — гэта заўсёды тры сцэны), але горача

І праўдзіва павінен прагучаць спектакль пра Брэст сорака першага...

Не адрозніваеш гэтай задумай А. Міронскі. Тады Л. Валчэцкі як бы вынаходзіў сваю расказанні, рэжысёру тое, што ён сам перажыў на вайне, іх людзей бачыў, аб чым яны марылі і гаварылі за іх іхнімі хвілі перад атакай, калі ва ўсім свеце стаіць непаўторны цішыня — цішыня перад сігналам «Наперад!». Дырэктар тэатра, ён зноў жа без надасудных падказак арыентаваў будучага пастаноўшчыка ў літаратуры аб вайне. І той аднаго разу на досыць даваў Валчэцкаму: «Калі Губарэвіч будзе згодны...»

Пачаліся перагаворы з аўтарам п'есы. То дыпламатычны, то адкрыты дыскусійны. Дырэктар і цяпер трымаўся ў ценю: ён павёў справу так, нібы ўсе патрабаванні тэатра да перамяшчэння дытэацыі магчымымі акцёрскімі трупамі і мерамі сцэны, што пэўна змяні ў тэатры неабходна зрабіць, бо ў прынцыпе знойдзены новыя матэрыялы або ў архівах адшукалася нешта раней невядомае, і п'еса набывала новую літаратурную рэдакцыю.

Шчыра аб гэтым не са слоў Л. Валчэцкага. У год прэм'еры «Брэсцкай крэпасці» гутарыў з А. Міронскім, якога пачаў даваць, і той раптам сказаў, што спектакль сваім зладеннем у рэпертуары і поспехамі абавязаны дырэктару. «Ён наш галоўны кансультант па ўсіх пытаннях», — такое было прызнанне рэжысёра.

Творчыя кантакты трупы ў Брэсце падтрымлівае з пісьменнікамі С. Смірновым, І. Шамініным, А. Макаёнкам, А. Маўзомам і А. Дзілендакам. Ён адкрыў цікавыя артыстычныя таленты вядомых майстроў сцэны — Т. Заранок, А. Логінава, Г. Качаткову, Ю. Уласава, Н. Ганчарэнка, М. Абрамава, Г. Токарава, А. Самарова і маладых акцёраў. Лепшыя работы калектыву характарызуе высокая сцэнічная культура. Яна і ў мастацкім афармленні, і ў ансамблевым

ці ўсіх кампанентаў тэатральнага відовішча. У 1967 годзе спектакль «Брэсцкая крэпасць» быў адзначаны прэміяй Усесаюзнага Ленінскага камсамола. Тэатр ўзнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР. Факт цяпер займае вялікая экспазіцыя каштоўных падарункаў і прызоў, атрыманых брэсцкімі артыстамі ад калектываў фабрык і заводаў, калгасаў і саўгасаў. Яны нібы рэчавыя доказы пэўнай дзейнасці тэатра, для якога не існуе падзелу на «галоўныя» і «другарадныя» сцэнічныя п'ядоўкі. Такая тут атмасфера творчага жыцця: сёння ўвечары, калі адкрыцця заслона, мы іграем самы адказны спектакль.

А ён, бывае, кроць на пустых фак і вытворчых цехах тэатра, нешта абдумвае. Можа сёння яму рэжысёра і літаратурная частка прапанавалі рэпертуарную навінку. Прачытаў п'есу — сам. Сярод артыстаў ролі, як кажучы, «разыходзіцца». Ды жанфіліт увяты мелкаваты... Відаль, вярта будзе запрашэнне аўтара і наслухаць у яго чытанні п'есу ў калектыве... Можа зноў і зноў у думках ён вяртаецца да маладога артыста, які на пэўны час згубіў творчую перспектыву, пачаў працаваць без «агеньчыку». Прадстаіць гутарка з галоўным рэжысёрам.

Калі я вось такога Л. Валчэцкага бачу, мне хочацца не перагнаваць яго. Адназдаю сустрэчу да вечара. А ўвечары ён, стрымліваючы хваляванне, чакае ацэнкі спектакля — ад знаёмага афіцэра-наглядаўніка, ад сакратара гаркома партыі, ад педагога мясцовага Інстытута. Слухае ўважліва. Згаджаецца далёка не з кожнай заўвагай. Часцей за ўсё ў адказ заўважае: «Аб гэтым мы будзем гаварыць на мастацкім савете...»

Мабыць, і наогул поспех яго дырэкцёрскай дзейнасці злучыць ад такога, стадага і значыцца кантакту з людзьмі. Ён разумее, што ў творчым асяродку дамагчыся, каб калектыву працаваў, як падзінаваны механізм, паўднёў ці магчыма. Таму і сам па-творчы стайчы да кожнага пытанні і ад таварышаў на службе чакае таго ж.

Калі надаўна заслужаны дзеяч культуры БССР Л. Валчэцкі быў ўзнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, мне давялося быць сведкам таго, як яго павішавалі з гэтай нагоды рабочы чалавек, манывіст сцэны. Паціснуў далонь, Усмехнуўся. Без якой-небудзь службовай дыстанцыі. Так, як гэта робіцца паміж людзьмі, што звязаны агульнай мэтай, агульнай справай.

Барыс БУР'ЯН.

НАША школа-інтэрнат № 13 у Мінску спецыфічная — яна дае агульнаадукацыйныя веды і практычныя навыкі дзецям, якія пазбаўлены нармальнага слыху. Педагагічны калектыв, выхавацелі, майстры працоўнага абучэння робяць усё, каб выпускнікі ўліваліся потым у актыўнае грамадскае жыццё, займаліся вытворчай дзейнасцю. У падрыхтоўцы хлопчыкаў і дзяўчынак да гэтага важную ролю адыгрывае кіно.

Выхаванне школьнікаў на гераічных традыцыях старэйшых пакаленняў — у цэнтры ўвагі педагогаў. Помню, як узрушыў усіх падлеткаў дакументальны фільм «Пакараны смерцю ў 41» (сцэнарыст В. Марозаў, рэжысёр В. Чацверыкоў, апэратар В. Арлоў).

...На фотаздымку — мінскі хлопчык і фашысцкі кат. Юны патрыёт Валодзя Шчарбацэвіч прымае смерць мужа. Ён, як і тысячы іншых ма-

ПРАЦЯГ РАЗМОВЫ

РЭЗЕРВЫ ЯШЧЭ ЁСЦЬ

ленькіх і дарослых барацьбітоў, загінуў за Радзіму. Сёння гэты здымак вядомы ўсяму свету. Аўтары фільма, выкарыстоўваючы архіўныя матэрыялы, успаміны жывых сведкаў, крок за крокам раскрываюць духоўную сілу юнага патрыёта Радзімы.

Праглядзі кінастужкі папярэднічала цікавая гутарка ветэрана Вялікай Айчыннай вайны, педагога Л. Кулакоўскага.

Такія кінасеансы пакідаюць яркае ўражанне. Як вядома, на экраны выходзяць карціны і на маральна-этычныя тэмы. У іх паказваюцца жыццё, вучоба і праца падлеткаў. Гаворыць экран і аб адказнасці бацькоў, усёй грамадскасці за юнае пакаленне. Магчыма, такім кінасеансам патрэбна надаць яшчэ больш аргені-

заваны характар, чым было да гэтага часу. Прычым ставяць пытанне В. Святоў (ЛІМ», 12 мая г. г.) і Э. Корнева (ЛІМ», 8 чэрвеня г. г.) аб стварэнні школьных факультатываў, аб спецыяльным курсе па кінамастэцтву і прыцягненні да гэтай справы кваліфікаваных спецыялістаў.

Будзем спадзявацца, што адпаведныя ўстановы кінематаграфіі і народнай асветы дапамогуць нам вырашыць гэту надзвычайную праблему.

В. Святоў у артыкуле «Экран збірае дапытлівых» засяроджвае ўвагу чытача на дакументальныя, навукова-папулярныя і вучэбныя фільмы. І сапраўды, такія стужкі раскрываюць цікавыя з'явы ў прыродзе, арганічным і неарганічным свеце, адлюстроўваюць сваім

«праніклівым вокам» працэсы, з якімі вучні заўсёды ахвотна знаёмяцца. А вучэбныя фільмы — асабліва такім школам, які наша, — памагаюць авалодаць рамяством.

Аб залатых руках нашых умельцаў сведчыць школьны музей, той, ад якога ў вялікім захваленні застаецца кожны, хто хоць аднойчы прыйдзе сюды. Асноўны яго экспанаты — макеты Доміка і з'езда РСДРП, Маўзалея У. І. Леніна, Крамля са старажытнай сцяной, з усім архітэктурным падабенствам. Зроблены экспанаты вучнямі. Вядома, што, працуючы над іх стварэннем, юнымі мастакамі былі выкарыстаны малюнкi, асабісты ўражанні тых, хто наведваў славуны гістарычныя мясціны, чытаў навукова-папу-

лярную літаратуру, глядзеў кінафільмы. Спрыялі станаўленню рамесніцкіх навыкаў такія стужкі, як «Старажытныя помнікі Крамля», «Чырвоная плошча», «Палац з'ездаў», «Мінута маўчання». Вучні ўважліва прыглядаюцца да кожнага кадра, кожнай дэталі, рысы, сваім пільным вокам фіксавалі ўсё што іх цікавіла. Потым разам абмяркоўвалі, думалі, прыладжваліся і толькі пасля гэтага пад кіраўніцтвам мастака-педагога Л. Кулакоўскага браліся за адказную справу.

Навукова-папулярныя і вучэбныя фільмы перадаюцца таксама і па тэлебачанню. Тое, што патрэбна стужку можна глядзець на блакітным экране, сядзячы, скажам, у класе ці ў майстарні, — гэта добра. Але яе нельга паказаць паўторна... Таму ўсё ж пажадана, каб пракатныя арганізацыі маглі даваць па нашых загадах карціны для дэманстрацыі іх на

школьным экране.

Мала яшчэ ствараецца фільмаў, прызначаных спецыяльна для нашай аўдыторыі, з улікам нашых патрабаванняў і спецыфікі. Фільмы, якія маюцца на ўвазе, павінны адрознівацца ад тых, што выпускаюцца на агульны экран. Тут і лаканічны дыктарскі тэкст (яго лягчэй перакладаць на мову вучняў) і кампазіцыйная паводова сюжэта павінны быць больш «даходлівымі», без мудрагелства.

Школа чакае і верыцца, што ўсё рэпертуарнае багацце твораў экраннага мастацтва будзе ў яе арсенале выхаваўчых сродкаў. Мабыць, у Мінску павінен быць своеасаблівы метадычны цэнтр па прапагандзе кіно ў школе. Прынамсі, Саюзу кінематаграфістаў БССР вярта падумаць, што трэба зрабіць, каб выкарыстоўваліся ўсе рэзервы.

В. ТЫМЧЫК,
настаўніца.

Мінск.

АПОШНЯ некалькі гадоў, з якіх пачалося восьмае стагоддзе Магілёва, горад на Дняпры набыў прыкметныя прываблівыя рысы, памаладзеў, пахарашэў. Па Мінскай, Гомельскай і Аршанскай шашы ён сцягнуў уперад, у напрамку да гарадоў-суседзяў. Вырас камбінават сінтэтычнага валакна — гігант хімічнай прамысловасці. Набыла акрэсленыя контуры ўсесаюзная ўдарная будоўля — камбінават шэйковых тканін. Магілёў абступілі сучасныя жылёвыя масівы. Новыя краёвіды, новыя вуліцы і праспекты. Самым прыгожым, бадай, стаў праспект Міру. На далёглядзе — сосны Пячэрскага лесу. Белья дамы мікрараёна. Сіняватаю вяршыняй паўстае гасцініца «Магілёў». На кожным будынку шыльдачка: назва праспекта і блакітны сілэт «голуба» — эмблема чысціні і спакою. Гасцініцы беларускія назвы бытавых устаноў: «Хвілінка», «Алеся», «Ластаўка», «Бярозка».

Нядаўна я ішоў берагам Дубравенкі, рачулка, якая перася-

кае цэнтральную вуліцу, і заўважыў дзіцячы малюнак. На ім было нешта знаёмае: ага, праспект, гасцініца. І — мноства верталётаў: над праспектам, над гасцініцай, некаторыя з апушчанымі лясвічкамі. Звычайнае і незвычайнае, сапраўднае і наваейнае марай. Я зразумеў клопат юнага мастака: гэта ж спроба намалюваць партрэт роднага горада. Мне было вядома, што ў Магілёве ў гэты

асноўным графіка і акварэль. Шмат новых іменаў. Паступова на аглядзе перада мной пачала акрэслівацца галоўная тэма: Магілёў.

Што можна вылучыць, што тут лепшае? Прыцягвае ўвагу графічны ліст А. Калачынскага «Старая Машэкаўка». Старыя домкі ў вільных садах, з пятамі і агародамі. Над прыцемкам паўстае, як світанне новага дня, знаёмы мікрараён

лёўшчыне. А гэта тое мінулае, якое застаецца вечно маладым.

Праспект міру Магілёва натхніў мастакоў М. Васіленку і І. Моніча. Зразумела, кожны з іх па-свойму ўбачыў і перадаў фарбамі адну з цэнтральных магістралей горада. «Праспект міру» М. Васіленкі — па-вясноваму светлы, сонечны, ажыўлены, у выбухах зялёнай вербаў і таполяў. Нягледзячы на нез-

«Дарогу», сугучную новаму веку тэхнічнай рэвалюцыі, а, значыць, і разлічаную на новага глядача. І ён вырашыў спалучыць элементы рэалізму з сімваламі разумовага ўяўлення. На пярэднім плане карціны (папера—акварэль) — каленчаты выступ дзвюх труб, якія абгінваюць узвышша. З іншых дэталей — слуп, тралейбус. І над усім — неба ў імклівым руху паветра і рассяяных воблакаў. Зразумець задуму і яе вырашэнне магчыма. Але пасля некаторага роздуму паўстае пытанне: ці будзе мець твор эмацыянальнае ўздзеянне на глядача? Дарэчы, заўважаецца, што творы некаторых сучасных мастакоў, выкананыя ў падобным плане і манеры, нясуць багата інфармацыі і мала жывога пачуцця. Відаваты ў гэтым, вядома, не сам пошук, які ў чымсьці можна параўнаць з ракетай — патрэбна ўлічыць мноства фактараў, каб вывесці твор на высокую арбіту чалавечых пачуццяў.

Пажаданай і заканамернай з'яўляецца прысутнасць работ, што нясуць сельскую тэматыку. Імя А. Лабодок-Ерамеевай вядома па графічных партрэтах перадавікоў сельскай гаспадаркі, якія друкуе яна ў «Магілёўскай праўдзе». На выстаўцы — выкананы ёю партрэт дзяркі Н. Невяроўскай. З вялікай цеплынёй і любоўю паказвае мастачка вясковую жанчыну, якая сваёй плённай працай заслужыла павагу і шырокае прызнанне. Мілагучнасцю фарбаў, лірычным настроем вызначаецца яе карціна «Пасяўная».

Маладыя магілёўскія мастакі ў натхнёным пошуку. Няхай жа гэтым пошуку спадарожнічае поспех.

Аляксей ПЫСІН.

г. Магілёў.

У ТВОРЧЫМ ПОШУКУ

час, у памяшканні мастацкага салона, адкрыта выстаўка твораў маладых мастакоў. І захацелася пайсці на выстаўку, каб паглядзець, як яны бачаць і адчуваюць наш час, нашу гераічную рэчаіснасць.

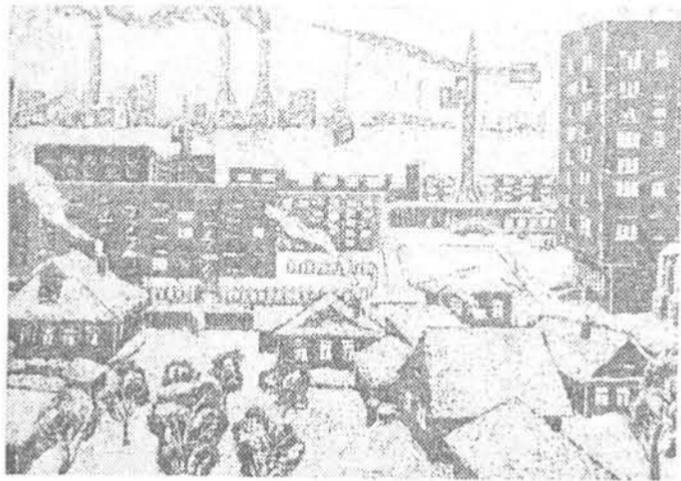
Выстаўка тэматычна багатая і разнастайная. Дзiesiąткі работ,

«Юбілейны». Ён яшчэ ў рыштаваннях, адчуваецца, што ў хуткім часе «сыдуць з яснай явы» ўсе гэтыя драўляныя будыніны, што так трывожна стоўпіліся ў чаканні непазбежнага. Мастак, мусіць, палічыў, што ў гэтай сваёй рабоце ён не поўнаасцю выказаўся, і выстаўіў яшчэ два лісты: «Стары Магілёў» і «Мікрараён будоўля». І яны сапраўды штосьці дадаюць, у нечым далаўняюць «Старую Машэкаўку».

Можна, хто і пашкадуе прыціхлы домік з даўняй карункавай ліштвай, з бярозкай і вішняй у палісадніку, як тую матчыну калыханку і добрую казку маленства, што засталіся дзесьці ў незваротным мінулым, — і журботна стане на душы ад наваейных успамінаў. Так можна зразумець і ўспрыняць карціну А. Сарокі «Дзедаў домік». Тэматычна блізкая да яе работа Э. Карповіча «Магілёў, які адыходзіць». Гэты мастак дэманструе на выстаўцы шмат твораў. Яго «Камсамольскі патруль» і «Чырвоная армія 20-х гадоў» уваскрашаюць романтичны вобраз юнага змагаря за Савецкую ўладу на Магі-

вычайнае дэкаратыўнае напуенне і іншыя дэталі, якіх на самай справе няма ў натуре, «Праспект» М. Васіленкі больш падобны на сапраўдны, чым той, які стварыў І. Моніч, дакладна захоўваючы архітэктурнае падабенства. Што атрымалася ў І. Моніча? Вязлюдная прастора, запоўненая асфальтам, кубікамі дэмоў, тузінай аўтамабіляў. Я імкнуўся зразаць мастака і не змог, бо не мог уявіць і сённяшні і будучы горад без людзей, нават у самы светлы і паўночны час.

«Дарога на лаўсан» — так называецца адна з работ Ф. Кісялёва. Магілёўскі камбінават сінтэтычнага валакна стаў біяграфіяй многіх тысяч маладых будоўнікоў і цяперашніх рабочых. Мастак, ствараючы карціну, павінен быў уяўляць кожнага з іх зацікаўленым і патрабавальным глядачом. Перш за ўсё ацэнім увагу Ф. Кісялёва да важнай тэмы, яго пошук новых сродкаў, імкненне быць непадобным на папярэднікаў. Мы бачылі шмат «дарог» на мастацкіх палотнах. Перад маладым мастаком стаяла нялёгкае заданне: стварыць сваю

А. КАЛАЧЫНСКІ. Мікрараён будоўля.

СТАРАЖЫТНЫ Нясвіж... Калісьці адзін са значных цэнтраў Беларусі, цяпер невялікі ўтульны гарадок. Планіроўка яго, якая склалася ў адносна кароткі тэрмін (канец XVI—пачатак XVII ст. ст.), захоўваецца, у асноўным, і цяпер. Горад акружалі равы і земляныя валы з бастыёнамі. Размяшчэнне вуліц, плошчаў, асноўных збудаванняў — усё падначалена задачам абароны. Нясвіжскі замак, цудоўны ўзор крапасной архітэктуры мінулага, нягледзячы на асады і штурмы, выдатна захавалася. А вось ад калісьці развітай сістэмы гарадскіх умацаванняў засталіся толькі два збудаванні, якія вядомыя намнога менш, хоць і ўяўляюць значную цікавасць. Гэта Слуцкая брама і вежа Замкавай брамы.

Вежа, пабудаваная ў канцы XVI стагоддзя ля гарадскіх варот, прыкрывала шлях на драўляны мост, які вёў праз возера да замка. Гэта масіўнае збудаванне мае

ПОМНІКІ НАШАГА КРАЮ

АБАРОНЧЫЯ ЗБУДАВАННІ СТАРАЖЫТНАГА НЯСВІЖА

амаль квадратны план і ўвечна востраверхім чаралічным шатром. Ля зямлі магутныя цагляныя сцены па вуглах пашыраюцца, што надае вежы большую ўстойлівасць. На чатырох яе ярусах мог размясціцца шматлікі гарнізон. Першы ярус глухі і мае толькі ўваход з боку горада. Паступова, з нарастаннем вышыні, растуць як колькасць праёмаў у ярусах, так і іх памеры. Прычым усе праёмы кожнага яруса маюць свой выгляд. Усё адпавядае раснаўсюджаемым канструкцыйным і мастацкім прынцыпам будоўніцтва высокіх вежаў — масіўная аснова і як мага больш лёгкі,

«празрысты» верх. Але нават шырокараскрыты вялікімі арачнымі праёмамі трэці ярус вызначаецца масіўнасцю слупоў. Асноўны дэкаратыўны матыў фасадаў — спалучэнне чырвонай цэглы з атынкаванымі і пабеленымі дэталямі, якія выступаюць з плоскасці сцяны (акаймаванне ўсіх праёмаў, паяскі і карнізы, дэкаратыўныя ўстаўкі на ніжніх ярусах). Такі прыём узбагачэння фасадаў сустрэкаецца і ў іншых творах сярэднявечнай архітэктуры Беларусі — у храмах абарончага тыпу ў Сынкахавічах і Маламажэйкаве, у Мірскім замку.

Пазней, запрошаны працаваць у Нясвіж, італьянскі архітэктар Ян Марыя Бернадоні пабудавалі побач храм — цудоўны ўзор архітэктуры барока. І вежа, якая апынулася ў кутку фасаднай часткі агароджы, набыла яшчэ і функцыю званіцы. А потым, у сувязі з насыпчай дамбы замест драўлянага разборнага моста, які злучаў горад з замкам, яна канчаткова страціла абарончае значэнне.

Уласцівыя вежы характэрныя рысы абарончага дойдства мінулага, мясцовыя традыцыі, якія знайшлі тут сваё адлюстраванне, стаяць гэта збудаванне ў рад лепшых помнікаў беларускай архітэктуры.

Цікавая і ўзрэдзеная ў 1700 годзе Слуцкая брама — парадны ўезд у горад з боку Слуцка. Дарога, якая ішла паміж возерам і забалочанай нізінай, раптам упіралася ў гэта збудаванне і абысці яго не было магчыма. Калі раней у кампазіцыю гарадскіх варот, як правіла, уключаліся вежы, дык з сярэдзіны XVII стагоддзя гэта ўжо не рабілася. І Слуцкая брама — прыклад блзневяжы варот, якія вызначаліся кампактнасцю і масіўнасцю аб'ёмаў. Цэнтральная частка першага яруса занята праездам, шырынёю крыху больш трох метраў, па

Вежа Замкавай брамы.

Малюнік аўтара.

баках якога размяшчаюцца памяшканні для вароты. У другім ярусе, над праездам, была размешчана капліца.

У 1760 годзе брама, якая да гэтага часу ўжо страціла свае абарончыя функцыі, была перабудавана. Асноўныя элементы ніжняга яруса — шырокія рустованыя пілоны, якія надаюць усюму збудаванню ўстойлівасць і масіўнасць. Затое другі ярус вызначаецца лёгкасцю, дзякуючы крывалінейным абрысам сцен і вялікаму арачнаму праёму з балконам. Звычайная для беларускага барока афарбоўка сцен (жоўты вохрысты фон з белымі архітэктурнымі дэталямі) у спалучэнні з ярка-аранжавай чараліцай робіць збудаванне прыгожым і самавітым. Брама ня-

дрэнна захавалася, і дае нам уяўленне аб шырока раснаўсюджаных у Беларусі XVII—стагоддзя гарадскіх варотах. А пакуль, апраўтаў ў рыштаванні, Слуцкая брама чакае рэстаўратараў.

Час не захавалі больш нічога ад умацаванняў сярэднявечавага Нясвіжа. Але і гэтыя збудаванні ўяўляюць несумненную цікавасць. А ў спалучэнні з іншымі помнікамі архітэктуры, гарадскімі вуліцамі і плошчамі, зелянінай старажытнага парку і сучаснымі будынкамі ствараюць запамінальны архітэктурны ансамбль Нясвіжа.

С. СЕРГАЧОУ,
архітэктар.

Слуцкая брама.

А ДНОІЧЫ ў часе спектакля «Кароль Лір» артыст нечаканым рухам як бы сабраў у далоні пакутлівае сэрца старога, нібы яно літаральна было разбітае пад ударамі абразлівай знявагі. Нязносны боль — фізічны і маральны — падказаў акцёру такі выразны і красамоўны жэст... І раптам нейкая пранізлівая цішыня запанавала ў той момант пад столлю тэатра, а ўдзячныя апладысменты прагучалі пазней, пасля таго, як заслона закрылася. І адрасаваліся яны не толькі гэтай бліскучай акцёрскай знаходцы — Ліру, яго, Кістаўскаму Ліру...

На здымках — А. Кістаў у ролях сэра Тобі, Атэла і караля Ліра.

Аднойчы ў часе спектакля «Дванаццатая ноч» гэты артыст у ролі сэра Тобі Белча паказаў, як любіць ён бифшэкс. Вочы раптам запраменіліся, губы склаліся ва ўсмешку... Любіць чалавек ежу — як эпікурэец, як эстэт, як зямная істота і паэтычная натура. Гарэза, перасмешнік, ён мае талент — ведаючы, што чалавек жыве толькі адзін раз, адкідае сум і трывогу, «бярэ» ад жыцця радасці. Побач з іншымі героямі камедыі персанаж А. Кістава ў спектаклі Рускага тэатра БССР успрымаўся сапраўды жыццярадасным прадстаўніком таго, што называюць «здоровым пачаткам» у людзях.

Як і ў «Ліры», артыст знаходзіў такі сцэнічны пасаж, які сімвалізаваў так званую «жыццёвую праграму» сэра Тобі. Мо таму так востра кантраставаў гэты персанаж дэманстратыўна сентыментальнаму і скванаму этыкетам герцагу Арсіна (Б. Вішкарэў) і асабліва знятаму ханжы Мальволіа (Д. Арлоў). У перыпетыях камедыі дзейнічаў грэшны, але ў душы справядлівы і прэмьны гэта.

Есць у А. Луначарскага заўвага аб тым, што Шэкспіру ўласціва «...адна асноўная тэндэнцыя, а іменная, што жыццё чужоўнае і жахлівае». Трула на чале з рэжысёрам С. Уладычанскім раскрывала ў «Дванаццатай ночы» першую частку гэтай фармулёўкі, і тут галоўным камертонам спектакля быў А. Кістаў. Як ні парадкасна, але можна назваць яго сэра Тобі манументальным жыццёлюбом, хоць ён быў рухавы, іранічны, хітраваты і дасціпны і ў прамовах, і ва ўсіх паводзінах...

Аднойчы ў часе спектакля «Атэла» гэты артыст у сцэне, дзе яго героям трэба было спыніць бойку на Кіпры, выхапіў цяжкі меч (той асляпляльна зазіхаў у промнях рампы) і сагнуў яго ў дугу. Неверагоднымі намаганнямі мускульнай энергіі гэты Атэла стрымаў такім чынам свой вулканічны гнеў. Потым меч пакрысе выпрастаўся (А. Кістаў, дарэчы, спецыяльна прасіў так «кінуць» прамень пражэктара, каб лязо было вадобным да спектра вясёлкі). Меч — у ножнах, і голас генерала венецыянскай рэспублікі прагучаў зусім ціха.

ШЭКСПІРАЎСКІ СМЕХ

І ШЭКСПІРАЎСКІ СМУТАК

Ды ён прымусяў усіх са здзіўленнем падумаць пра сілу ўзброенага чалавека, здольнага воль так адмовіцца ад удара мячом...

Зноў жа артыстам было знойдзена нешта надзвычайнае ў сцэнічных паводзінах персанажа, тая мізансцена, што вывіла ў адзін момант напал пачуцця і наэлектрызаваны ход думкі.

Магчыма, тое, што рабіў А. Кістаў у прыведзеных тут эпізодах з трох шэкспіраўскіх спектакляў, маглі б зрабіць і іншыя выканаўцы тых самых ролей. Зрэшты, мізансцены і жэсты, бывае, замацоўваюцца і потым вандруюць па тэатрах, то як каланіяльны малюнак, то як штамп. Ды Аляксандр Фёдаравіч нічога і ніколі не браў «гатовым» — ні інтанацыі, ні рухі ні міміку. Таланавітая натура, самабытная індывідуальнасць, ён не любіў «дапошваць» чужую вопратку, а дапытліва і ўпарта шукаў сваю ўласную партытуру вобраза.

Валодаючы моцным голасам (яго тэатралы называлі голасам «паліпінскага дыяпазону»), маштабнай фігурай, акцёр А. Кістаў здагадаўся, што яму паражжа шаблон. Бо ў Атэла ён мог паўтарыць вядомыя ўзоры — ад Сальвіні да Астужава, ад Южына да Папазіна (існуе багатая літаратура пра сцэнічную гісторыю трагедыі). Вольш тэго, першая радкацыя яго партрэта венецыянскага маўра была створана ім сумесна з вядомым рэжысёрам Мікалаем Ахлюпавым ў вельмі своеасаблівай пастаноўцы. А тут, у Мінску, і партнёры былі іншыя, і рэжысёрская трактоўка бліжэй да хрэстаматыйнай.

Паўтарэння ж не было. Кожны крок і кожнае слова Атэла — Кістава былі зусім

непасрэднымі, прадыктаванымі падзеяй, рухам, рэплікай партнёра. І гэта непасрэднасць акцёрскага выканання неак арганічна пералівалася ў характар самога героя. Артыст арганічна ўспрыняў і раскрыў па-шэкспіраўску глыбокі, сапраўды дзіцячы давер маўра да навакольнага свету і людзей, без якога Атэла не быў бы Атэла. З яго вуснаў і сенатары Венецыі, і Дээдэмона, і Яга чулі праўду. Ён не ўмеў быць крывадушным, хоць афіцыйныя пасады вымагалі ад яго і мастацтва дыпламаты.

Цікава, што гэты Атэла слухаў партнёраў «вачыма». Дапытліва і адкрыта глядзеў ён на таго, хто звяртаўся да яго, здавалася, што нават узважваючы пачутае. Ды заставаўся доверлівым — і тым дазваляў уцягнуць сябе ў вір зланых хітрыкаў інтрыгана Яга.

Калі ў фінале трагедыі Атэла з прыхаванай роспачу падводзіць «вынік» такому велічнамму знешне і такому гаротнаму па сутнасці жыццю, сляза апыкала яму вочы. Толькі ўпэці ён на шчаку ён не дазваляў. Не, герой А. Кістава і тут, на парозе смерці, быў мужным і стрыманым.

Гэта ўзрушала. Як і трагедыя Ліра — спачатку бязлітасна ўладнага і напышліва каралеўскага, а потым па-жабрачы прыніжа-

нага ў пакутлівым шуканні адказу на пытанне — чаму няма ў сучасным яму свеце месца сумленню? Дазволім сабе яшчэ раз зрабіць спасылку на А. Луначарскага. Спектакль рэжысёра В. Фёдарова і выкананне А. Кістава галоўнай ролі надавалі «Каралю Ліру» ў Мінску гучанне высокай і трагедычнай паэмы, якая сведчыць услед за Шэкспірам, што ў жыцці (тагачаснай рэчаіснасці), паводле слоў А. Луначарскага, «...парадку няма і што калі гэту чашу жыцця п'еш, то аказваецца, што яна атручана горыччу, і чым бліжэй да дна, тым болей гэтай чорнай густыні горычы. Якая прымушае вас зрэшты рэшт хутчэй адштурхнуць ад сябе тую чашу». Кароль Лір у выкананні А. Кістава не мог і не хацеў пагадзіцца з такім разуменнем рэчаіснасці. І не толькі таму, што гэта алагічна, а і таму, што ён — кароль «ад галавы да пяты». І зусім яшчэ нядаўна ад яго волі залежала, піць тую чашу жыцця або не піць... Маральны і духоўны крах набліжаўся да яго спакваля, але ўсё ж быў зусім нечаканым, раптоўным...

Затое ў «Дванаццатай ночы» гэты акцёр падхопіў другую — не трагедычную музыку Шэкспіра. Для сэра Тобі зямля існуе як адзінае ў касмічнай прасторы месца, дзе чалавек можа радавацца сонцу, вадзе, ежы, каханню, дзеянню, дасціпнаму слову, светлай мелодыі, зоркам. Той, хто гэтага не разумее і больш за зямны радасці ценіць афіцыйны этыкет палацаў і пыху феадалных тытулаў, — ханжа. Такому спакою ад сэра Тобі не будзе! Вынаходлівы жартуўнік, ён у А. Кістава не вельмі пачціва ставіўся да таго, што побач з яго імем пазначана «сэр». І зда-

валася, што гэты Тобі — адзін з тысяч жыхароў казацкай краіны Ілліры, дзе адбываецца дзея камедыі. Штосці народнае ў тэмпераменце і жыццёвых «маніфестах» трымцела ў ігры акцёра. Партытура смеху была ім прапрацавана падрабязна — ад навалічных выбухаў да з'едлівых «хі-хі», ад пшчотных да саркастычных інтанацый.

Шэкспір заўсёды супрацьстаўляе арыстакратыі «плебс». І ў спектаклі з выходам на сцэну А. Кістава ўсім колерам пераліваліся дэмакратычныя па зместу і форме ўчыны, мановы, жарты. Такі Тобі — справядлівы, бо выступае нібы ад імя народа, і тым уносіць у арыстакратычны хаос пасвойму разуменне парадка. Хай сабе на пэўны тэрмін, але — уносіць...

Зразумела, з нагоды 70-годдзя Аляксандра Фёдаравіча Кістава можна было б спыніцца і на іншых яго сцэнічных работах. Ён быў маляўнічы і глыбокі ў ролях рускай і замежнай класікі. Створаны ім партрэты нашых сучаснікаў у спектаклях на п'есах Фурманова, Вішнеўскага, Карнейчука, Пагодзіна, Паўленкі, Сафронава, Губарэвіча складалі эмацыйную і багатую галерэю. Пра гэта даволі падрабязна напісана тэатразнаўцамі. Калі драматургічны матэрыял даваў такую магчымасць, Аляксандр Фёдаравіч адкрываў і ў гэтых вобразах шэкспіраўскі маштаб перажыванняў.

Ён ганарыўся гэтым. Бо дэманстраваў высокі ўзровень майстэрства і непаўторныя грані таленту ў самых складаных творах сусветнай драматургічнай літаратуры. Грамадскасць асабліва гарача вітала яго вышэйшыя дасягненні ў мастацтве. У сусветным шэкспіразнаўстве зроблена ім застанецца, мабыць, назаўжды.

Я. ЛІС, Р. ІВАНОВ.

КНІГА БЫЛА ЯГО СПАДАРОЖНІКАМ

8-га верасня 1943 года ў фашысцкай турме загінуў выдатны чэшскі пісьменнік, грамадскі дзеяч, журналіст, нацыянальны герой Чэхаславакіі Юліус Фучык. У памяць аб гэтай даце 8-е верасня адзначаецца на ўсёй зямлі як Міжнародны дзень салідарнасці журналістаў.

Юліус Фучык. Чалавек, які назаўсёды стаў сімвалам мужнасці, патрыятызму, адданасці вялікай справе камунізма. Яго неўміручы «Рэпартаж з пяці на шыі», дзе нібы ў фокусе сканцэнтраваліся ўсе гэтыя якасці, воль ужо дзесяцігоддзі хвалюе сэрцы чытачоў.

Фучык шмат пісаў. Фучык шмат чытаў. Кніга была яго верным спадарожнікам усё жыццё. Чэшскі пісьменнік

М. Рыгар у кнізе «Жыццё для радасці» піша:

«...Юлек завёў сшытак, у які запісаў заўвагі аб прачытаных кнігах. Спачатку гэта былі толькі кароткія выпіскі, якія датычылі зместу, пазней — грунтоўныя рэцэнзіі і крытычныя артыкулы. З лютага 1919 года да канца 1922 года Юлек прачытаў больш двухсот аўтараў... У яго запіска — каля шасцісот старонак».

Дапытлівы розум Фучыка шукаў у кнігах адказы на хвалюючыя пытанні жыцця. Кнігі раскрылі перад дапытлівым юнаком выдатны і захапляючы свет думкі, пачуцця. Штодзённае чытанне пашырыла яго круггляд, аформіла яго сямасць. У сваіх пісьмах жонцы з засценкаў гестапа Фучык піша:

«Частку жыцця ў мяне ўжо адабралі, калі знішчылі мае кнігі. Мае сэрца і галава цэлыя, а воль кніг у мяне ніякіх няма. Цяжка... не маючы пад рукою ні адной кніжкі, якую можна было б прылашчыць позіркам».

Густа Фучыкава ўспамінае, што Юліус пастаянна наведваў кніжныя і букіністычныя магазіны, дзе для яго пакідалі літаратуру. Здаралася, што ён купляў кнігі на апошнія грошы. «Я не магу ўявіць яго без кнігі», — піша Густа Фучыкава. Служачы кніжнага магазіна «Неўберта» ў Празе Зайнічак успамінае: «Да гэтага часу ён як жывы стаіць у мяне перад вачыма. Воль ён, усміхаючыся, уваходзіць у магазін і накіроўваецца да букіністычнага прылаўка. Яго пры-

ход заўсёды прыносіў пачуццё радасці і душэўнага спакою... Адрозніваў пачыналася размова пра кнігі. Таму Фучык стаў для мяне блізім чалавекам».

Фучык высока цаніў савецкую літаратуру. Ён шмат пісаў пра нашу краіну, прыязджаючы сюды, ён сустракаўся з савецкімі людзьмі, ездзіў на завод і ў калгасы. Сваю кнігу нарысаў пра Савецкі Саюз ён назваў «У краіне, дзе наша заўтра стала ўжо ўчарашнім днём».

Аб знаходжанні Фучыка ў СССР напісала ўспаміны пісьменніца І. Радволіна. І яна шмат расказвае аб яго любві да кнігі. Як толькі Фучык пераступаў паарог кватэры знаёмых, то адразу пачынаў старанна разглядаць хатнюю бібліятэку гаспадары. Неяк з бібліятэкі Радволінай ён узяў перачытаць «Яўгенія Анегіна» і «Фаўста». Адзін з яго таварышаў здзі-

віўся — маўляў, хіба цяпер час для чытання мастацкай літаратуры? Фучык дастаў том перапіскі Маркса і Энгельса і прачытаваў вытрымкі з літаратурных твораў, якімі яны карысталіся. Затым спытаў: «Ты калі небудзь думаў, чаму Дзімітрову ўдалося перамагчы на працэсе? Думаў? Ён марксіст — не менш чым ты, але яму і Гётэ дапамог!.. Калі б яго судзілі ў Францыі, ён біў бы іх сілаю Гюго, Бальзака, Вальтэра, Лафарага... Ён перамог таму, што няма для камуніста ведаў важных і няважных. Мы нашчадкі ўсёй сусветнай культуры».

Калі Фучык арыштавалі, адзін з таварышаў спытаўся ў яго, што б яго захацелася захаваць з маёмасці. Фучык назваў некалькі кніг са сваёй бібліятэкі...

М. БРУКАШ, намеснік старшыні Віцебскага клуба кнігалюбаў.

У БЕЛАРУСКАГА аўтамабільнага завода, што працiсаны ў маладым горадзе Жодзіна, сiрод мноства вытворчых цэхаў ёсць і такі, які непасрэдна не звязаны з вытворчасцю матэрыяльных каштоўнасцей. Ён і знаходзіцца за рысай заводскага двара. Але як і праз заводскую праходную, сюды ідуць тыя ж людзі... Ідуць па аднаму, сем'ямі. Розныя па прафесіях, узросту, адукацыі, нахільнасцях.

У рабочым звычай гэта цэх заслужана называюць «цэхам культуры». Як і завод, ён працуе ў дзве змены. Як і на заводзе, тут ёсць «вытворчыя» ўчасткі. Праўда, свае, спецыфічныя — палітмасавы, мастацкі, бібліятэчны, па рабоце з дзецьмі і падлеткамі. А ў божным з гэтых участкаў створаны больш канкрэтныя службы. Народная харавая капэла, духавы і аэрадрны аркестры, тэатр мініяцюр, школа сучаснага балюга танца, аматарская кінастудыя, клуб юнага тэхніка... У агульнай складанасці аматарскіх студый, клубаў, гурткоў у палацы культуры аўтазавода больш трыццаці.

З раніцы і да вечара палац моцна звязаны з цэхамі завода. І тут няма нічога дзіўнага. Гэтая сувязь незвычайна плённая. І ў цэхах, і ў палацы кожны чалавек ва ўсіх на вачах, у цэнтры ўвагі.

Нядаўна я набыў у Жодзіна і некалькім таварышам задаў адно і тое ж пытанне: «Як арганізавана культурна-выхаваўчая работа на заводзе?»

РОБІМ СТАЎКУ НА МОЛАДЗЬ,—
сказаў намеснік сакратара парткома
М. КУЗЬМЕНЯ

Памятаеце, у кінафільме «Вясна на Зарэчнай вуліцы» ёсць песня, у якой гучаць пранікнёныя радкі:

Я лёсу не хачу другога...
І для мяне няма радней
Праз праходную той дарогі,
Што ў людзі выслала мяне.

Мелодыя гэтай песні часта гучыць на маладзёжных вечарах заводскага палаца культуры, з'яўляючыся своеасаблівым сімвалам мэтанакіраванасці нашай работы.

Мы кланцімся аб маладым рабочым з пернага яго кроку на заводзе, думаем пра тое, каб чалавек захаваў да яго любоў і падзяку, каб гэтыя памудры аб калектыве мелі сваю «матэрыяльную» аснову, каб ён сам сказаў:

— Завод навучыў мяне працаваць, выхаваў і паставіў на ногі. Ён вывеў мяне ў людзі.

Для тых, хто паступае да нас, мы выпрацавалі рабочую «Памятку». У прадмове да яе сказана: «Беларускі ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга аўтазавод — адзінае ў краіне прадпрыемства, якое выпускае вялікагрузныя аўтамабілі-самазвалы, што на міжнародных кірмашах у 1965, 1966 і 1967 гадах за свае высокія тэхнічна-эканамічныя і эксплуатацыйныя якасці былі ўдасцоены залатыя медалі, а аўтасамазвалу БелАЗа-540А прысвоены дзяржаўны Знак якасці». Далей у

гэтай памятцы — абавязкі работніка завода: даражыць гонарам і годнасцю калектыву, выконваць зменныя нормы выпрацоўкі, змагацца за павышэнне якасці выпускаемай прадукцыі, свята берачы сацыялістычную ўласнасць, быць сумленным, праўдзівым, захоўваць нормы камуністычнай маралі ў быццё. А ў заключэнне — зварот: «Калі вы прымаеце гэты ўмовы — сардэчна запрашаем да нас! Будзем разам змагацца за права называцца калектывам камуністычнай працы!»

Заводская моладзь у нас па асаблівым рахунку. Галоўным грамадскім яе выхавацелем з'яўляецца «Савет маладых рабочых» з прадстаўнікоў парткома, заўкома, камітэта камсамола. Ён ажыццяўляе кантроль за выкананнем маладымі рабочымі вытворчых заданняў, захаваннем працоўнай дысцыпліны, садзейнічае павышэнню іх агульнаадукацыйнага і культурнага ўзроўню.

Выхаваўчая работа праводзіцца ў

ра-карусельчыка. Прафесію хланец засвоў хутка, але працаваў без асаблівага энтузіязму, настайна не выконваў нормы. «Не ляжыць душа да гэтай работы», — шчыра прызнаваўся Васіль. Камітэту камсамола неабывыкава была такая заява. Пачалі вышліць, у чым справа. Аказалася, што цягне яго іншая прафесія — фрэзероўчыка. Неўзабаве яму такую магчымасць прадаставілі. І чалавека нібы падмянілі. Цяпер малады спецыяліст абслугоўвае два станкі, настайна перакрывае дзённыя заданні. Дапамагі таксама знайсці месца ў заводскім калектыве і Анатолю Сухло, вучню токара завода цэха гідраагрэгатаў.

І вось пра гэтых маладых рабочых у палацы культуры з'явіліся прыгожа аформленыя «баявыя лісткі», у якіх расказвалася аб іх працоўных поспехах.

Традыцый стала ў нас віншаванне рабочых з днём нараджэння. Скажам,

трэнероўкі, саборніцтва, іншыя — на рэпетыцыі, выступленні, трэці ў «парадай форм» — на вечары адначынку, сустрэчы, дыспуты. Мерапрыемстваў тут заўбеды німаць — вялікіх і малых, радовых і світочных.

СПАЛУЧАЕМ РАЦЫЯНАЛЬНАЕ
З ЭМАЦЫЯНАЛЬНЫМ,—
азначае дырэктар палаца культуры
А. ДЗЯЧКОУ

У культурным абслугоўванні рабочых завода мы не разлічваем на часовы поспех асобных мерапрыемстваў. Тут важна сістэма, паслядоўнасць, дыферэнцыяцыя. Палац культуры ўлічвае спецыфіку прадпрыемства, асаблівасці сваёй аўдыторыі, працаваўніц часу. І ў залежнасці ад гэтага адбірае найбольш рацыянальныя формы ўплыву на масы.

Калі гаварыць аб мерапрыемствах «чыста вытворчага характару», то ў палацы культуры сталі традыцыйнымі вечары перамоўкаў сацыялістычнага саборніцтва, ударнікаў камуністычнай працы, творчыя сустрэчы рабочых па прафесіях, рацыяналізатарў, інжынерна-тэхнічных работнікаў.

Строгая дыферэнцыяцыя дае нам магчымасць улічваць пошты самай патрабавальнай аўдыторыі. Пра палацы працуюць народны ўніверсітэт культуры з факультэтам прававых ведаў і кінамастацтва, розныя клубы па інтарэсах: «Дзяткаўнік», «Планета», «Здароўе» і іншыя. Усе яны імкунца як мага больш поўна і захапляюча праводзіць свае мерапрыемствы. Вялікую ініцыятыву праўляе ў гэтым аматарскае аб'яднанне «БелАЗавец». Яго пасяджэнні-вечары карыстаюцца асаблівай папулярнасцю ў моладзі. «Мы на вас хочам раўняцца», «Рамантыка нашых будніў», «Прафесія, аб якой ты марыш», «Стань такім, як я хачу» — вось праграма такіх вечароў.

Клуб «Прыгожае — у жыццё» прапагандуе пытанні маральна-этычныя. У абанеменце яго значацца тэмы: «Лічбы аб камуністычнай маралі і шлаху яе фарміравання», «Аб культуры навадзіў савецкай моладзі», «Чалавек і прыгажосць», «Эстэтыка быцця». З чытаннем гэтых лекцый выступілі кандыдаты навук М. Бароўскі, Н. Нарубаў, З. Братнікова і іншыя.

Мы стварылі кіналекторыі «Закон і ты». Палац культуры стаў месцам сустрэчы працоўнікаў завода з эб-ботнікамі міліцыі, суда, пракуратуры. Выступаючы, як правіла, шырока ілюструюць асобныя законапалажэнні канкрэтнымі прыкладамі з жыцця палска.

Пра палацы ёсць і іншыя кіналекторыі — для дзяцей, бацькоў, жанчын.

Без штодзённага і творчага кантакту з грамадскімі арганізацыямі цэхаў, без дзейнай і настайнай дапамогі з боку парткома і заўкома нам не ўдалося б спалучаць у сваёй рабоце шырэйшае з прыемным, гэта значыць рацыянальнае з эмацыянальным.

ІДУЦЬ ЛЮДЗІ
Ў СВОЙ ПАЛАЦ...

ЧАТЫРЫ АДКАЗЫ НА АДНО ПЫТАННЕ

чырвоных кутках цэхаў, так звяных філіялах палаца культуры. Тут поўная творчая садружнасць культурнікаў і актывістаў грамадскіх арганізацый.

Добрай традыцыяй для цэхавых клубаў і заводскага палаца культуры сталі «Дні маладых рабочых», дзе ідзе размова аб выкананні планавых заданняў, вучобе, адначынку. З маладымі работнікамі завода сустракаюцца вучоныя і пісьменнікі, артысты і кампазітары, ветэраны вайны і працы, дэпутаты, супрацоўнікі міліцыі, педагогі, медыкі. Часта выступаюць перад імі кадравыя рабочыя, удастоеныя ўрадовых узнагарод. А іх на заводзе больш ста. Сярод іх — пяць кавалераў ордэна Леніна, тры — ордэна Кастрычніцкай Рэвалюцыі, дваццаць два — ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга. Моладзі ёсць з каго браць прыклад! Палац культуры стаў сапраўдным цэнтрам духоўнага ўзбагачэння, школай выхавання моладзі. У ім арганізуюцца тэатралізаваныя прадстаўленні, свята і карнавалы, масавыя абрады і рытуалы.

Калі ж дзень нараджэння супадае з падвядзеннем вынікаў сацыялістычнага саборніцтва паміж маладымі рабочымі і «віноўнік» перамогі аказваецца перамоўкай — яму прысвойваецца званне «Леніна малады рабочы» з уручэннем дыплама.

ДА ЧАЛАВЕКА СТАВІМСЯ
З ПАВАГАЙ,—

гаворыць намеснік сакратара камітэта камсамола **Ф. САВЕЛЬЕУ**

Прышоў у наш завод пасля службы ў арміі Васіль Абмётка. Прызначылі яго ў зборачны цэх вучнем тока-

хлонцу або дзюльчыне сноўнілася дваццаць гадоў. У шматтысячным калектыве такую падзею можна і не заўважыць. Таму ў адзеле кадрў выдзелена спецыяльны шытак маладых працоўнікаў, дзе выдзелены ўсе прозвішчы пасталельных у гэтым годзе. У цэхах лічы таксама на кантролі.

Ужо з раніцы на станку або тумбачцы імянініка з'яўляюцца кветкі. У перыяд перазменкі ўсім цэхам збіраюцца рабочыя на свята віншавання. Іх цёплыя словы, парады на дарогу, сціплыя суверны накладаюць прыемнае ўражанне ў імянініка. Кіраўніцтва цэха, як правіла, уручае яму памятную пантоўку: «Сёння табе дваццаці! Віншум з днём нараджэння, жадаем добрага здароўя і працоўных поспехаў на карысць любімай Радзімы! Дастойна нясі па жыццю сваю любоў да абранай прафесіі, памнажай працоўную долблесць калектыву!»

Урачыста і хвалююча адзначаюць у цэхах і ў палацы культуры провады заводскіх хлонцаў у армію, сустрэчы дэмабілізаваных, прысвечэнню ў рабочы клас выпускнікоў прафтэхвучылішчаў.

Дарога да палаца культуры для моладзі прывычная. Адно ідуць на

ШАНУЕМ ФАЛЬКЛОРНЫЯ ТРАДЫЦЫІ

У АПОНІН час у нас усё больш увагі надаецца збіранню фальклору, вывучэнню яго жанраў, вызначэнню яго грамадска-выхаваўчай ролі ў жыцці людзей.

Мне добра запамінуся прыезд у наш раён таленавітага збіральніка народных скарбаў Генадзі Іванавіча Цітовіча. Яго задумшэўны гутаркі з майстрамі народнай творчасці, пара-

ды і заўвагі пакінулі глыбокі след. Г. Цітовіч дапамог нам зацвердзіцца ў думцы, што справа гэта — вялікая грамадская важнасць, што народная творчасць, фальклор — такая гістарычная аснова, на якой развіваецца культура чалавецтва.

адкуль вядзецца выток прафесіянальнага мастацтва.

Вось чаму аддзел культуры, клубныя ўстаноўныя раёна з паўцэлем разумення і адказнасці ставіцца да падрыхтоўкі і правядзення першага ў нашай вобласці агляду фальклору

на этнаграфічных калектываў і індывідуальных выканаўцаў. Мы ставімся да яго не як да чарговага вузакспекцыяльнага мерапрыемства, а як да вялікай і важнай падзеі ў грамадскім і культурным жыцці. Арганізавана праішлі ў раёне занальныя агляды, якія былі праведзены на сценах Хавоніцкага, Хідрынскага, Кастрычніцкага і Астроніцкага сельскіх дамоў культуры. Яны сталі сапраўднымі святамі народнай творчасці.

Яркую прыгажосць мясцовага народнага звычайна «дзяткаўнік» перадала фальклорная група Хавоніцкага сельскага дома культуры... Суботні вечар. У дзяткаўніц, за накрытым белым абрусам сталом, сабраліся сяброўкі. Тут яе маці і бацька, а таксама жаніх — галоўны «віноўнік» вечара. За шытвом «вэлома» — вясельнага ўбрання нявесты, выконваецца ў сапраўдным мастацка-

непераймалым выглядзе, без якіх-небудзь пабочных апрацовак, абрадавыя песні — узнісёлыя, крыху сумныя, задумшэўныя. Пад іх напеў «вэлом» прымерваецца. Потым грае гармонік, гучыць бубен. Паводле звычайна, нявеста нізка і нетаропка вкланяецца бацькам, сяброўкам, — развітваецца са сваёй маладоцю, уступае на парог вогага жыцця.

Моладзь выступае і ў ролі выканаўцаў, і ў ролі актыўных гледачоў. Гэта шырока садзейнічае перайманню, перадачы з аднаго пакалення ў другое лепшых народных традыцый, яе эстэтычнаму ўдасканаленню і ідэйнай сталасці.

Наколькі вялікія, сапраўды невычэрпныя пеленныя магчымасці фальклору, пацвердзіў хор вёскі Лелікава. Адно толькі касцюмы, у якіх усё — ад пражы да вышыўкі і яркай аздабы зроблена рукамі, —

сапраўдныя творы мастацтва. Багатая паэтычная фантазія, напеўнасць і сакавітасць мовы правіліся ў песнях «А як у нас у каморы», «Ой маці, маці», «Было лета», «Каліна-маліна», «Ой вярба, вярба». Усе гэтыя старадаўнія песні ўдзельнікі хору запісалі ў роднай вёсцы.

У час падрыхтоўкі да агляду фальклору трэба было выявіць, адабраць лепшыя творы, знайсці выканаўцаў.

І вось адна такая знаходка — кіраўнікі і ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці Кастрычніцкага сельскага дома культуры. Яшчэ ў падлімныя гады грамадзянскай вайны сюды прыйшла і прывыклая песня «Чыраоны сцяг». У дні панскай Польшчы гэтая песня была ў «падполлі», яна клкала на барацьбу за лепшую долю.

Цяпер песню «Чыраоны сцяг» тут таксама спяваюць. Слова да

Фальклорны хор вёскі Лелікава Кобрынскага раёна звычайнае песню «Каліна-маліна».

ДЫСЦЫПЛІНА — НА ПЕРШЫМ ПЛАНЕ

расказвае старшыня заўнома
В. ХУДОШЫН

Усе заводскія мерапрыемствы знаходзяцца адбита ў культурына-асветнай рабоце. Кожнае з іх важнае па-свойму. Але найбольш надзённымі з'яўляюцца пытанні працоўнай дысцыпліны. З гэтай мэтай на заводзе створана школа, а ў цэхах — саветы сацыялістычнай дысцыпліны і працы. У мінулым годзе для слухачоў гэтай школы палац культуры арганізаваў лекцыі «У. І. Ленін аб сацыялістычнай дысцыпліне працы», «Працоўны распарадак завода — аснова арганізацыі працы», «Савецкае працоўнае заканадаўства», «Сацыялістычнае спарорніцтва — залог выхавання высокай працоўнай дысцыпліны».

Пытанні сацыялістычнага спарорніцтва, прадукцыйнасці працы, рацыянальнага выкарыстання рабочага часу знаходзяцца адлюстраванне ў мерапрыемствах школы камуністычнай працы.

Станоўча ўплывае на стан працоўнай дысцыпліны наш эксперымент па выплаце заробатнай платы. З 1971 года рабочым і служачым завода авансы і палучкі пералічваюцца ў ашчадныя касы на адзіныя рахункі па месцу іх жытараства. Новая форма выплаты грошай садзейнічае прывіццю норм камуністычнай маралі, скарачае страты рабочага часу.

Эксперымент станоўча адбіўся на сямейным бюджэце. Сама па сабе адна складалася на «рублю на трох», у сям'і прышоў спакой і добрабыт.

Іадаўна новай форме выдачы зарплаты ў палацы культуры быў прысвечаны спецыяльны вечар, на якім выступілі многія рабочыя і яшчэ раз «прагаласавалі» за такую форму.

Увесь зыходны матэрыял, які паступае ад партыйных і грамадскіх арганізацый завода, дае магчымасць палану культуры праводзіць разнастайныя і змястоўныя мерапрыемствы. Шмат творчай фантазіі і выдумкі ўкладваюць у кожнае з іх культурработнікі Тамара Іванаўна Акімава, Таццяна Аляксееўна Паўзінава, Вольга Васільеўна Васільеўская, Аляксандр Данілавіч Самусевіч, Эдуард Пятровіч Сінкевіч, Эдуард Рыгоравіч Шчыры. Гэта сапраўдныя рацыяналізатары і вынаходнікі добрага настрою, мерапрыемстваў, абавязкова патрэбных і карысных вытворчасці.

Ёсць у Аляксея Максімавіча Горкага выдатныя славкі: «Менавіта ў працы, і толькі ў працы, вялікі чалавек...». Пра такі сінтэз велічы чалавека і працы непакояцца на Беларускім аўтамабільным заводзе ўсе — ад рабочага да дырэктара.

А. СУРЫНОВІЧ,
дырэктар Рэспубліканскага
метадычнага кабінета культ-
асветработы Міністэрства культуры
БССР.

слова, радок да радка, запісалі яе ўдзельнікі самадзейнасці.

Пра вялікую ўплывавасць фальклору сведчыць прыклад Шчытоўскага сельскага клуба. Некалькі гадоў тут не працавалі гурткі мастацкай самадзейнасці. Хто-ніхто спасылаліся на тое, што, маўляў, мала моладзі, няма здольных выканаўцаў. Але знайшліся ініцыятары — знайшліся і выканаўцы. І вось вынік: шчытоўская жаночая вакальная фальклорная група аказалася мацнейшай на занальным аглядае ў Астрэмцах. Захапляючай манерай выканання, зладжанасцю галасоў, эмацыянальна шчыра і запамінальна ўзнавілі яны з мінуўшчыны песні «На кляновым мо сце», «Выйду я на горку», «Зялёны дубочка на Дунай схліўся», «Ой там на таку, на базары».

Моцныя фальклорныя традыцыі і ў выканаўцаў Болацкага сельскага клуба. Глыбока сапалі ў душу слухачоў песні «Ой мама, нельга» і «Цвіце цёран»,

па-майстэрску выкананыя дуэтам у складзе Кацярыны Іванаўны і Алены Лукініны Жарыных. Не меншую асабоду даставілі выступленні калгаснага палявода, саліста хору Мікалая Васільевіча Гарбарука, выканаўцы народных мелодый на дудзе, калгаснага пенсіянера Трафіма Харытонавіча Кацюгі і скрыпача Рамана Пятровіча Леванюка.

Шмат цікавых выканаўцаў, гарацых прыхільнікаў фальклору вывілася ў час занальных аглядаў. Нельга не сказаць пра пенсіянера калгаса «Праца» Васіля Сямёнавіча Садчука. З пакалення ў пакаленне перадавалася ў Садчукоў мастацтва Ігры на скрыпцы. Сваімі рукамі Васіль Сямёнавіч змайстраваў скрыпку і зараз яна звініць, спявае ў яго руках. Спадабалася «салаўіная трэль» на бяросце ў выкананні Марка Парфёнавіча Сакалюка з калгаса «Зара» і народныя напевы на дудзе Івана Антонавіча Мікіцюка, з таго ж калгаса.

Захавальнікам фальклору з'яўляецца перш

за ўсё вёска. А як да яго ставіцца гараджане? Здавалася, што многія з іх, спешчыны ультрасучаснай эстрадай, яе разнастайнымі тэхнічнымі музычнымі сродкамі, не ўспрымуць як трэба фальклору. Але такія апасенні аказаліся дарэмнымі. На фальклорны агляд, які адбыўся нядаўна на сцэне летняга тэатра парка культуры і адпачынку імя Суворова ў Кобрыне, прыйшлі людзі розных узростаў, многія з дзецьмі. Самая вялікая зала ў раёне, што разлічана на 800 месц, не змагла змясціць усіх.

Занальныя і раённы агляды фальклору паклалі добры пачатак яго прапагандзе сярод насельніцтва. Наперадзе вялікая і складаная работа па далейшаму выяўленню і вывучэнню глыбінных пластоў народнай творчасці Кобрыншчыны.

А. СУШЧУК,
загадчык аддзела
культуры Кобрынскага
райвыканкома.

Прыветліва сустракае чытачоў загадчыца бібліятэкі саўгаса «Банонь» Полацкага раёна Тамара Федараўна Саўчанка. У бібліятэцы багаты выбар літаратуры: яна налічвае звыш сямі тысяч кніг. Паслугамі бібліятэкі карыстаецца 350 чалавек.
На здымку — Т. Ф. Саўчанка падбірае літаратуру саўгасным чытачам.
Фота А. ЛУКАШОВА.

РАДКІ З ПІСЕМ

Трохдзённы семінар культасветработнікаў адбыўся ў Жыткавіцкай раённай бібліятэцы. Аб задачах культасветустаноў па выкананню рашэнняў пятай сесіі Вярхоўнага Савета БССР восьмага склікання расказаў загадчык аддзела культуры райвыканкома А. Аліфяравіч.

На семінары вопытам сваёй работы падзяліліся загадчыца чытальнай залы раённай бібліятэкі К. Жогаля, дырэктар раённага дома культуры В. Цімашчэня, дырэктар Тураўскага дома культуры М. Котаў, загадчык Верасніцкай сельскай бібліятэкі С. Слесарчук, бібліятэкар Бярэзінскай сельскай бібліятэкі І. Баран, дырэктар Бялёўскага сельскага дома культуры І. Атаманчыч і іншыя.

А. КУПРАЦЭВІЧ.

У хлебарабаў калгаса «Запаветы Ільіча» Валожынскага раёна пабыраў калектыў мастацкай самадзейнасці будзёра № 1 горада Мінска. Калгаснікі цёпла сустралі ў выкананні самадзейных артыстаў песню Н. Сакалоўскага «Нёман», беларускі народны танец «Юрчанка», харэаграфічную сцэну — «Мы будаўнікі».

Цёпла сустракалі гэты калектыў і ў калгасе «Чырвоная гвардыя» таго ж раёна.

Л. ФРЫД.

Шмат цікавых работ выканаў дырэктар Нёманіцкага сельскага дома культуры Барысаўскага раёна, таленавіты інструтар Міхаіл Іванавіч Жолудзеў. Гэта гравюры «Тут жыў У. І. Ленін», «Касуля», рэпрадукцыі з націсканнем Сурыкава, Шышкіна, Левітана.

Нядаўна народны ўмелец стварыў некалькі гравюр, на якіх маляўніча паказана прырода Барысаўшчыны.

А. БЕНЯНСОН.

ЗВЫКЛАДЧЫКАМ музыкальнага вучылішча імя Н. Сакалоўскага Ігарам Іванавічам Бабковым мы знаёмы даўно. Ён часта прысутнічае на аглядах вучнёўскай ці настаўніцкай самадзейнасці Навабеліцкага раёна Гомеля. І калі члены журы абмяркоўваюць вынікі, да заўваг Ігара Іванавіча заўсёды прыслухоўваюцца.

Акрамя асноўнай працы, вось ужо тры гады кіруе ён вакальным ансамблем «Маладосць» пры Гомельскім раённым доме культуры. Прыгожа спяваюць там дзяўчаты. Ігар Іванавіч з густам падбраў рэпертуар. Рускія, беларускія, украінскія песні амаль цалкам узяты з народных крыніц.

Нездарма гавораць, што народная мелодыя заўсёды выведзе на імкліваю песенную плынь. Вось і ансамбль «Маладосць» выйшаў зараз на гэтую шырокую плынь і слава пра яго ідзе па ўсёй вобласці.

І гэтым пспехам самадзейныя артысты ў пэўнай меры абавязаны свайму кіраўніку, які з самага маленства пасябраваў з песняй. Хораша пелі ў вёсцы Дуянаўка, дзе нарадзіўся Ігар. Бывала, яны з матуляй спявалі разам народныя песні. Калі хлапчук падрос, удзельнічаў у хоры, якім кіраваў у іхнія вёсцы заслужаны дзеяч культуры БССР Фёдар Фёдаравіч Пятрэнка. А потым — вучоба ў музычна-чылішчы, кансерваторыя.

Прапанаваў нека Ігару Іванавічу, каб ён адначасова з ансамблем узяўся кіраваць хорам настаўніцкай новабеліцкай школы. Ён не адмовіўся, хаця добра ведаў, што ў хоры будзе нямала людзей сярэдняга ўзросту і

нават пажылых. Ёсць такія аматары спеваў сярод нашага брата-настаўніка. І як не жартуй, што, маўляў, мы людзі другой маладосці, аднак кіраўніку хору ад гэтага не лягчэй: галасы ва ўдзельніцкай самадзейнасці ўжо не тыя.

Ігар Іванавіч гэта добра ведаў. Але ж ён ведаў і другое: людзі хо-

каў Навабеліцкага раёна заняў першае месца. А за выступленне на абласным фестывалі мастацкай самадзейнасці, прысвечаным 50-годдзю з дня ўтварэння СССР хору быў уручан дыплом другой ступені і грашовая прэмія.

Многім тады стала зразумела, што нареджаецца капэла, хаця а-капэля-

НАРАДЖЭННЕ КАПЭЛЫ

чуць спяваць. Як жа ім адмовіць, калі ты прысвяціў жыццё песні?

І вось — рэпетыцыя. Распэўка. Практыкаванні па пастаноўцы дыхання, па выпрацоўцы правільнай дыкцыі, вымаўленні ўсіх галосных і зычных. І патрэбна была б лічылная машына, каб устанавіць, колькі разоў мы паўтаралі тую ці іншую музыкальную фразу, каб перадаць «душу» твора, яго настрой, данесці песню да тых, хто будзе слухаць яе, зрабіць так, каб кожны гук быў сакавітым і яркім.

Ігар Іванавіч «не шкадаваў» ні сябе, ні нас. Пасля кожнай рэпетыцыі мы заставаліся без сіл. Але на наступную прыходзілі ўсе. Таму, што нічога нельга параўнаць з адчуваннем душэўнай раскрыленасці, узрушанасці, што ахоплівае пасля нават самай цяжкай рэпетыцыі, калі ёю кіруе Ігар Іванавіч.

А з чым параўнаць адчуванне, калі выступаеш на канцэрце?

«Абласны агляд настаўніцкай самадзейнасці. Радасць пасля рашэння журы, што хор настаўні-

на хор праспяваў толькі адну літоўскую народную песню ў апрацоўцы Шывадаса «Цудоўная ты, Айчына!». А вось сёлета на чарговым абласным аглядзе настаўніцкай самадзейнасці, на якім калектыў заняў першае месца, а-капэльна гучалі ў яго выкананні ўжо некалькі песень. Зараз Ігар Іванавіч дабіваецца таго, каб алыты і сапраўна навучыліся слухаць тэнараў і басоў. І — наадварот. А гэта справа не з лёгкіх. Але ўсё можна пераадолець, калі любіш сваю справу.

Ёсць у Ігара Іванавіча запаветная мара: па прыкладу прыбеліцкіх рэспублік праводзіць такія святыя песні, каб, скажам, у Гомель з'ехаліся пяць — дзесяць тысяч харыстаў і праспявалі дарагія сэрцу песні.

— А што, — гаворыць ён. — Галасы ў нашых людзей пярвуча, задучыўныя. Справа толькі ў арганізацыі такога мерапрыемства.

Прыгожая мара ў гэтага чалавека!
Цярэнцій КАЖМЯКІН,
настаўнік сярэдняй
школы № 4 г. Гомеля.

ВЫМПЕЛ — ЛЕПШАЙ БІБЛІЯТЭЦЫ

Вішнеўская сельская бібліятэка — адна з лепшых у Мінскім раёне. Дзякуючы старанню загадчыцы Людмілы Кулягавай тут нясыпна павялічваецца колькасць чытачоў. Доступ да кніг у бібліятэцы — адкрыты. Наведвальнікі могуць заўсёды выбраць неабходную мастацкую, палітычную і сельскагаспадарчую літаратуру.

Да паслуг чытачоў з густам аформлення стэнды «У імя міру на зямлі», «Навінікі» і інш. Напярэдадні значнальных дат тут заўсёды выпускаюцца плакаты, афармляюцца кніжныя выстаўкі. Абсталяваны спецыяльныя стэлажы, дзе

размяшчаецца літаратура для школьнікаў.

Людміла Кулягава выпускае «бавявыя лісткі», «маланкі» аб рабоце механізатараў і жывёлаводаў мясцовага саўгаса «Вішнеўка», рэгулярна выступае са справаздачамі перад аднавіскоўцамі аб сваёй рабоце.

У саборніцтве за лепшую бібліятэку раёна па камуністычнаму выхаванню працоўных, Вішнеўская сельская бібліятэка заняла першае месца. Ёй уручан пераходны вымпел раённага аддзела культуры.

Л. ГРЫЗЯНЭУ,
метадыст аддзела культуры
Мінскага райвыканкома.

Настасся Антонаўна Жукава са сваімі былымі выхаванцамі.

Фота А. ЦЫРКІЛЕВІЧА.

«МАЯ ДАРАГАЯ МАМА!..»

«Добры дзень, дарагая мамачка! Вялікае дзякуй за пісьмо. Вельмі рада, што ў вас у Браславе ўсё добра. Я па табе засумавала і хачу прыехаць у госці...» — так пачыналася чарговае пісьмо, якое нядаўна атрымала Настасся Антонаўна Жукава. Пісьмы ідуць адусюль — з Масквы, Украіны, Туркменіі. І кожнае расчульвае да слёз, прымушае ўспамінаць цяжкія гады вайны.

Вось і цяпер успомнілася...

...Шоў 1942 год. Вуліцы Браслава, невялікага гарадка на Віцебшчыне, стракацелі нямецкімі надпісамі. Усюды — «Расстраляць!», «Павесіць!..»

У гэты цяжкі час Настасся Антонаўна Жукава засталася адзінай гаспадыняй Браслаўскага дашкольнага дзіцячага дома. Пяцьдзесят малых. Кожны раз, калі яна заходзіць у пакой, дзесяткі галовак варочаюцца да яе. І з усіх бакоў:

— Мама! Е-есці!..

Была зіма і з кожным днём пракраміць дзіцей становілася ўсё больш складана. Дачакаўшыся, пакуль усе сулакоўца, Настасся Антонаўна бегла ў гарод і з цяжкасцю выконвала мерзлую бульбу.

Спачатку дзіцей было няшмат, але потым, пачалі прыводзіць і прыносіць знойдзеных проста на вуліцы. Настасся Антонаўна прымала ўсіх. І для ўсіх гэты дом становіўся родным, а яна — добрай і ласкавай мамай. Мамай, якая прыбрала, шыла, мыла бялізну, карміла, чытала казкі, нават спявала і танцавала.

Цяжка было з ежай, не лягчай з адзеннем.

— Летам яшчэ так-сяк, — расказ-

вае Настасся Антонаўна. — Трусіні, маечкі — вась і апануты. Цяжэй стала зімою... Крыху дапамагала мама — яна прыносіла з нашага дому ўсё, што магло потым стаць дзіцячым адзеннем. Тым-сім памагалі суседзі. А неяк наогул панацавала — на складзе зусім выпадкова знайшла скрутак матарыі...

Да вайны Настасся Антонаўна Жукава была медработнікам, у вайну стала і няўчай, і медсястрою, і, самае галоўнае, — мамай. Яна была тады маладая. У мірны час — жыць бы ды радавацца. Але жыццё павярнулася інакш. Часта маладая жанчына чула размовы суседак: «І навошта ёй лішні клопат».

У адказ толькі паціскала плячыма. Ды і што было адказваць? Што Валечка, Бэла, Наташа, Оля сталі роднымі? Што без іх яна ўжо не ўяўляла свайго жыцця?

Пад апекай Настасся Антонаўны знаходзіліся дзеці розных нацыянальнасцей — рускія, беларусы, лўрэ, украінцы...

...У тую раніцу на душы ў Настасся Антонаўны было неспакойна. Нібыта прадчувава бяду. Выглянула ў акно і — сэрца абарвалася. Далёка-далёка, на адзінай дарозе, якая вела да дзіцячага дома, паказалася некалькі нямецкіх салдат.

— Гэта да нас, — закрывала яна. У лічаныя хвіліны запрэгла каня, пасадзіла ў санкі самых маленькіх і паехала ў бок лесу.

Калі фашысты ўварваліся ў будынак дзіцячага дома, там ужо не было ні Жукавай, ні дзіцей...

У лесе было холадна і голадна. Спа-

лі малым на яловых галінках не расправаючыся, у зімовым адзенні і валёнках. Колькі слёз праліла Настасся Антонаўна ў першую «лясную» ноч. З жахам глядзела на малых, баючыся нават падумаць пра заўтрашні дзень.

...Набудзіўшы некалькі старэйшых і загадаўшы ім сачыць за астатнімі, найшла ў бліжэйшую вёску здабываць прадукты. Пастукалася ў крайнюю хату, жыхары якой былі ёй знаёмыя. У акне засвяцілася газіпа, нехта доўга поркаўся ля дзвярэй. Нарэшце, адчынілі.

— Чаго табе?

— Гэта я, Настасся Жукава, — вымавіла яна і зайшла ў хату. Гаспадары аднесліся сардэчна да яе просьбы. Далі хлеба, цыбулі, сала, нават цёплую коўдру.

Жыхары навакольных вёсак, даведаўшыся пра незвычайны дзіцячы дом, дапамагалі чым маглі. Ежай, цёплым адзеннем. З цягам часу зрабілі нейкі будынак.

Познім вечарам Настасся Антонаўна пракралася ў Браслаў, у будынак дзіцячага дома. Шла асцярожна, уздрыгваючы ад кожнага шамацення. Знаёмы ганак, высокая дзверы. Зайшла і... хутка пачала збіраць у мех знойдзеныя цацкі...

Надышла вясна. Пацяпела. Дзеці заўсміхаліся. Яны бегалі па лесе пасталелыя, вясёлыя. Нехта з дзясцінак спытаўся:

— Мамачка, а мы цяпер на дачы?

Дзіцячкіна набегла, а «мамачка» глытала слёзы...

Дзве зімы жыла Жукава ў лесе са сваімі дзецьмі.

Вярнуліся яны дамоў у першыя ж дні пасля вызвалення Браслава. Зноў пачалі жыць у старым будынку дзіцячага дома.

...Спылілі гады. Дзеці выраслі, прыйшоў ім час у школу. Пачалі іх размяркоўваць па іншых дзіцячых дамах. Тады і адбыўся эпізод, які Настасся Антонаўна да гэтага часу не можа ўспамінаць без хвалявання.

— З плачам развітваліся дзеткі. Я таксама не магла стрымаць слёз. Як ніяк, такі цяжкі час перажылі, столькі перацярпелі. А цяпер, калі лягчэй жыць стала, трэба расставаліся. І вась падбігае да мяне Алюня Сайкоўскі. Плача, сханіўся за спадніцу і не адарваець. «Не хачу ехаць, застануся з мамай!» — крычыць. Уззяла яго на рукі, прыціснула да сябе, кажу ціхенька: «Нікуды ты, сыноч, не паедзеш ад мяне. Разам будзем жыць». Так з'явіўся ў мяне сын...

Пасля расказу Настасся Антонаўна доўга не можа сулакоўца.

Расце цяпер у яе ўнук Шурык. І больш за ўсё на свеце хоча Настасся Антонаўна, каб ніколі не зведаў Шурык тых нягод, якія зведалі яго бабуля і тата...

Ірына КУЗНЯЦОВА.

УСІХ КОЛЕРАЎ ВЯСЁЛКІ

Такія выстаўкі сталі ў Гомелі традыцыйнымі. Але сёлета яны значна асаблівымі багаццем экспанатаў, яркімі фарбамі коствак і акварыумных рыб, рознагалоссею птушак.

У выстаўцы, арганізаванай Гомельскім аддзяленнем рэспубліканскага таварыства аховы прыроды, прынялі ўдзел аматары, школы, клубы, паркі, якія займаюцца вырошчваннем коствак. Сваіх галасістых выхаванцаў прывезлі птушкаводцы. Было што паказаць і тым, хто захапляецца развядзеннем акварыумных рыб.

М. ГАТЮКІН.

На здымку — у адным з куткоў выстаўкі.

ЗВЫЧАЙНАЯ САЛОМКА

— Ах, якая сумачка! — такімі былі першыя словы, пачутыя Раісай Полацкай на сочыскім пляжы. Затым пасыналіся пытанні:

— Дзе вы дасталі такую?

— Імартная або наша?

Зразумела, цікаваць да сумачкі працягвалі жанчыны. Невялікая, светлакафейнага тону, яна была аздоблена незвычайным, зліячым на сонцы саламяным плаценнем, непрыкметнае, але вельмі ўдачнае спадчыннае двух непадобных матэрыялаў надавалі ёй асаблівую прыгажосць.

У адрозненне ад іншых модніц, якія захоўваюць тайны сваіх туалетаў, гаспадыня навічкі з задавальненнем паведавала месца нараджэння сумачкі: Беларусь, горад Хойнікі на Гомельшчыне, фабрыка мастацкіх вырабаў. Для Раісы Полацкай — дырэктара гэтай фабрыкі, такая цікавасць да новай прадукцыі роднага прадпрыемства была бальшам на душу.

...Плаценне з жытняй саломы здайна бытуе ў вёсках беларускага Палесся. Але нават тутэйшыя імелі прыходзяць палубаванца на саламяныя стужкі — «коскі», зробленыя старым аграномам — пенсіянерам Пятром Кандратавічам Леўчанкам. Плаценне — яго хобі. Вырабы ветэрана прафесіянальна зацікавілі маладую мастачку фабрыкі Эльзу Назарэнка. Скампанаваныя залатыя саламяныя коскі з каларовай скурай і яе заменнікамі, яна і стварыла год таму назад першыя камбінаваныя сумачкі.

Так атрымае ў спадчыну ад дзядоў і прадзедаў майстэрства дапамагло імеліцам стварыць адну з цікавых навічак.

Мастацкі савет Міністэрства мясцовай прамысловасці БССР зацвердзіў для вытворчасці 20 узораў хойніцкіх жаночых сумачак. Авальныя, прамавугольныя, круглыя, квадратныя — на ўсякі густ — яны радуць вока іерой саламянага плацення, то мяккімі, то кантрастнымі спалучэннямі колераў.

Першыя партыі элегантных сумачак з саламяным упрыгожаннем ужо адпраўлены ў курортныя гарады краіны.

І. ДАРОНІН,
нар. БЕЛТА.

ПОСПЕХАЎ ТАБЕ, СЕМІНАР!

Учора зноў сабраліся разам маладыя паэты і пражанкі, артысты і мастакі, архітэктары і журналісты, навуковцы і камсамольскія работнікі. У піянерскім лагэры «Брыганціна», што ў Маладзечанскім раёне, паблізу тых мясцін, дзе нарадзіўся неўміручы Янка Купала, пачаў сваю работу VI рэспубліканскі семінар творчай і навуковай моладзі. Па колькасці ўдзельнікаў ён самы прадстаўнічы. З розных куткоў нашай рэспублікі сабралася 165 чалавек.

Наперадзе два тыдні (семінар скончыцца 17 верасня) творчых дыскусій, сустрэч з перадавымі людзьмі раёна, дзеячамі літаратуры і мастацтва, выступленняў саміх удзельнікаў семінару. Будуць праведзены дні навуковай інфармацыі, літаратуры, выяўленчага мастацтва, кінематаграфіі.

Літаратуры і мастацтва цалкам прысвечана нядаўна. 9 верасня моладзь павядзе гаворку аб развіцці паэзіі і прозы, аб тэатры, мастацтве, аб іх набліжанасці да жыцця. У дыскусіях прымуць удзел народныя паэты Беларусі Пімен Панчанка, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола рэспублікі Геннадзь Бураўкін, кандыдат філалагічных навук А. Саннікаў і іншыя.

Светна вядомы кампазітар Міхаіл Агінскі з'явіцца сучаснікам Моцарта і Бетховена, ён аўтар бессмяротнага паланеза «Развітанне з Радзімай». Гэты выдатны музычны твор быў напісаны ў замку каля невялікай беларускай вёскі Залессе, што ў 12 кіламетрах ад Смаргоні. Каля замка, як сцвярджае Беларуска-Савецкая Эцыклапедыя, быў разбіты чысценькі, утульны парк. Цяпер гэта помнік класічнай архітэктуры XIX стагоддзя.

У Залессі можна сустрэць турыстаў з рэспублік Прыбалтыкі, Расійскай Федэрацыі, Польшчы. І, натуральна, кожны, хто ўпершыню прыехаў сюды, хоча пабываць на тым месцы, дзе больш яшчэ 20 гадоў жыў Міхаіл Агінскі, сваімі вачыма ўбачыць тую мясціну, якая натхнілі кампазітара напісаць шэраг рамансаў, паланезаў, мазурак, вальсаў.

Вёска Залессе — цэнтр калгаса «Чырвоны партызан». Яна штогод добраўпарадкоўваецца, прыгажэе. Непадалёк ад Залесся вырае буйнейшы ў вобласці камбінат сілката-бетонных вырабаў. Захоўваеця і парк Агінскага, пакуль у ім размяшчаўся дом адначынку. А калі гэты дом быў закрыты, а на яго месцы размясціўся дом-інтэрнат для старых, парк стаў безгаспадарным. Невялікі канал, які даваў сажалцы ваду, зарастае і ператвараецца ў брудную лужыну. На вачах влінуць векавыя ліпы, разлапістыя елкі, дубы, пад якімі адпачываў кампазітар. Месцамі парк ператвараецца ў непразлы хмызняк, засмечваюцца

ПРА ПАРК АГІНСКАГА

дарожкі, сцяжынікі. У парку пасвіцца жывёла.

Гіне сажалка, яе люстраныя воды зацлягае мутная плёнка гаручазмачных матэрыялаў ад машын. Паступова высыхаюць і злленыя волаты, а маладыя дрэвы не падсаджаюцца. І што асабліва насцярожвае: здаецца, што гэтага запустэння быццам бы ніхто не заўважае. Між тым, парк і замак аб'яўлены помнікам старыны.

Чаму ж так атрымліваецца? Спытайцеся ў першага жыхара Залесся, Смаргоні якога вы сустрэнеце, і ён адкажа: ад безгаспадарнасці.

На выратаванне парку і замка павінна быць звернута належная ўвага пярвічных арганізацый таварыства аховы прыроды бліжэйшых калгасаў, школ, прадпрыемстваў, грамадскасці.

— Мы прапануем, — гаворыць старшыня райвыканкома А. Салаўёў, — перамясціць дом-інтэрнат для састарэлых у іншае месца, а ў парку Агінскага адкрыць музей або дом адпачынку. Для гэтага трэба стварыць аўтарытэтную камісію, якая б глыбока вывучыла пытанне, унесла прапановы і г. д.

У нейкай меры т. Салаўёў мае рацыю. Але пытанне гэтае не вырашаецца, а час ідзе.

А. КАСЕНКА,
супрацоўнік абласной газеты
«Гродненская праўда».

ПАЭТЫЧНАЯ КНИГА ПРА РАСІЮ

Балгарскі друк даў высокую ацэнку зборніку «Паэтычная кніга пра Расію, якая выйшла пад рэдакцыяй Х. Радзёўскага. У ім сабраны творы 72 балгарскіх паэтаў, дзе выкладзены шчырыя пачуцці любові і ўдзячнасці да савецкіх людзей.

Усяму свету вядома, падкрэслівае газета «Работническо дело», што «рускія асілі двойчы падарылі нам свабоду». І таму няма нічога незвычайнага ў тым, што тэма братоў-вызваліцеляў была першараднай у гады барацьбы за нацыянальнае вызваленне, стала яшчэ бліжэй нашым паэтам у гады антыфашысцкай барацьбы, а пасля 9 верасня 1944 года ператварылася ў краевугольны камень іх паэтычнай творчасці. Ёй прысвяцілі балгарскія паэты самыя патхнёныя свае творы. Амаль у кожнага з іх ёсць вершы пра Расію, пра Савецкі Саюз, пра Вялікі Кастрычнік, пра Уладзіміра Ільіча Леніна. У анталогіі прадстаўлены і рэ-

валюцыйныя песні зачынальнікаў новай балгарскай паэзіі Д. Чынтулава, П. Славейкава, і папулярныя творы «Расія», «Добры дзень, братушкі» патрыярха балгарскай літаратуры І. Вазова, і вершы пралетарскіх паэтаў і паэтаў-антыфашыстаў Х. Смірэнскага, Х. Ясенава, Н. Хрэлкова, Н. Вапцарава. У зборнік увайшлі таксама вершы амаль усіх найбольш значных сучасных паэтаў: Л. Стаянава, Н. Фурнаджыева, В. Ханчава, Х. Радзёўскага, А. Методзіева, В. Андрэева, Г. Джагарова, В. Башава і многіх іншых. Сярод іх выдзяляецца вядомая не толькі ў Балгарыі «Ода СССР» О. Арлінава.

«Гэтыя хваляючыя творы, — адзначае газета, — даюць яркае ўяўленне пра вобраз рускага, савецкага чалавека, які склаўся ў нашай літаратуры, што глыбока запяў у сэрца кожнага балгарына».

Часопіс «Иностранная литература».

ТРЭЦЬЕ ВYДАННЕ

У Ханой трэцім выданнем выйшла кніга «Аб культуры, літаратуры і мастацтва». У яе ўваходзяць артыкулы, напісаныя Хо Шы Мінам і віднымі палітычнымі дзеячамі В'етнама — Ле Зуанам, Чыонг Цінем, Фам Ван Донгам, Во Нгуэн Зіанам у перыяд пасля перамогі Жнівеньскай рэвалюцыі ў В'етнаме і да гэтага часу.

«Гэта каштоўная кніга, якая расказвае пра вопыт прымянення марксізма-ленінізма ў галіне культуры, літаратуры і мастацтва ў канкрэтных умовах нашай краіны», — піша штотыднёвік «Ван нге» («Літаратура і мастацтва»).

Трэцье выданне кнігі дапоўнена вялікай колькасцю новага матэрыялу.

У Мангольскай Народнай Рэспубліцы вялікім поспехам карыстаецца адна з першых нацыянальных опер — «Сярод сумных гор». Яе стварыў трыццаць гадоў таму назад кампазітар Дамдзінсүрэн у садружнасці з савецкім музыкантам Б. Смірновым (аўтар лібрэта — адзін з заснавальнікаў прафесійнай мангольскай літаратуры пісьменнік Нацагдорж).

Твор гэты спачатку быў задуманы як музычная драма, якая ішла з суправаджэннем аркестра народных інструментаў. Затым на аснове драмы аўтары стварылі оперу, якая выконваецца з удзелам сімфанічнага аркестра. Гэта вельмі цікавы нацыянальны спектакль з музыкай блізкай да народнай. Тут шмат меладыйна яркіх эпізодаў, адзін з іх — выдатны ўстаўны нумар у традыцыйна-гарлавай манеры народнага спева...

Новая опера Дамдзінсүрэна — «Барацьба». Тэма яе — станаўленне народнай улады ў Манголіі ў 1921 годзе. У сюжэце оперы раскрытаецца барацьба з ворагамі народа, з баронам

У МАНГОЛЬСКИХ СЯБРОЎ

Унгерам, расказваецца пра геральдыку перадавых людзей Манголіі — барацьбітоў за народнае шчасце. Спектакль пакідае моцнае ўражанне — ён маляўнічы, ігра артыстаў праўдзівая і выразная.

Салісты — спевакі і артысты балета — маюць добрую прафесійна-навуковую падрыхтоўку. Многія з іх вучыліся ў Савецкім Саюзе. Сярод іх ёсць выдатныя па майстэрству артысты, найпрыклад, бас Пурэсүрэн — выхаванец Свядлоўскай кансерваторыі, сапрапа Пурэсүрэн... Але хор опернай трупы пакуль яшчэ недастаткова сталы, яму трэба яшчэ ў многім удасканальвацца. Ёсць недахопы і ў аркестра, асабліва адчувальныя ў групе драўляных духавых інструментаў.

Значна лепшы Дзяржаўны сімфанічны аркестр МНР, які дае самастойныя канцэрты, а таксама суправаджае ў тэатры некаторыя балетныя спектаклі (напрыклад, новы балет Гончыка-Сумла «Сельскае свята»). Кіруе гэ-

тым аркестрам спрактыкаваны дырыжор Намсарайжаў, у складзе калектыву шмат кваліфікаваных выканаўцаў.

Важную ролю ў музычным жыцці Манголіі адыгрывае Народны ансамбль песні і танца, які ўключае аркестр народных інструментаў, хор, салістаў — спевакоў і інструменталістаў, танцавальную групу. Тут захоўваюцца нацыянальныя традыцыі і ствараюцца новыя творы ў народным характары. У ансамблі вялікую творчую работу вядзе кампазітар Мурдарж, выхаванца Маскоўскай кансерваторыі.

Кампазітары Манголіі, якія пастаянна жывуць у раёнах рэспублікі, таксама вядуць вялікую творчую і арганізатарскую дзейнасць, кіруючы мясцовымі калектывамі мастацкай самадзейнасці. Шырокая музычная работа вядзецца, у прыватнасці, у нацыянальных казахскіх аймаках.

Часопіс «Музычная жизнь».

ЧЫТАЙЦЕ І ВЫПІСВАЙЦЕ

ШТОТЫДНЁВІК

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Падпіска прымаецца ва ўсіх паштовых аддзяленнях і канторах «Саюздруку», ва ўпаўнаважаных па падпісцы ў арганізацыях, калгасах і навучальных установах.

ПАДПІСНАЯ ЦАНА: на год — 4 руб. 20 кап.

МАТЧЫНА СЭРЦА

[Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.]

— Што вы, як можна! На двары ноч, дарога пярэдняк, пераначуеце ў нас, раніцай пойдзеце.

— Шчыра дзякую, але мяне справы чакаюць. Я і так толькі пасля поўначы дабяруся.

— Ну, калі справы — не можам няволіць. Дарэкай за Кхака ў мяне не было нікога на свеце. І вось... такая беда. Цяпер... — Голас старой Май задрыжаў, перарваўся, але яна справілася з сабой: — Не ведаю, як і аддзякаваць вам! За ўсё, што вы зрабілі...

Выйшаўшы на двор, стары адзеў капляюш, павесіў праз плячо кошык і, пакланіўшыся на развітанне, накіраваўся да варот. Куен пайшла праводзіць яго і тут толькі ўспомніла тое, пра што хацела спытаць яшчэ ў час іхняй размовы.

— Прабачце, вы гаварылі пра нейкую жанчыну. Ці ведаеце вы, хто яна?

— Ах, так, так! — Стары спыніўся. — Я ж думаў, што гэта яго жонка. Сам ён, калі аддаваў мне кашулю, так, здасца, і сказаў: жонка прынесла. І хлопцы ў турме гаварылі, прыходзіла, маўляў, жонка ягоная, прасіла назначыць спатканне. Спаткання не дазволілі, а перадачу ён атрымаў. Можна яны нядаўна пажаніліся? А то ў партыйных і так бывае — скажучь, што жанаты, каб лацвей сувязь са сваімі падтрымліваць. Але тут штосьці не падобна. Хлопцы гаварылі, любіла яна яго. Можна, і сапраўды жонка.

Ён уздыхнуў, задумаўся. Так, не лёгка жывецца гэтаму дому.

Сцягнула. Стары яшчэ раз развітаўся і пайшоў.

Вярнуўшыся ў дом, Куен застала маці на тым жа месцы: яна нерухама сядзела побач з Тху, гаротна апусціўшы галаву. Дом здаваўся вымершым. І тут Куен раптам ахапіў страх: ёй уявілася, што маці памерла. Ды не, нельга апусціць рукі, інакш усё ў доме пойдзе прахам. Бо яна ж цяпер стала апорай сям'і, адзінай уцехай старой маці.

Куен падцягнула кноў і пайшла на кухню рыхтаваць вячэру.

Яны селі вячэраць, Май адчувала такую слабасць, што палачкі выпадалі з яе рук. На ўсё ўгаворы Куен яна толькі адказвала: «Пакінь мяне, дачка, пакармі лепш Тху». Дзяўчынка не зводзіла вачэй з бабулі і цёткі. Яна бачыла іх гора і ледзь стрымлівалася, каб зноў не расплакацца.

Калі Куен убрала паднос з посудам, старая Май сказала ёй:

— Вазьмі кавалачак белай тканіны ў маім вуз-

ле, адарві ленту і павяжы Тху. Ды запалі свечку, я памалюся.

Куен абвязала галаву Тху белай жалобнай стужкай. Старая абяла дзяўчынку, прытуліла яе да сваіх схуднелых грудзей:

— Табе, унучка, ужо дзевяць гадоў, і цяпер ты разам з намі тры гады будзеш насіць жалобу. Твой бацька пайшоў туды, дзе ўжо лунае душа дзёда. Французы саслалі дзядулю на катаргу, і ён там памёр. А цяпер яны забілі твайго бацьку. Гэта не людзі, гэта — звяры!.. Я цяпер стала зусім старэнькай, памру — застанешся жыць з цёткай. А вырасцеш — не забывай пра бацьку!

Куен завіхалася ля алтара, прыслухоўваючыся да таго, што гаворыць маці. Гэтыя нетаропкія настаўленні быццам вярнулі Куен у далёкае дзяцінства, калі вось гэтак жа, як зараз, маці, застаўшыся без мужа, размаўляла з ёй і братам. Як і Тху, бацьку свайго Куен бачыла, калі была зусім маленькай, і вобраз яго ледзь захаваўся ў яе памяці. Часам ён сніўся ёй, але неяк смутна, неаррэслена, і прагнуўшыся, яна ніяк не магла прыпомніць яго твар. Кожны раз, калі ў сям'і здаралася што-небудзь сур'ёзнае, маці абавязкова прыгадвала бацьку, таму, хаця яны і раслі без бацькі, дух яго заўсёды прысутнічаў у сям'і. Часта вечарамі, калі Куен слухала настаўленні маці, ёй здавалася, што слухае самога бацьку. Маці памятала кожную рысачку ў яго характары і, расказваючы пра яго дзеянні, умела перадаць нават яго інтанацыі, манеру трымацца. Мабыць, менавіта гэта пастаянная жывая памяць пра мужа і надавала мяккай ад прыроды Май сілу ў барацьбе з нягодамі. Але ці хопіць на гэты раз у яе сіл, ці вытрымае яна? У Куен разрываўся сэрца.

Калі цыноўка была разаслана на цагельным узвышэнні перад алтаром, старая ўзнялася на яго, уважліва аглядаючы, ці ўсё на месцы, ці ўсё зроблена, як гэтага патрабуе рытуал, і, прыкленчыўшы, нізка пакланілася. Куен і Тху, якія стаялі за яе спінай, патраслі складзенымі перад грудзьмі рукамі, пасля чаго Куен вывела дзяўчынку з дому. Старая паднялася і зашаптала малітву.

Май схіліла галаву і моўчкі застыла перад алтаром, у думках звяртаючыся да мужа: «Цяпер сын з табой... Каб ты ведаў, як я стамілася, і якая я слабая! Усё, што ты наказаў мне, я выканалася. Я вырасіла дзяцей добрымі і паслухмянымі, ні адным праструпкам не заплямілі яны чэсці нашай сям'і. Даруй за тое, што не змагла зберагчы Кхака. Але сын наш аддаў жыццё за людзей, за

Лічыну, і нам не павінна быць сорамна за яго. Божа літасцівы! Якія мукі прыняў ён перад смерцю! Ты, бацька, павінен дапамагчы яму на тым свеце. Відаць, хутка і я адпраўлюся туды». Старая гаротна ўздыхнула: «Ну, а ты, сын мой, што ж ты пакінуў сваю маці? Пайшоў з жыцця, памёр на чужыне, не даў мне закрыць тваіх вачэй, не даў пачуць апошніх слоў! О Кхака, Кхака! Сыночак мой родны! Як жа мне цяпер жыць!»

Старая Май апусцілася на калені, каб пакланіцца, але тут сілы пакінулі яе і яна павалілася на цыноўку.

— Мама, мамачка! — Куен завіхалася каля маці, стараючыся прывесці яе ў пачуцці.

Старая расплюшчыла вочы.

— Ідзі, мама, ляж, адпачні!

— Памажы мне дайсі да ложка, дачушка.

Куен адвела матулю ў яе пакойчык, уклала на ложак і, накрывшы коўдрай, апусціла маскітнік.

— Пастарайся заснуць, мамачка. Дзеля нас з Тху паберажы сябе. Што зробіш, такі, мабыць, лёс!

Знісіленая горам, старая заснула трывожным сном. Заснула і Тху. А Куен усё ніяк не магла закончыць шматлікія хатнія справы, уладкаваць якія ёй удавалася звычайна толькі за поўнач. Увесь дом пагрузіўся ў сон, адна толькі Куен тупала ў пакоі, асветленым маленькай газоўкай.

Павяваў халодны вецер, трывожна зашумелі ў цемры ночы дрэвы.

Куен прысела да стала. У галаве мітусіліся розныя думкі, рукі машынальна перабіралі світар, пакінуты старым. Хто ж усё-такі была тая жанчына? Бадай, стары правы: яна проста прыходзіла ў турму на даручэнню, пэўна, трэба было што-небудзь наведзіць Кхаку, перадаць адзежку, лікарствы. Таксама, мабыць, рэвалюцыянерка, як і брат. Хутэй за ўсё, так і ёсць! Наўрад, што гэта была жонка. Тым больш цяпер — у такі цяжкі і небяспечны час... Куен прыгадала расказы брата аб дзяўчынах-рэвалюцыянерках, якія ў імя справы ахвяравалі ўласным шчасцем. А вось яна, Куен, не можа паследаваць іх прыкладу, калі б і захачэла: зараз на яе руках засталіся маці і пляменніца.

...Доўга яшчэ сядзела яна за сталом, ледзь чутна шавелячы губамі, у думках перабіраючы свае клопаты. За сцяной, у ночы, шумеў вецер. Час ад часу Куен падымала галаву і прыслухоўвалася.

Пад ранак паліў дождж. Непрыкметна дзлжычна задрамала, схіліўшы галаву на рукі, а калі прачнулася, газоўка патухла і яе акружыла халодная, сырая цемь. Дождж мацнеў. Чуваць было, як ён спорна барабаніў на сцясе.

Пераклад з в'етнамскай.

Сабраліся аднойчы звяры на сход і павялі размову: трэба аб'явіць рашучую барацьбу браканьерству. Што гэта творыцца: каля прыгажуні-бярэзі—лужына крыві і поўсць валяецца, пад кучаравым кустом арэшніку пер'я, як хто падушку распароў. Значыцца, ясна: браканьерыць нехта. Аднагалосна вырашылі: ліхадзеяў вылоўліваць і строга караць судом усёй грамады. А каб не прападала сыравіна—тое ж пер'е і поўсць, што скідаюць з сябе птушкі

і звяры,—арганізаваць яе нарыхтоўку.

—Толькі ж каму даручыць гэтую важную справу? Лясныя жыхары загаманілі наперабой: хто суседа прапаноўваў, хто сваю кандыдатуру выстаўляў. Спрачаліся. Вожык з Дзіком як ні загрудкі схаліліся. Больш за ўсіх драўглотку Воўк. У яго, маўляў, і вопыт ёсць у гэтай рабоце, і спецыяльная вышэйшая адукацыя... Але яго кандыдатуру пасля ўсебаковага абмеркавання адвалі. Падазрона стала, чаго ён так сляпіцаю лезе—ці не спадзяецца на нейкую лёгкую нажылу? Мо меціць растрату зрабіць! Тады шукай яго ў драмняку непразлым.

Адна Ліса моўчкі сядзела воддал пад ялінкай. Калі, нарэшце, усе добра накрычаліся і гамонка спала, нехта спытаў у яе:

— А чаму ты як вады ў рот набрала? Якая твая думка?

— Ну, калі даверыце, дык я згодна.—Ліса сціпла апусціла вочы.

Усе аднадушна пагадзіліся: ёй і нікому іншаму быць за нарыхтоўшчыка. Энергічная, старатлівая і грамадскае довер'е, бач, як высока шануе. Заяц, праўта, паікнуўся быў нешта дрыжачым голасам запарыць, ды Мядзведзь на яго так раў-

нуў, што ажно жалуды з дубоў пасыпаліся.

Праце Ліса нарыхтоўшчыкам месца, другі, трэці. Гладкая стала, пачала рознымі ляснымі духамі мазацца, губы і кіпцоўры падчырвоўваць. На чацвёртым месяцы выклікае яе да сябе ў кантору Мядзведзь.

— Склады пер'ем і поўсцю панабівала, а за зарплатай не ідзеш. Ці табе пераводам высылаць?—пытаецца.

— А што, тут яшчэ і зарплату плоцяць?—здзівілася Ліса.

Мядзведзь пачухаў лапай за вухам, утаропіўся ў яе бляклімі вачыма.

— От што значыць бескарыслівая працавітасць і сціпласць, — зазначыў задумліва.

Пры той размозе ў канторы прысутнічалі Асёл і Заяц. Калі засаромленая Ліса дробненька патупала стройнымі нагамі па дывановай дарожцы з бярозавых лісця і знікла за дзвярыма, Асёл раптам накінуўся на Заяца:

— А ты толькі тое і ведаеш, што спасцярожліва касавурыцца на ўсіх, ды фельетоны страчыць пад псеўданімамі. Пра такіх звяроў, як Ліса, трэба оды складаць.—Ён азартна пацёр капыт аб капыт.—Ніколі яшчэ не было ў мяне такога творчага натхнення. Абавязкова напішу пра яе пэзму.

ВУЧОНЫ

Сціскала доўга нож рука,
Ён вішню прычыпаў да клёна.
І, як ад птушкі малака,
Чакае вынікаў вучоны.

СІЛА ПЕРАКОНВАННЯ

Дуб пераконваў цэлы дзень,
І ўсе паверылі цярдліва,
Што ад крывой асіны цень
Прамы.
Калі глядзець не крыва.

ПЕВЕНЬ І ДАХ

На дах высокі
Певень узяцеў:
— А я вышэй, чым дах, —
закукарэкаў.
Ён многа пра сябе сказаў хацеў,
Ды... абарваўся недарэка.

ЗАМОК І КЛЮЧ

Замок пра ключ сказаў:
«Гарэза!
Навошта свет такім капіць.
Няўжо зьяўся ўсё жалеза,
Такі худзенькі, ледзь лініць».
Не ведаў, хоць і сляў замком,
Што адмыкацца ключом.

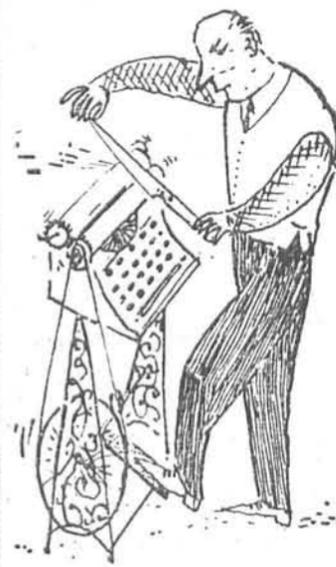
Пераклаў Ю. СВІРКА

Язеп БЯРОСТА

ЛІТКАНСУЛЬТАНТ

Было ў яго даволі пыхі і «засяроджанасць» была, Ён цыгарэтай важна пыхкаў, Глядзеў паважна з-за стала. Было запалу ў ім нямала, Быў розум, роздум з сівізной... А не хапала! Не хапала Добрабычлівасці адной.

А бывае і так... Мал. А. ЧАЧОТА (Польшча).

А МАЛЬ трыццаць гадоў быў я рэдактарам. І таму магу гаварыць аб журналістыцы, выкарыстоўваючы свой уласны вопыт. Журналістаў можна падзяліць на два класы. Журналісты першага класа выкарыстоўваюць у рабоце галаву, пішучую машынку і тытунь, другога класа — нажніцы, банку клею і сядалішчыныя мышцы. У кожнай газеце ёсць рэпарцёры першага і другога класа. А над імі — галоўныя рэдактары, часта гэта людзі, якія ўмеюць чытаць і пісаць.

Журналісты другога класа дасягаюць поспеху ў рабоце, калі яны не губляюць нажніц, ці, што яшчэ горш, не пачынаюць самі пісаць... Журналістам першага класа ў самым пачатку кар'еры патрэбна зрабіць выбар: жыць пад настайным абстрэлам ці змяніць прафесію. Звычайна яны ўпартыя і застаюцца ў газеце, атрымліваючы крытычныя ўдары з двух бакоў: ад чытачоў і ад рэдакцыі. Інакш кажучы, журналіст першага класа, які бы зацэнены паміж сценкай і лаўкай. Кожнаму зразумела, што лаўка — гэта рэдакцыя, а сценка — чытач.

Калі журналіст хоча выказацца каратка, у чытача ўзнікае падазрэнне, што яму няма чаго сказаць, ці наадварот, ён валодзе вельмі павярхоўнымі ведамі аб праблеме сваёй гаворкі. Калі ж ён на тую самую тэму настроіць вялікую і грунтоўную карэспандэнцыю, рэдакцыя палічыць яго пустафонам і балбатуном, які пазбаўлены як пачуцця меры, так і ўмення выказацца каратка.

Давядзенца журналісту апісаць якое-небудзь трагікамічнае здарэнне (напрыклад, з'яўленне на пляжы дам у купальніках без верхняй часткі) у крыху лёгкім і сатырычным плане, чытачы крыўдліва непакояцца: «Пракляты клоўн, ён смяецца над святымі рэчамі! Яму ўсё ніпачым».

Калі ж над пером журналіста параджаецца сур'ёзны тэкст, то аўтар, на думку рэдакцыі, сапраўдны сфінкс, які зусім пазбаўлены гумару і ўмення пісаць.

«Аб чым ёсць глаголе нам?» — запытаўся б дзядуля Крылоў. Ва ўсіх ім выпадку, аб тым, што журналісту нельга празмерна смяцца, бо чытач адразу падумае, што яго слоброўка — бутэлька гарэлкі. Аднак нельга празмерна пазбягаць і залішне сур'ёзных тэм, таму што ў такім выпадку паду-

маюць, што аўтара ўскармілі не маляком маці, а воцатам, альбо ён носіць цесны абутак.

Выкарыстае журналіст у сваім артыкуле цытату якой-небудзь вядомай асобы, чытачы гавораць так: вось чалавек, у якога зусім няма сваёй думкі. Рэдакцыя ж лічыць, што цытата будзе настолькі зношанай, што зробіць банальным увесь артыкул.

Калі журналісту ёсць магчымаць паехаць за мяжу, чытачы зласліва ўхмыляюцца: «Нара яму праветрыць сваю заімпэрую мазаўіно». На думку рэдакцыі, ён заўсёды ў дарозе, але нічому не здольны навучыцца.

Знойдзе чытач у газеце апіску, яму адразу думаецца, што журналіст кепска ведае правапіс. Рэдакцыя мяркуюе, што яму патрэбна тэрмінова перайсці на слабыя віны, або купіць іншыя, больш моцныя, акуллары.

Ёсць чытачы, якія вераць, што адзін і той жа рэпарцёр можа адначасова прысутнічаць на футбольным полі, асвятляць важны дзяржаўны візіт, быць на тэатральнай прэм'еры або на конкурсе жаночай прыгажосці. Рэдакцыя поўнасьцю падзяляе думкі падобных чытачоў.

Калі журналіста, які знаходзіцца ў джунглях, укусіць тыгр, — гэта яшчэ не падзея, якая варта ўвагі. На думку чытача, куды цікавей, калі сам рэпарцёр укусіць тыгра. Рэдакцыя ж будзе лічыць, што ні першае, ні другое здарэнне не прадстаўляе якой-небудзь інфармацыйнай каштоўнасці пасля таго, як кітайцы прыдумалі «папяровага тыгра». Таму журналісту лепш за ўсё кусаць уласныя пазногці.

Сярод маіх калег ёсць людзі, якія заўсёды адчуваюць задавальненне ад

працы. Ведаю і некаторых галоўных рэдактараў, якія адчуваюць творчую ўцеху толькі ў тым выпадку, калі могуць сапсаваць радасць працы сваім падначаленым. Так сказаў аднойчы мой знаёмы журналіст. Дарэчы, ён належыць да другога класа: выразае здымкі з часопісаў і расклеівае іх на сценах свайго кабінета. Ён адчувае пры гэтым сапраўднае патхненне.

Калі рэдактар павінен пайсці на пенсію, радасць ад гэтага падзяляюць усе. Чытачы задаволены тым, што такому энергічнаму, разумнаму журналісту, які не лезе за словам у нішэню, і ні адзін дзесятак гадоў радаваў іх сваімі артыкуламі, нарэшце, ёсць магчымаць адначыць і нічога не рабіць. Рэдакцыя ўдзячна адказнаму супрацоўніку, які закладаў традыцыі газеты. Галоўны рэдактар усцешаны тым, што яму больш не спатрэбіцца разбіраць розныя спрэчкі па любым пытанню, калі на тое нават няма падстаў. Радуюцца і калегі па рабоце, пазбавіўшыся ад чалавеча, які гаварыў шаблонныя словы і курыў іх цыгарэты.

Задаволены, нарэшце, і жонка журналіста. Адзіны, каму журботна і тужліва — сам журналіст. Ён на-ранейшаму застаецца прыціснутым паміж сценкай і лаўкай. Толькі цяпер сценка — безграшоўе, а лаўка — бурлівая жонка, якая нарэшце атрымала магчымаць пагаварыць з мужам. Сямейныя гутаркі іх ўяўляюць сабой маналог жонкі.

...Калі б чытач ведаў, якая гэта нялёгкая работа — пісаць, ён павяжаў бы журналіста больш, чым разношчынка газет.

Пераклад з фінскай мовы.

«Літаратура і искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друарыя выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—33-25-25, адзназнага сакратара—33-44-04, адрэс літаратуры — 33-22-04, адрэс тэатра, кіно і музыкі — 33-24-62, адрэс вывучэнчага мастацтва, архітэктары і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, адрэс публіцыстыкі — 33-21-53, адрэс культуры — 33-24-62, выдавецтва — 32-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО, Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНІКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРА-ЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ, Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.